

Täysistunto

Tiistai 5.3.2019 klo 14.11—18.22

Täysistunto alkoi klo 14.11. Täysistunto päättyi klo 18.22.

Puhetta johtivat puhemies Paula Risikko (14.11—14.58 ja 17.02—18.22) ja toinen varapuhemies Tuula Haatainen (14.58—17.02).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi rikoslain ja valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 17 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 231/2018 vp

Valiokunnan mietintö LaVM 21/2018 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Paula Risikko: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 2. asia. Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö LaVM 21/2018 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä.

Keskustelu

14.12 **Ville Tavio ps:** Arvoisa puhemies! Tässä on kyse EU-direktiiviin perustuvasta rikoslaista, johon tulee kaksi uutta pykälää kansanedustajan tekemästä EU-varojen väärinkäytöstä. Erikoisen tästä asiasta tekee se, että lakivaliokunnan saaman selvityksen mukaan ei ole mahdollista, että kansanedustaja missään tilanteessa voisi syyllistyä kyseisiin uusiin rikoksiin. Näin ollen tilanne, jossa uuden rikoksen tunnusmerkistö täytyisi, ei voi toteutua. Perussuomalaiset eivät voi hyväksyä [Hälinää — Puhemies koputtaa] tällaista näytösluonteista lainsäädäntöä, ja siksi me vastustammekin näiden kyseisten pykälien läpi viemistä.

Näitä uusia pykäläitä perusteltiin siten, että EU-direktiivin täytäntöönpano edellyttää niitä. Taustalla ovat ongelmat kansanedustajien hallinnoimien EU:n varojen väärinkäytöksen kanssa joissain Itä-Euroopan maissa. Eduskunnan arvovalta heikkenee, kun rikoslain säätämisestä tulee puhtaasti EU-poliittista toimintaa ja uusia rikoslain kohtia säädetään näytösluonteisesti, täysin vastoin juridista rationaalisuutta.

Linjamme on, että Suomen rikoslakia ei tule antaa suoraan Euroopan unionin päätösvaltaan, kuten tässä tapauksessa tehtiin. Voi pitää varsin erikoisena, että hallituksen esityksen

Pöytäkirja PTK 170/2018 vp

myötä EU-varojen väärinkäyttö ja sen törkeä tekemuoto säädettäisiin rikoslaissa omana pykälänään mutta kansallisten varojen vastaavaa väärinkäyttöä ei. Muut puolueet toimivatkin tarkalleen, kuten EU käskää, vaikka käskyissä ei olisi mitään järkeä.

Asia on varmasti ulkopuolisen silmin vaikeaselkoinen, mutta perussuomalaiset ovat tässä oikeassa. Emme hyväksy Suomen lakien säätämistä EU:sta käsin vain siksi, että jossakin Romaniassa on tarvetta tällaiselle lainsäädännölle. Me vastustamme ehdottomasti kansanedustajien korruptiota, mutta tässä on nyt kyse siitä, voiko Suomen eduskunta laatia turhaa, näytösluonteista lainsäädäntöä. Näin ollen tämä ei vastaa hyvän lainsäädännön vaatimuksia ja tulemme esittämään näiden kyseessä olevien pykälien hylkäämistä ja viemme asian äänestykseen.

14.14 Eva Biaudet r: Arvoisa puhemies! On tietenkin tosi mielenkiintoista, että perussuomalaiset eivät halua olla mukana taistelemassa Euroopassa olevaa korruptiota vastaan. Mielestäni tuo on hyvin eriskummallinen asenne, että me emme voi yhdessä olla mukana säätämässä sellaista lainsäädäntöä, joka mahdollistaa, että mahdollisesti EU-maissa poliittisessa järjestelmässä esiintyvää korruptiota vastaan voidaan käydä kunnon taistelua. Tämä ei ole ristiriidassa meidän oman lainsäädäntömme kanssa. Se on vaan edellyttänyt, että me erikseen mainitsemme tällaisen rikollisen toiminnan, ja siinä mielessä en oikein nyt näe, että tässä erotetaan isot ja pienet asiat keskenään.

Myöskin Suomi häviää sillä, että Euroopassa korruptio kasvaa, ja siinä mielessä tämä on mitä suurimmassa määrin myös suomalaisten intressissä taistella Euroopassa esiintyvää korruptiota vastaan.

14.15 Kari Tolvanen kok: Arvoisa rouva puhemies! Tämä lainsäädäntö tehdään etupäässä EU:n tarpeisiin. En nyt muista, oliko edustaja Tavio mukana esimerkiksi Romaniassa, kun lakivaliokunta teki sinne tutustumiskäynnin. Siellähän me kyllä saimme nähdä jopa karmeita esimerkkejä korruptiosta. Me haluamme tällä varmistaa, että EU-alueella tietyissä maissa lainsäädäntö on kohdallaan eli tällainen EU-varojen tahallinen väärinkäyttö pystytään estämään. Se on todella meidän kaikkien etu.

Siinä edustaja Tavio on täysin oikeassa, että tällä hetkellä Suomen tasavallassa onneksi ei löydetä esimerkkiä siitä, miten me kansanedustajat voisimme tämän lain rikkomiseen syyllistyä — onneksi näin — mutta tulevaisuuttahan me emme tiedä. Jos meille tulee tänne EU-varoja, joita saamme tietyllä tavalla käyttöömmekä, ja joku niitä menee käyttämään väärin — siis tässä tämä tahallisuus on nimenomaan korotettu, ei ihan tuottamuksellinen eikä edes perustahallisuus vaan korotettu tahallisuus — niin kyllä meidän pitää tulevaisuuteenkin varautua.

Tämä lainsäädäntö Suomen tasavallassa ei ole kyllä keneltäkään pois, ei siis keneltäkään. On hyvä tällainen korruption, talousrikollisuuden torjuntalainsäädäntö olla valmiina, jos jotain todella ikävää tapahtuu, mutta ennen kaikkea tämä on tärkeää EU-alueella, niin että saamme tietyt valtiot kuriin ja järjestykseen EU-varojen väärinkäytön suhteen. Se on meidän kaikkien etu, myös meidän suomalaisten etu.

14.17 Antero Laukkanen kd: Arvoisa rouva puhemies! Ymmärrän edustaja Tavion ajatuksenjuoksun tässä hänen esille nostamassaan asiassa, mutta en kyllä ymmärrä sitä, miksi tätä ei pitäisi nyt hyväksyä, koska tämän keskeisin viesti on se, että Suomi haluaa olla tiukka sen suhteen, miten EU:n rahoja käytetään. Minulla on ollut mahdollisuus vierailla use-

Pöytäkirja PTK 170/2018 vp

aan kertaan Euroopan petosyksikössä Olafissa, jossa käsitellään näitä EU:n sisällä tapahtuvia petoksia, ja kun siellä profiloidaan sitä, kuka on se mahdollinen petoksen tekijä EU:n sisällä ja näiden rahojen väärinkäytössä, niin se profiili valitettavasti viittaa korkea-arvoisiin EU:n virkamiehiin ja parlamentaarikkoihin. Eli he ovat todennäköisin petoksien tekijä oman tietotaitonsa myötä ja sitten myös sen myötä, että he ovat alttiita korruptiolle.

Pidän erittäin tärkeänä sitä, että tämä asia tänään hyväksytään ja tällä tavalla voidaan kiristää otteita. Esimerkiksi juuri kuten täällä edustaja Tolvanen mainitsi, kun kävimme Romaniassa, niin kävi ilmi, että siellä on 20 miljardia annettu EU-tukea, josta vain 6 miljardia oli mennyt kohteeseensa. Kyllä näiden asioiden suhteen tarvitaan tiukempaa otetta, ja tässä sitä otetta nyt tulee.

14.19 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Tämä keskustelu nyt alkaa kuulostamaan varsin erikoiselta. Valiokunta on käynyt Romaniassa katsomassa, että Romaniassa on korruptiota, vaikka jokainen tietää, että Romaniassa on korruptiota ilman, että käy siellä katsomassakaan sitä. Ja nyt sitten kun siellä Romaniassa on korruptiota, Suomessa säädetään joku laki, jolla nyt sitten vähennetään sitä Romaniassa esiintyvää korruptiota. En nyt oikein ymmärrä tätä ajatuksenjuoksua, joka valiokunnalla ja hallituksella tässä esityksessään on ollut. Edustaja Tolvanenhan puheenvuorossaan asiallisesti ottaen myönsi edustaja Tavion puheenvuoron oikeaksi: lainsäädäntö säädettäisiin varmuuden vuoksi ilman kansallista perustetta. Eihän tässä ole mitään järkeä. Lisäksi näihin huomioihin, joita edustaja Tavio puheenvuorossaan otti esille, lisäisin sen — korjatkaa nyt, jos olen väärässä — että itse ymmärrän tämän niin, että nyt jos tämä laki hyväksyttäisiin, niin EU:n varojen käytöstä säädettäisiin tiukemmin kuin kansallisten varojen käytöstä. Eli me olisimme tarkempia EU:n varojen suhteen kuin Suomen kansan rahojen suhteen. Voiko tämä tulkinta olla oikea, ja jos se on oikea, niin miten näin voi olla?

14.20 Arto Satonen kok: Arvoisa puhemies! On realiteetti, että osassa EU-maista on merkittäviä korruptio-ongelmia. Niitä on Romaniassa, Bulgariassa, Kreikassa ja todennäköisesti myös Unkarissa. Minulla oli myös mahdollisuus käydä siellä Olafissa tapaamassa suomalaista pääjohtajaa Ville Itälää, ja kyllä se viesti sieltä on hyvin selkeä, että Olaf tarvitsee toimintaansa enemmänkin tukea ja toimintamahdollisuuksia, jotta se pystyy puuttumaan niihin EU-varojen väärinkäyttöksiin, mitä eri maissa tapahtuu. Ja kyllä se nyt minun mielestäni on ilman muuta Suomen intressissä, koska me olemme vielä nettomaksajia kaiken lisäksi tässä EU-toiminnassa, [Ben Zyskowicz: Meidän rahojahan ne varastaa!] että ne rahat, jotka menevät erityisesti näihin edellä mainittuihin maihin ja muutamiin muihin, lähinnä uusiin jäsenmaihiin, ovat kohdistuneet asiallisiin kohteisiin ja niihin kohteisiin, mihin ne on tarkoitettu. Näen kyllä aika erikoisena, jos me asetumme nyt poikkiteloin tällaisen asian eteenpäinviemisessä täällä, joka varmasti on meidän intressien mukainen. Sen lisäksi on tietysti äärimmäisen tärkeätä koko Euroopan unionista pyrkiä kitkemään korruptiota niin pitkälle kuin pystytään.

14.21 Veera Ruoho kok: Arvoisa puhemies! Yhteisten varojen käytössä on oltava erityisen huolellinen, koska se sitten kansallisia tai sitten EU-tason varoja. Lakivaliokunnan puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja täällä jo hyvin tavallaan vastasivat tuohon edustaja Tavion kritiikkiin, jolla nyt perussuomalaiset ovat taas palautuneet EU-kriittiselle linjalle, joka ei taas ollut tämän EU-notifikaatioasian yhteydessä ollenkaan huolenaiheena.

Pöytäkirja PTK 170/2018 vp

14.22 Antero Laukkanen kd: Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Mäkelä, kyllä tässä nyt vahditaan omia rahojamme, aivan niin kuin tässä edustaja Satonen hyvin kuvasi. Itse asias-
sa olisin luullut, että perussuomalaiset EU-kriitikkoina — joita muuten itsekin olen, sano-
taan se tässä ääneen, että olen erittäin EU-kriittinen — tukevat tällaista lainsäädäntöä, jos-
sa nimenomaan vahditaan niitä rahoja, joita Suomi antaa sinne EU:hun.

Sitten totean vielä, että kyllä lainsäädäntö voi olla ennakoivaa. Se on yksi sen luonteista,
ikään kuin tulevaan vaaraan varautuminen. Annetaan tässä nyt sitten suomalaiselle Ville
Itälälle oikein kunnon työvälineet.

14.23 Satu Hassi vihr: Arvoisa puhemies! Niinä vuosina, kun olin Euroopan parlamentin
jäsen, tuli suomalaisilta jonkun verran yhteydenottoja asioista, joita he olivat esimerkiksi
Romaniassa matkaillessaan havainneet, tällaisia pöyristyneitä yhteydenottoja, joissa tivat-
tiin sitä, että eikö näille asioille pidä tehdä jotakin.

Minusta on yllättävää, että Suomen eduskunnassa joku vastustaa toimenpiteitä, joita
voidaan EU-maiden yhteistoimin myös Suomessa tehdä korruption hillitsemiseksi. Kuten
tässä jo edellä on monikin kollega todennut, meidän varojammehan ne EU:n varat ovat.

14.23 Ville Tavio ps: Arvoisa puhemies! Pääasiallinen kritiikkini kohdistui tähän, koska
rikosoikeudessa on ultima ratio -kriminalisointiperiaate ja sen mukaan teon saa säätää ran-
gaistavaksi vain, jos kyseessä on viimeinen mahdollinen keino. Tässä tilanteessa on minus-
ta aika selvää, että tulisi katsoa sen direktiivin kansalliseksi täytäntöönpanoksi olevan riit-
tävää se, että kansanedustaja ei ylipäänsä saa hallinnoida EU-varoja Suomessa. Tätä ei tu-
lisikaan Suomessa myöskään tulevaisuudessa antaa kansanedustajien henkilökohtaisiin
käsiin. Kuten edustaja Tolvanen tuossa sanoi, jos joku sellainen teoreettinen mahdollisuus
tulisikin tulevaisuudessa, niin sitten teoreettisesti tätä teoreettista EU-lainsäädäntöä sovel-
lettaisiin täällä Suomessa. Itse en kannata rikoslainsäädännön tekemistä näin EU-lähtöises-
ti ja teoreettisesta lähtökohdasta.

Sen sijaan korruptio itsessään on aihe, josta eduskunnan tulisi varmasti keskustella pal-
jon vakavammin myös näin vaalien alla, koska Suomella on usein maine täysin korruptoi-
tumattomana maana osittain myös sen mukaan, miten kansainvälistä korruptiolistausta
maista tehdään. Itse näkisin, että tuo listaus on pitkälti turhan suotuista Suomelle eikä vas-
taa ihan sitä todellisuutta, mikä Suomessa on, sillä suomalainen korruptio on enempi pii-
lorikollisuutta, joka ei vain tule esiin, ja siinä on myös erittäin vaikeat näyttöongelmat, kos-
ka kun kuntasektorilla päätetään kaavoituksista, niin niistä asioista sovitaan usein suljettu-
jen ovien takana kahden kesken, ja siinä sitten yleensä raha jossain vaiheessa vaihtaa kyllä
omistajaa.

Varmasti olisi hyvä, että vaalirahoitukseen sen takia tulisi kirjanpitovelvollisuutta ja
näiden tositteiden julkisuutta ja enemmän myös puolueille, koska minua häiritsee se, kun
ehdokkaiden vaalirahoitusilmoituksissa lukee, että on saanut rahoitusta puolueelta, mutta
sitten ei oikein seurata lainkaan, mistä se puolerahoitus todellisuudessa tulee, kun esimer-
kiksi keskusta on saanut Attendolta vaalitukea ja ilmeisesti myös kokoomuksessa ehdok-
kaita ja puoluekin on saanut terveyssuurjäteiltä vaalitukea — samoin kuin sitten tämä ko-
koomuksen niin sanottu pyörövi-ilmio ja nyt viimeaikaisena ministeri Bernerin siirtymi-
nen ruotsalaispankkiin, joissa sitten on esitetty vaihtoehdoksi karenssiaikoja poliitikkojen
siirtymisessä töihin yksityissektorille. Nämä kaikki ovat nähdäkseni sellaisia korruptioky-

Pöytäkirja PTK 170/2018 vp

symyksiä, joihin Suomessa pitäisi oikeasti tarttua eikä vain tehdä näytösluonteista lainsäädäntöä Romanian ongelmien vuoksi.

14.27 Eva Biaudet r: Arvoisa puhemies! Edustaja Tavio ei kuitenkaan ole ollut kovin kiinnostunut, kun me olemme keskustelleet Puolan oikeusvaltiotilanteesta. Myöskään silloin ymmärtääkseni ette ole ajatellut, että Suomen pitäisi siihen puuttua, ja voi olla, että tässä on vähän erilainen näkemys siitä, ovatko eurooppalaiset asiat yhteisiä vai eivät. Kuitenkin on niin, että myös järjestäytynyt rikollisuus, korruptio, oikeusvaltion rapautuminen eri EU-maissa koskettavat meitä kaikkia loppujen lopuksi. Se tarkoittaa myöskin sitä, että talouden on tosi vaikea toimia eri maissa, koska ei voi luottaa, että järjestelmät ovat sellaisia, että ne kohtelevat meitä kaikkia yhdenvertaisesti. Sen takia on kovin tärkeää, että me pyrimme myös antamaan EU:lle. Jos kritisoi EU:ta, niin jollei anna EU:lle yhdessä sopimiamme välineitä, joilla voidaan taistella näitä ongelmia ja rikollisuutta vastaan, sitten se kritiikki on aika tyhjää.

14.28 Olavi Ala-Nissilä kesk: Arvoisa rouva puhemies! Aivan oikein. Euroopan petoksentorjuntavirastolla, sen työllä, pitää olla vaikuttavuutta ja sillä pitää olla myöskin välineitä toimia. Sen työn vaikuttavuus ei aina ole ollut paras mahdollinen.

Puhemies! Kiinnitän myöskin siihen huomiota, että edustaja Tavion EU-kriittisyys on kovin selektiivistä. Perussuomalaisille kyllä kelpaa EU-kortti, jos pitää sotea kaataa, mutta sitten Puolan tai Unkarin tilanteessa ei nähdä mitään ongelmia. Sen sijaan levitetään — te olette kyselytunnilla levittäneet ja äskenkin — virheellistä tietoa muiden puolueiden toiminnasta. En pidä sitä kovin hyvänä, arvoisa puhemies.

14.28 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Tähän EU-notifikaatiokeskusteluun sanoisin sellaisen kommentin, että kysymyshän siinä on siitä, että jos Suomi nyt toimisi siinä asiassa väärin, niin siitä voi koitua Suomen kansalle satojen miljoonien lasku. Sitä laskua perussuomalaiset haluavat välttää tämän asian huomioimisella. Mistään muusta siinä ei ole kysymys.

Nyt kun useampikin edustaja otti esille kysymyksen Puolan ja Unkarin oikeusvaltiotilanteesta verrattuna Romaniaan, niin mielestäni niissä on semmoinen rakenteellinen ero, että Puolaa ja Unkaria koskeva oikeusvaltiokeskustelu on luonteeltaan poliittista. Se, että niitä valtioita syytetään oikeusvaltion ongelmista, lähtee poliittisista lähtökohdista, ideologisista lähtökohdista, siitä, että niiden maiden hallitukset toteuttavat politiikkaa, jota Euroopan valtaeliitti ei hyväksy, ja sen takia niitä maita yritetään rangaista poliittisin perustein käynnistetyin oikeusvaltioprosessein, kun taas esimerkiksi Romanian tapauksessa kysymys korruptiosta lienee faktisella tasolla aito, eli siellä sitä korruptiota on, mihin pitäisi puuttua.

Nyt kuitenkin täällä useissa puheenvuoroissa tunnutaan siihen Romanian korruptioon puuttuvan sillä tavalla, että tehdään Suomen rikoslainsäädännöstä jonkinlainen keppihevonen ja leikkiväline tässä asiassa. En pysty ymmärtämään tällaista ajatusta, mistä tämä loogiikka kumpuaa.

14.30 Leena Meri ps: Arvoisa puhemies! Täällä on nyt keskusteltu siitä, ovatko perussuomalaiset EU-kriittisiä vai mitä me oikeastaan olemme. Me olemme usein meidän ohjelmissamme ja puheenvuoroissamme kertoneet, että me vastustamme sitä liittovaltiokehitys-

Pöytäkirja PTK 170/2018 vp

tä, joka on tietyillä tahoilla meneillään, ja juuri sitä toimivallan siirtämistä muualle. Meillä on hyvin yksilökohtaiset olosuhteet täällä, ja mikä sitten soveltuu tiettyihin, ehkä korruptoituneisiin, maihin ja mikä meille, ovat kaksi eri asiaa.

Täällä oli puhetta myös sote-uudistuksesta. Tässä on tosiaan kysymys siitä, kuten edustaja Mäkelä kertoi, että jos tämä järjestelmä muutetaan ja todetaan myöhemmin EU-oikeuden vastaiseksi, niin meille koituu tästä, tai voi koitua, satojentuhansien eurojen menetykset. Ehkä suurin ongelma on se, ettei ole enää järjestelmää, mihin palata.

Olen täällä salissa kertonut, että perussuomalaisille kyllä sopii se johdonmukainen linja, mikä hallituksella tuntuu nyt olevan, että suhtaudutaan siihen ylimalkaisesti ja ajatellaan näin, niin kuin täällä edustajakin sanovat, että ei kysytä EU:sta. Ei sitten kysytä, mutta kun sieltä tulee se päätös, että teidän järjestelmänne on EU-oikeuden vastainen, niin sanotaan, että emme me tätä noudata. Ollaan sitten johdonmukaisia loppuun asti siinä asennoitumisessa.

Kyllä tämä meille sopii, että me voisimme välillä kokeillakin niitä EU-oikeuden rajoja, mutta ilmeisesti kuitenkin kukaan hallituspuolueista ei ainakaan tähän asti ole todennut, että jos sieltä tulee meille kielteinen ratkaisu, niin me emme noudattaisi sitä. Mutta jos otetaan yhdessä se riski, että ei sitten noudateta sitä päätöstäkään, niin mitä te tästä tuumaatte? Lähdetäänkö kokonaan sille linjalle? Kyllä olemme valmiita kokeilemaan sitä, koska tuntuu, että rakenteet eivät muutu, jos niitä ei jäsitytä.

Minusta on hyvä, että edustaja Tavio pohtii näitä asioita monilla eri tavoin, ja minusta vaikutti erittäin järkevältä se, että ei ylipäätään pitäisi edustajilla olla tällaisia varoja hallussaan. Se tuntui minusta aika hullulta, että ylipäätään voi olla. Mutta hyvä, että keskustellaan näistä, ja meidän pitää keskustella. Vastatkaa minulle ystävällisesti: lähdetäänkö tälle linjalle, että ruvetaankin viittaamaan kintaalla näille EU-oikeuden päätöksille, kokeillaan rajoja?

14.32 Ville Tavio ps: Arvoisa puhemies! Sen verran vastaan edustaja Biaudet'lle Puola-kysymykseen — ehkä jälkeeni puheenvuoron ottanut edustaja Ala-Nissiläkin voi osaltaan vastata Puolan ystävyysryhmän puheenjohtajana — että tämä ongelma on siinä, että Euroopan unioni ja Puola -kysymyksen ei ole siis lainkaan verrannollinen nyt tähän käsillä olevaan Romanian korruptio-ongelmaan, vaan Puolan suhteen kysymys on siitä, miten pitkälti ulkopuolinen valtio voi sanoa toisen valtion tilanteesta, mistä siinä on kyse. Täällä eduskunnassa, kun tätä asiaa käsiteltiin myös lakivaliokunnassa, ei kuultu suinkaan Puolan valtion edustajaa, ja tämä on vähän vaikeaa lainsäädäntöä just sen takia, koska aina pitäisi kuulla myös toista puolta kaikissa kysymyksissä. Sen pitäisi olla lainsäädännössä aivan kattava periaate.

Nyt tässä on käynyt niin, että EU on ikään kuin hoitanut sen Puolan kuulemisen ja meillä täällä Suomessa ei jälleen kerran ole meidän EU-politiikassa mitään muuta roolia kuin tuo kumileimasimena toimiminen EU:n määräyksille. Nimittäin soitin jopa johtaville virkamiehille oikeusministeriöön ja kysyin, kuinka yksityiskohtaisesti he tietävät tästä Puolan asiasta, ja kyllä se vastaus oli suurin piirtein se, että heidän intressissään ei ole edes tutkia näitä koko Puolan kysymyksiä, koska ne tutkitaan EU:ssa ja meille lähetetään sitten sieltä valmiit muutosvaihtoehdot, joista me sitten päätämme sen EU-myönteisen. Ja Puolan korkeimmassa oikeudessa henkilökohtaisen näkemykseni mukaan oli oikeusvaltio-ongelmaa, mutta se itse asiassa siellä korjattiin Puolan toimesta. Siinä varmaan osansa oli nimenomaan tällä kansainvälisellä painostuksella, joka mielestäni on ihan suotavaa. Jos

Pöytäkirja PTK 170/2018 vp

EU:ssa jonkun valtion oikeusjärjestelmässä on vakavia ongelmia, niin tämä on ihan oikea tapa toimia: keskustelemalla ja kansainvälisen painostuksen kautta saada se asia oikaistua. Näin pitäisi toivoa, että toimitaan. Mutta sen sijaan EU haluaa toimia paljon väkevämmiin aseisiin. Se haluaa puuttua suoraan omalla voimallaan ja sitä rahoitusta säätelemällä ja sillä kiristämällä näitä demokraattisesti valittujen maiden hallituksia. Ja tämä on hyvin vakavaa, että EU puuttuu tällä tavalla mielestäni itsenäisiksi tarkoitettujen kansakuntien sisäpolitiikkaan.

Tässä on usein nimittäin nähtävänä syyksi pitkälti se, että puututaan juuri sellaisten maiden politiikkaan, jotka ovat kansallismielisiä tai EU-kriittisiä, kuten nähdään hyvin myös EPP:ssä nyt kokouksen kohdalla, joka haluaa Unkarin Orbánia sieltä pois sen takia juuri, että tämä on kansallismielinen. Mutta esitän teille vain sen kysymyksen, että kun tässä EU-juridiikassa ollaan jommallakummalla puolella, niin mitä jos käykin niin, että esimerkiksi eurovaaleissa kansallismieliset ottavat murskavoiton EU:ssa: oletteko te silloin [Puhemies koputtaa] valmiita siihen, että nämä kansallismieliset käyttävät [Puhemies koputtaa] tätä EU-mekanismia hyväkseen ja puuttuvat Suomen sisäpolitiikkaan?

14.35 Olavi Ala-Nissilä kesk: Arvoisa puhemies! Totta kai Suomi noudattaa yhteisesti sovittuja säännöksiä, jotka viime kädessä muuten sitten ratkeavat EU:n tuomioistuimessa. Mutta kun meillä on asioita, jotka ovat kansallisessa kompetenssissa, niin silloin niitä pyritään hoitamaan kansallisesti, ja jos sitten on epäselvyyttä siitä, ollaanko EU-säädöksissä ongelmissa, niin ensin Suomen pitää tehdä oma esitys ja viedä se hyvin määrätietoisesti lävitse, niin kuin esimerkiksi liikenneministeriössä on tehty, kevytautot ja muut ja jopa tämä talviaika on hoidettu. Jos lähdetään siitä, että kysytään etukäteen EU:n virkamiehiltä, että onhan tässä ongelmia, niin varmaan he löytävät ongelmia jo virkansa puolesta turvataksaan selustansa.

Mutta tämä perussuomalaisten ja muiden tapa pyytää EU:lta lausunto semmoisissakin asioissa, jotka ovat kansallisessa kompetenssissa — jossa EU ei edes halua antaa lausuntoa, niin kuin olemme kuulleet — kyllä on varsinaista EU-nöyristelyä. Mutta sitä jään vain ihmettelemään, että kyllä kelpaa EU-kortti, niin kuin aikanaan Neuvostoliitto-kortti, silloin kun se palvelee omia intressejä, mutta kansalliset intressit tässä unohtuvat.

14.36 Eva Biaudet r: Arvoisa puheenjohtaja! Ihan tähän asiaan, jota me käsittelemme tänään: sehän ei ole tällainen ylikansallinen asia, vaan kysymys on nimenomaan siitä, että on yhteisesti EU:ssa päätetty, että kansallisesti halutaan valvoa myös niitä varoja, jotka sitten EU:ssa jaetaan eli EU-maille yhteisesti sovittuja tarkoituksia varten. Siinä mielessä tietenkin yksi tapa saada aikaan se, että joka maassa valvotaan näitä varoja ja puututaan ongelmiin, on se, että yhteisesti päätetään, että kaikki samalla tavoin ryhtyvät toimenpiteisiin, jos ongelmaa esiintyy.

On toki totta, että olemme onnekkaita siinä, että meidän valtiosääntöjärjestelmämme on sellainen, että kansanedustajat eivät ohjaa rahoja alueille tai näin. Se on erittäin hyvä asia, mutta tästä ei myöskään ole mitään haittaa, ja on ensiarvoisen tärkeätä, että me löydämme keinoja, joilla myöskin esimerkiksi eri EU-maiden sisällä ryhdytään oikeisiin toimenpiteisiin korruptiota vastaan.

Tässä Puolan tilanteessahan taas oli hyvin monenkeskinen järjestys, jossa sekä Euroopan neuvosto että muut olivat puuttuneet, ja silloin voitiin lopulta myöskin EU-tuomioistuimeen kääntyä, koska nimenomaan oikeusvaltion perusteita oltiin purkamassa. Siinä

Pöytäkirja PTK 170/2018 vp

mielessä sehän on sellainen, että se kuulostaa ehkä periaatteelliselta kysymykseltä mutta se on hyvin paljon myöskin käytännön kysymys koko EU:n toiminnalle ja EU-alueen taloudelle. Mikään yritys ei voi investoida toiseen maahan, jossa ei voi luottaa, että tuomioistuinin kohtelee sinua puolueettomasti.

14.38 Leena Meri ps: Arvoisa puhemies! Ehkä vähän harhauduimme tästä, mutta haluan kuitenkin kommentoida tuohon Romanian tilanteeseen.

Edustaja BiauDET, minusta Romaniaa ei olisi pitänyt ikinä edes hyväksyä EU-maaksi. Heidän ihmisoikeutensa ja eläintenpitonsa ovat sitä mallia, että en ymmärrä, miten se voi ylipäätään olla EU-maa. Meidän olisi ehkä pitänyt keskustella enemmän siitä silloin.

Edustaja Ala-Nissilä sanoi, että perussuomalaiset ovat puhuneet tästä EU-notifioinnista, joka on vaikea käsite. Siis siitä on kyllä puhunut yksimielisesti perustuslakivaliokunta, ja me olemme tulkinneet asiaa — itse olen perustuslakivaliokunnan jäsen — ja tätä huolta olemme esittäneet jo pitkän aikaa. Myös teidän puolueenne edustajat ovat olleet tässä yksimielisessä lausunnossa mukana. Eli se on perustuslakivaliokunta, joka tähän on kiinnittänyt huomiota ja edellyttänyt varmuutta tähän tilanteeseen. Kannattaa tutustua siihen. Se on nyt ollut monessa mediassa esillä, eli harmi, että se on mennyt teiltä ilmeisesti ohi, että se ei tosiaan ole perussuomalaisten esitys vaan perustuslakivaliokunta on antanut siitä yksimielisen lausunnon.

14.39 Sari Essayah kd: Arvoisa rouva puhemies! On äärimmäisen tärkeää, että meillä pystytään valvomaan, ihan samalla tavalla kuin omia varoja valvotaan, myöskin sitten EU-varojen käyttöä. Siinä mielessä voisi sanoa, että kaiken tällöisen läpinäkyvyyden lisäämisen ja hyvän hallintotavan edistämisen pitäisi ehdottomasti olla mitä kannatettavinta.

Siinä mielessä, jos ajatellaan tätä talouskriisiä, mikä Euroopassa on ollut, voi sanoa, että se lähinnä herätteli monia jäsenvaltioita ymmärtämään sen, miten tärkeää on pitää joka ikisestä veroeurosta kiinni ja minkä takia on lähdetty esimerkiksi siihen, että pystyttäisiin paremmin valvomaan sitä, että veroja suuret yritykset ylipäätänsä maksavat jossakin maassa. Kaiken kaikkiaan tällöistä transparenssia, tällöistä läpinäkyvyyden lisäämistä, ei voi muuta kuin kannattaa ja viedä eteenpäin.

Oikeastaan se asia, mikä koko ajan on EU-varojen käytössä häirinnyt, on se, että niitten vaikuttavuuden arviointia on pystytty liian vähän tekemään. Muistan omilta meppiajoiltani esimerkiksi, että kun siellä tiettyihin kohteisiin, vaikkapa juuri Itä-Euroopan romanien elinolojen parantamiseen, osoitettiin tiettyjä kohdennettuja rahasummia, niin oli äärimmäisen vaikea saada selville, oliko niitä rahoja ylipäätään käytetty siihen, mihin niitä oli tarkoitettu. [Ben Zyskowitz: Skandaalimaista!]

Siinä mielessä voisi sanoa, että kaikki se, mikä vaan parantaa niitten rahojen jäljitettävyyttä, niitten käytön varmistamista, että ne menevät siihen kohteeseen, mihin niitä on tarkoitettukin käytettäväksi, on äärimmäisen kannatettavaa. Voisi sanoa, että meidän pitäisi jollakin tavalla pystyä yhä enemmän varmistamaan näitten rahojen oikeista käyttökohteista ja myöskin sitten siitä, että jos rahoja ei ole käytetty, niin tehdään takaisinperinnät. Tämä on ollut toinen sellainen, mistä tilintarkastustuomioistuinin... Edustaja Ala-Nissilä lähti jo täältä salista mutta olisi varmaan ollut erinomainen asiantuntija puhumaan juuri tästä puolesta, että kun näitä niin sanottuja punakynällä annettuja kertomuksia aika monestakin EU-virastosta ja monistakin varojen käytöistä tuli, niin se suurin vaikeus oli sitten se, millä ta-

Pöytäkirja PTK 170/2018 vp

valla koskaan pystytään niitä rahoja saamaan takaisin tai edes uudelleen kohdentamaan siinä maassa oikein.

Kyllä voi sanoa, että läpinäkyvyyttä ja tällaista rahojen tehokkaan käytön valvontaa ei voi muuta kuin kannattaa.

Yleiskeskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

3. Lakialoite laiksi kansanedustajain eläkelain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen 2 momentin kumoamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Lakialoite LA 84/2018 vp

Kansalaisaloite KAA 1/2018 vp

Lakialoite LA 18/2016 vp

Valiokunnan mietintö StVM 36/2018 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Paula Risikko: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 36/2018 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä.

Keskustelu

14.42 Antero Laukkanen kd: Arvoisa rouva puhemies! Tämä hyvin tunteita ja kansalaisten oikeudenmukaisuuden käsitystäkin herättävä ja siihen liittyvä esitys on nyt sitten viimein täällä salissa. Esitys koskee siis kansanedustajien sopeutumiseläkettä, sopeutumisrahaa.

Eduskuntaryhmien puheenjohtajat antoivat yksimielisen esityksen, jossa oli tarkoitus muuttaa järjestelmä oikeudenmukaisemmaksi. Uskon, että tämä myös vastaa kansalaisten odotusta sen suhteen, miten kansanedustaja sitten, kun hänen työnsä täällä päättyy, todella voi sopeutua takaisin yhteiskuntaan. Meitä on hyvin monenlaisia sopeutujia: on niitä, jotka istuvat yhden kauden tai ehkä vain kaksi vuotta, ja sitten on niitä, jotka istuvat yli 20 vuotta. Monen kohdalla saattaa käydä niin, että se hankittu ammattitaito, ala, jonka piiristä on tähän työhön tullut, on siinä 20 vuoden aikana jo muuttanut muotoaan, kasvanut, mennyt eteenpäin niin paljon, että siihen entiseen työhön palaaminen on mahdotonta, ja sen tähden tällainen järjestelmä on rakennettu.

Nyt tämä esitys on varsin tasapainoinen, vaikka mielestäni siinä on selkeitä puutteita, jotka myös tuon tässä nyt tiettäväksi.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää perusteltuna, että kaikki kansanedustajat ovat samanlaisen etuusjärjestelmän piirissä edustajakautensa jälkeen. Tässä kun on pohdittu tätä sopeutumisrahan jälkeistä elämää, on huomioitu erilaisten muiden etuuksien vaikutusta tähän sopeutumisrahaan, ja valitettavasti tästä jäi pois yksi asia, joka on aika merkittävä: Olisi ollut tärkeää tarkemmin säätää niistä tuloista, jotka vähentävät tai eivät vähennä sopeutumisrahaa, ja esimerkkinä nostan nyt hyvin tärkeän asian, joka on kunnallisesta luottamustoimesta saatava kokouspalkkio. Se olisi pitänyt selkeästi kirjata sellaiseksi tuloksi, joka ei vähennä sopeutumisrahaa tai vähentää sopeutumisrahaa — jompsinkumpsin. Nyt tämä jää verottajan harkinnan varaan, ja me kaikki voimme tietää, mitä verottaja tässä

Pöytäkirja PTK 170/2018 vp

asiassa tulee kohta ehdottamaan. Nyt kun on tämä ilmoitusvelvollisuus tästä sopeutumisrahasta ja siihen liittyvistä tuloista tuonne Kevan piiriin, niin tässä syntyy tällainen jatkuva käytännön tilanne, jossa joudun — jos olen aivan tarkka — kuukauden välein ilmoittamaan, minkälaisia tuloja ja palkkioita olen kunnallisesta luottamustoimestani saanut, ja tämä tulee kyllä raskaaksi menettelyksi. Toivonkin, että tähän asiaan voitaisiin palata tarkemmalla rajauksella jossain yhteydessä.

Ja sitten täytyy sanoa ihan kohtuuden nimissä se asia, että jotenkin näiltä pitkän uran eduskunnassa tehneiltä, joiden eduskuntatyöhön mahtuu ministerikausia ynnä muita, tämä esitys kyllä vie kohtuuttoman paljon ja heidät olisi pitänyt tässä esityksessä huomioida paremmin. Pidän oikeudenmukaisena sitä, että kun henkilö antaa koko elämänsä koko kansakunnan palvelemiseen, niin sitten ei siihen keskusteluun lisätä sitä ajatusta, että hän on istunut täällä vain hyötyäkseen jostakin tulevasta etuisuudesta, joka ei edes ole kohtuuton. Minusta valiokunta olisi voinut nämä asiat vielä tarkemmin huomioida, nyt tässä on vain muutaman vuoden siirtymäkausi näille ihmisille. Puhun nyt siis heistä, jotka mahdollisesti yli 20, yli 30:kin vuotta ovat olleet tässä talossa ja joilla on ministerikausia takanaan. Nyt heidän kohdallaan tämä esitys ei ole kohtuullinen. [Pertti Salolainen: Näinhän se on!]

14.46 Leena Meri ps: Arvoisa puhemies! Tuossa edellinen edustaja totesi, että me lähdimme tekemään semmoista uudistusta, jossa henkilöt ja edustajat, jotka täältä putoavat, olisivat samassa tilanteessa, ja lähdimme korjaamaan sitä, kun julkisuudessaakin oli paljon esillä näitä ihmisiä, jotka vuosikautia ja loppuikänsä saivat sopeutumiseläkettä ja tämän päälle sitten tienasivat pääomatuloja, ja se oli vastoin kansan oikeustajua. Tähän uudistukseen lähdimme. Me lähdimme ilomieliin myös perussuomalaisten ryhmänä tätä vääryyttä korjaamaan, ja tästä on ollut myös meidän ryhmästämme lakialoite. Tästä on ollut myös kansalaisaloite, ja kansalaiset ovat tätä laajasti vaatineet.

Mutta eipä aikaakaan, kun tämä eduskuntaryhmien puheenjohtajien ryhmä kokoontui — siellä oli vaihteleva kokoonpano ihmisten poissaolojen vuoksi — ja sinne rupesi tulemaan pöydälle myös muita asioita, pienempiä nyanssiasioita äitiyspäivärahoihin ja tämmöisiin liittyen, jotka kuulostivat erittäin tärkeiltä. Mutta sitten jossakin vaiheessa siellä ruvettiin puhumaan siitä, että entäpä sitten nykyisten istuvien kansanedustajien sopeutusraha ja heidän tulevaisuutensa. Täytyy sanoa, että moni edustaja käytti sellaisiakin puheenvuoroja, että tuntuu jotenkin pahalta, kun lähdetään itse säätämään näistä asioista täällä eduskunnan lakialoiteilla, mutta asia eteni.

Tässä vaiheessa perussuomalaiset katsoivat, että he eivät voi olla mukana siinä, että me samalla nostamme tällä hetkellä istuvien kansanedustajien sopeutusrahaa, ja tästä tämä meidän eriävä mielipiteemme lähti liikkeelle. Me hyväksymme ilomieliin, että me korjaamme tämän kohtuuttomuuden, josta on pitkän aikaa ollut puhetta, mutta me emme hyväksy sitä, että me samalla tässä tilanteessa, kun on ollut kaikenlaisia leikkauksia, kuitenkin korotamme omaa sopeutusrahaamme. Me olisimme suostuneet siihen, että meidät olisi laitettu kaikkien kansalaisten kanssa samalle viivalle, jos muutoksia olisi haluttu tehdä, elikkä kun me putoamme täältä, me olemme samanlaisten velvoitteiden parissa kuin muutkin. Jos me saamme ansiosidonnaista päivärahaa, hyvä, mutta meillä on aktiivisuusvelvoite, me joudumme käymään koulutuksessa, me joudumme hakemaan töitä aktiivisesti, tai jos me emme saa ansiosidonnaista, me saamme muita työttömyysturvaetuksia, mutta meillä olisi silloin myös ne velvollisuudet, mitä muullakin kansalla on. Me olemme puhuneet siitä, että aktiivisuusvelvoitteen takia on kansalaisilta leikattu paljon rahaa, kun he eivät pysty

Pöytäkirja PTK 170/2018 vp

omasta syystä sitä täyttämään, mutta nyt tässä on tilanne, jossa kansanedustajat ovat eri asemassa eli paremmassa asemassa kuin tavalliset kansalaiset.

Lisäksi tässä lakiehdotuksessa ehdotetaan, että sopeutumisrahaa maksetaan, mikäli edustajantoimi on kestänyt vähintään yhden vuoden. Tämä on parannus nykytilaan. Nykyään sen on pitänyt kestää vähintään kolme vuotta — parannus nykytilaan. Lisäksi täällä on kansliatoimikunnalla mahdollisuus hakemuksesta myöntää kansanedustajana toimineelle ylimääräinen sopeutumisraha, ja tilalle on tullut sitten tämmöinen, että harkinnanvaraisesti voidaan erilaisista sosiaalisista syistä miettiä tällaista rahaa. Mielestäni siellä voi olla vanhoja ystäviä harkitsemassa näitä. Se ei ehkä ole ihan paras tapa.

Perussuomalaisen eduskuntaryhmän kansanedustaja Arja Juvonen on jättänyt meidän ryhmämme puolesta tämän vastalauseen, ja totean tässä, että ryhmämme jättää tämän vastalauseen. Eli hyväksymme tämän kolmannen lakiehdotuksen mietinnön mukaisena ja teemme vastalauseen muutosehdotukset ensimmäiseen ja toiseen lakiehdotukseen siten, että ensimmäisen lakiehdotuksen 2 §:n 3 momenttia muutetaan siten, että eläkkeensaajalla, jolla on maksussa tällä lailla lakkautettava eläke, on oikeus saada lakkautetun eläkkeen sijaan kansanedustajan eläkkeestä ja sopeutumisrahasta annetun lain mukaista sopeutumisrahaa kahden vuoden ajan tämän lain voimaantulosta lähtien. Tässä lakialoitteessa ehdotetaan tällä hetkellä kolmea vuotta. Elikkä kaikille kuulijoille tiedoksi, että nyt kun me lakkautamme tämän hillotolppajärjestelmän — kutsun sitä nyt tällä nimellä — niin tähän tulee siirtymäaika. Tämä tuli perustuslakiasiantuntijoiden näkemyksistä, että siihen täytyy laittaa tietty siirtymäaika, ja tähän lakialoitteeseen se laitettiin kolmeksi vuodeksi. Jossakin vaiheessa oli tämmöisiä näkemyksiä, että 2—3 vuotta, ja ilmeisesti — ja ilmeisimmin — suurin osa perustuslakiasiantuntijoista oli tämän kolmen vuoden kannalla, ja tähän lakialoitteeseen on nyt sitten se kolme vuotta laitettu. Me ehdotamme, että se olisi kuitenkin kaksi vuotta. Varmaan kahdessa vuodessa pystyy sopeutumaan pienempiinkin tuloihin.

Sitten toisen lakiehdotuksen kohdalta me haluamme muuttaa 2 §:ää siten, että sopeutumisrahaa maksetaan enintään yhden vuoden ajan, mikäli edustajantoimi on kestänyt vähintään kolme vuotta. Elikkä, kun nykyisin se on kolme vuotta, mitä täällä pitää istua, jotta saa sopeutumisrahaa, niin me emme ole nyt valmiita alentamaan sitä yhteen vuoteen eli tätä parannusta tekemään. Lisäksi me poistaisimme 19 §:n 3 momentin, joka kuuluu: ”Kansliatoimikunta voi hakemuksesta myöntää kansanedustajana toimineelle ylimääräisen sopeutumisrahan enintään 12 kuukaudeksi, jos siihen on terveydellisiä, taloudellisia, sosiaalisia tai muita erityisiä syitä.” Elikkä tältäkin osin katsomme, että samalle viivalle — ei mitään ylimääräisiä kansliatoimikunnan vanhojen tovereiden tai nykyisten ystävien tekemiä päätöksiä.

Ilolla siis tervehdimme sitä, että saadaan se hillotolppajärjestelmä pois, mutta emme katso hyvällä emmekä voi olla mukana nostamassa meidän sopeutumisrahajärjestelmää, kun me emme ole edes valmiita ottamaan itsellemme samalla aktiivisuusvelvollisuutta, jota koko muu oppositio on täällä meidän kanssamme arvostellut. Tulkaa nyt mukaan tähän: ei nyt nosteta sitä sopeutusrahaa ilman, että me laitamme meidät itsemme aktiivisuusvelvoitteen pariin. — Kiitos.

14.53 Antero Laukkanen kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minä tuon semmoista arkirealismia tähän keskusteluun. Nythän tämä sopeutumisraha tällä hetkellä on jotain 1 700 euron luokkaa eikä vastaa edes meidän nykyistä ansiosidonnaista järjestelmäämme. Nyt tämä uusi sopeutumisraha, sen minimitaso, ei vastaa edelleenkään tätä an-

Pöytäkirja PTK 170/2018 vp

siosidonnaista tulotasoa, joka olisi noin 2 400 edustajanpalkkiosta laskettuna. En ymmärrä ihan tätä perussuomalaisten ja edustaja Meren jonkinlaista melkein puolivihamielisyyttä sitä vastaan, että täällä yhteiskunnassa tehtävää hoitavien ihmisten ihan semmoinen perusturva hoidetaan tällä kuntoon.

Puhemies Paula Risikko: Vastauspuheenvuoro edustajat Anttila, Modig ja Myllykoski.

14.54 Sirkka-Liisa Anttila kesk (vastauspuheenvuoro): Kiitos, puhemies! Edustaja Merelle vain pieni oikaisu, kun te peräänkuulutitte sitä, että tämän järjestelmän pitäisi olla mahdollisimman yhdenmukainen sen kanssa, mitä on muillakin ihmisillä. Esimerkiksi tämä 15 vuoden jakso, joka tässä on kansanedustajilla eläkkeen kertymän perustana, tekee sen, että täällä ollessa syöt omaa eläkettäsi, eikä sekään ole oikeudenmukainen. Se ei ole sellaista, mitä muille ihmisille aiheutuu, koska yleensä kun palvelet pidempään, niin normaalisti siitä hyödyt, mutta täällä tapahtuu toisin päin.

14.54 Silvia Modig vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! En voi kyllä kuin ihmetellä tätä perussuomalaisten kantaa, koska aiemminhan te olette esittäneet, että sopeutumisrahan tulisi olla ansiosidonnainen, täysin niin kuin se on. Elikkä te olette esittäneet korkeampaa sopeutumisrahaa kuin mitä tässä esitetään, ja nyt te esitätte, että näin ei voi toimia, koska asetetaan eriarvoiseen tilanteeseen.

Tämä on minun mielestäni kyllä populistin huipentuma. Eli esitetään vähemmän sopeutumisrahaksi kuin mitä perussuomalaiset ovat aiemmin vaatineet, mutta perussuomalaiset eivät voi sitä hyväksyä, koska se on heidän mielestään liikaa, vaikka se on vähemmän kuin mitä he ovat aiemmin esittäneet.

14.55 Jari Myllykoski vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Pakko jatkaa tuosta edustaja Modigin puheenvuorosta. Jollain tavalla käsittämätöntä, että ollaan ensin vaatimassa ansiosidonnaista päivärahaa kansanedustajille. Kyllä joo, minäkin olisin suostunut, mutta en siihen, mitä perussuomalaiset sen esittivät eli ansiosidonnaiseen päivärahaan. Olin omassa ehdotuksessani sillä kannalla, että pitäisi olla ansioperusteisen päivärahan kaltainen järjestelmä, joka sulkisi myös pois pääomatulot. Mutta perussuomalaisten mallissa ansiosidonnaisella päivärahalla ei toteudu juuri se erityisasia, mikä oli, että haluttiin kitkeä ne väärinkäytökset pois, joita jotkut kansanedustajaeläkkeellä olevat ihmiset nauttivat, eli nostivat yrityksen pääomatuloja ja samaan aikaan eduskunnan eläkettä. Ja perussuomalaiset olivat tässä kelkassa täysillä mukana eli huutamassa sitä, että pääomatulojen pitää olla edelleen sallittuja ansiosidonnaisen päivärahan maksuperusteissa.

14.56 Leena Meri ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Toki ymmärrän nämä lakialoitteen takana seisovien asenteen, koska heidän eivät kerro sitä, että me muutamme tällä hetkellä järjestelmän, jossa ihmiset saavat koko ikänsä, eläkeikään asti, sopeutumiseläkettä. Se on ihan eri asia kuin se, että asetetaan samaan asemaan. Jos asetetaan työttömyysturvan kohdalla samaan asemaan, niin se riippuu siitä, mikä on taustasi. Se voi olla työttömyyspäiväraha, se voi olla ansiosidonnainen päiväraha, mutta joka tapauksessa se on samalla viivalla aktiiviveloitteiden kanssa. Ja sitä paitsi teillä on tässä esityksessä nyt molemmat. Täällä saa valita. Täällä lukee, että saa valita joko ansiosidonnaisen päivä-

Pöytäkirja PTK 170/2018 vp

rahan tai sopeutusrahan, kumpi on sitten edustajalle edullisempi. Te saatte valita. Ei tavallinen ihminen saa valita.

Minä en ymmärrä sitä, kun minulle sanotaan, ettette ymmärrä ”vihamielisyyttä”. En minä ole vihamielinen. Minä päätän omistakin tuloistani. Jos minä täältä putoan, niin kysymys on myös omasta tulostani. Minä en ole valmis nostamaan omia tulojani täällä.

14.57 Silvia Modig vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Aiemmin te olitte valmiita nostamaan niitä enemmän kuin tässä esityksessä esitetään nostettavaksi.

Se, mikä monesti keskustelusta jää ehkä monilta huomaamatta, on se, että kansanedustajallahan ei ole ollut mahdollisuutta ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan, koska me emme ole palkkatyössä. Meillä ei ole työsopimusta, tämä on luottamustehtävä, ja tämän takia meillä ei täyty tässä niin sanotusti työssäkäyntivelvoite. Eli tämä on hyvin erityinen tilanne. Itse pidän ihan hyvänä sitä ja uskon, että se kyllä sopii kansan oikeustajuun, että eläkejärjestelmä, sellaisenaan kuin se oli, oli aivan turhan avokätinen ja soti ainakin omaa oikeustajuani vastaan.

En silti voi olla ajattelematta, että niitä erittäin kokeneita edustajia, jotka ovat pitkän uran tehneet, toimineet ministereinä, kohdellaan tässä kyllä aika kovalla kädellä. Mutta seison tämän esityksen takana ja uskon, että tästä on parempi jatkaa, ja uskon, että kansa on tähän tyytyväinen siinä vaiheessa, kun tämä saadaan päätettyä.

Puhemies Paula Risikko: Seuraavaksi puhujalistaan.

14.58 Rami Lehto ps: Arvoisa rouva puhemies! Keväällä 2016 tein lakialoitteen kansanedustajien sopeutumiseläkkeen lakkauttamisesta, johon allekirjoituksia tuli vain perussuomalaisien eduskuntaryhmästä. No, media otti sitten tämän lakialoitteen jälkeen tästä kopia ja alkoi lehdissä kirjoittamaan väärinkäytöksistä, mitä sopeutumiseläkkeen johdosta on tapahtunut. Lumipallo alkoi vyörymään, ja sitten tuli kansalaisaloite, missä vaadittiin kansanedustajien sopeutumiseläkkeen lakkauttamista, ja nyt sitten ollaan täällä salissa käsitellyssä olevan lakialoitteen johdosta, jossa tarkoituksena on lakkauttaa kansanedustajien sopeutumiseläkejärjestelmä ja siirtää kaikki entiset ja nykyiset kansanedustajat saman sopeutumisrahajärjestelmän piiriin.

Tämä on hyvä ja kannatettava asia, mutta perussuomalaisien vastalauseen muutosesityksillä lakialoitteesta tulisi vielä parempi ja vielä oikeudenmukaisempi. Siksi kannatankin edustaja Meren tekemiä esityksiä, jotka hän äsken esitti.

14.59 Pertti Salolainen kok: Arvoisa rouva puhemies! Tässä laissa on hyvää ja huonoa. Hyvää on se, että tämä sopeutumiseläke lakkautetaan. Huonoa on se, että tähän jää pahoja virheitä, todella pahoja. Tässä paha virhe on se, mikä tulisi poistaa, että eläkkeeseen laskettaisiin 15 vuotta joko uran alusta tai lopusta välivuodet pois lukien. Esimerkiksi allekirjoittaneella 38 vuoden kansanedustajavuosiin tämä ei ylittäisi kummastakaan päästä. Lakia on siten muutettava, että 15 vuoden yhtenäinen kausi välivuodet pois lukien voidaan aloittaa mistä kohdasta tahansa, jotta oikeudenmukaisuus toteutuisi. Siis tässä on paha virhe. Meitä ei kohdella samalla tavalla. Juuri tätä ongelmaahan tässä haluttiin muuttaa ja korjata, mutta se on nyt epäonnistunut.

Pöytäkirja PTK 170/2018 vp

Sitä paitsi uran alussa ei välttämättä ole merkittäviä luottamustoimia. Ei voi olla niin, että osaa kansanedustajista kohdellaan oikein ja toisia väärin, jotkut voivat saada eläkettä ministerivuosista ja toiset eivät. Tässä ei ole mitään tasapuolista ja oikeudenmukaista.

Kiinnitän huomiota myöskin toiseen asiaan. Useat eduskunnassa pitkään palvelleet kansanedustajat ovat olleet huolissaan eläkelakien epäoikeudenmukaisuudesta. Olemme keskustelleet ongelmasta muun muassa Mauri Pekkarisen, Sirkka-Liisa Anttilan, Seppo Kääriäisen, Ilkka Kanervan ja allekirjoittaneen ryhmässä. Tietävästi asia koskee muitakin. Olemme kertoneet ongelmasta myös ryhmiemme johdolle ja puhemies Paula Risikolle. Asiaan on kiinnitetty myös eduskunnan oikeusasiamiehen huomiota.

Mistä on kysymys? On tapauksia, joissa edustaja on ollut eduskunnassa esimerkiksi yli 35 vuotta eli kolme kertaa täyteen edustajaeläkkeeseen vaadittavan 15 vuoden ajan. Tähän aikaan on mahtunut myös ministerivuosia, mutta niin sanotun yhteensovituksen seurauksena esimerkiksi entinen ministeri ei saisi senttiäkään eläkettä ministerinä toimimisesta. Tällaista kansanedustajaa rangaistaan siitä, että hän on tehnyt elämässään muutakin kuin kansanedustajan ja ministerin työtä. Olisi siis ollut parempi olla työttömänä. Silloin ei tätä ongelmaa olisi syntynyt.

Katsomme, että nyt olisi kiinnitettävä huomiota ongelmaan ja poistettava yhteensovitus, joka on täydellisen ristiriidassa sen yleisen eläkeperiaatteen kanssa, että koko työura vaikuttaa eläkkeen suuruuteen. On väitetty, että meitä, eduskuntaa, koskeva voimakkaampi kertymä olisi se este tässä, mutta tätä voimakasta kertymää voisi sen verran vähentää kuin olisi ollut oikeudenmukaista niiden kertymävuosien perusteella.

Eli tähän lainsäädäntöön on nyt kerta kaikkiaan jäänyt karmeita virheitä. Onhan se tietysti aika mukava lähteä tästä kansanedustajan peruseläkkeelle kahdeksan vuoden ministerinä raatamisen jälkeen ja 38 vuoden jälkeen. Joskus tässä salissa täytyy kertoa asiat juuri kuin ne ovat. Nyt ne on kerrottu.

15.02 Sirkka-Liisa Anttila kesk: Arvoisa puhemies! Edustaja Salolaisen puheenvuoroon voin ihan joka kohdalta yhtyä. Ja oikeastaan tulee tässä mieleeni, kun olen itse aikanaan istunut kolme vaalikautta perustuslakivaliokunnan työssä, että kyllä tämä esitys olisi kaivannut nyt perustuslakivaliokunnan tarkastelun siitä näkökulmasta, että meitä ei nyt tässä kohdella yhdenvertaisesti, aivan niin kuin edustaja Salolainen täällä erittäin hyvin kuvaili. Kun lainsäätäjät itse eivät pysty kohtelemaan toisiaan oikeudenmukaisesti ja yhdenvertaisesti, niin totta kai silloin pitäisi hälytyskellojen soida.

En minä valita siitä. Minä tulen varmaan sillä eläkkeellä toimeen, minkä täältä saan. Mutta on täysin väärin, että täällä istutaan 36 vuotta siinä toivossa, että se kartuttaa eläkettä, ja päinvastoin kaksi viimeistä vaalikautta ovat sen syöneet, 500 euroa joka kuukausi.

15.03 Jari Myllykoski vas: Arvoisa rouva puhemies! Kun tätä asiaa ensimmäisen kerran salissa käsiteltiin, nostin näitä epäkohtia esille, että ne kansanedustajat, jotka ovat hoitaneet ministeritehtäviä, jäävät tämän uudistuksen jalkoihin. Heitä kohdellaan minun oikeustajuni mukaan väärin.

Täytyy sanoa, että tällaista tulee, kun annetaan asiat harrastelijoitten käsiin. [Leena Meri: Niinpä!] Kun ihmiset alkavat itse päättämään omista eläkkeistään, niin ei voi tulla kuin sutta ja sekunda. Tämä olisi pitänyt ratkaista niin... Minä olen tosi pahoillani siitä, että eduskunnan tahot lähtivät median pyöritykseen mukaan ja halusivat, että tähän puututaan. Oli oikein puuttua meidän eläkejärjestelmän mahdollisiin väärinkäytöksiin, jotka eivät ol-

Pöytäkirja PTK 170/2018 vp

leet ollenkaan kansan oikeustajun mukaisia, että ihmiset voivat nostaa pääomatuloja ja nauttia kansanedustajaeläkettä, enkä halua osoittaa mihinkään poliittiseen suuntaan, mutta se joku taho löytyy jostakin muualta kuin täältä vasemmalta. Tämä olisi pitänyt antaa — nyt on tietysti turha jälkiviisastella, mutta olin sitä mieltä koko ajan — palkkiotoimikunnan kaltaiselle valmistelevalle elimelle, joka olisi tuntenut eläkelainsäädännön, ja sitä olisi harkittu myös perustuslain näkökulmasta.

Minulle tämä tuottaa semmoisen pelon, että nyt ollaan tekemässä niin, että tämä voi avata eläkejärjestelmän muutoksen, kun tätä kuitenkin käsitellään kuin eläkettä. Eli nyt taannehtivasti eläkejärjestelmää muutetaan. Se on minusta aina semmoinen pelottava asia, että ne ansaitut... Me olisimme voineet tehdä niin, että kielletään täällä välittömästi pääomatulojen nostaminen silloin, jos ollaan eduskunnasta kansanedustajaeläkkeellä. Sen me olisimme voineet tehdä heti ja sitten antaa hyvän, toimivan ratkaisun rakentaa oikeudenmukaisen järjestelmän.

Minä olisin, niin kuin vastauspuheenvuorossani sanoin, ollut tosi tyytyväinen, jos oltaisiin menty ansiosidonnaisen päivärahan kaltaiseen järjestelmään mutta nimenomaan ei ansiosidonnaiseen järjestelmään, koska ansiosidonnaisella päivärahalla oleva henkilö voi nauttia pääomatuloista niin, että ansiosidonnaista päivärahaa nautitaan. Se olisi ollut se oikea tie. No, nyt perussuomalaiset haluavat, että nostettaisiin vielä enemmän kuin se nyt nousi, että se olisi ansiosidonnaisen päivärahan kaltainen. [Leena Meri: Ei me olla tässä mitään sellaista ehdotettu!] — Niistä keskusteluista, missä minä olin mukana, [Leena Meri: Ei me olla tässä niin ehdotettu! Älkää vääristelkö!] tiedän sanoa, että näin te esititte.

Semmoinen yksi pieni seikka, joka kanssa vaatisi selvitystä: Mitä jos sellainen henkilö, joka on jo työeläkeiässä — 63 vuotta 1 kuukausi — jää nyt pois eduskunnasta? Hän joutuu odottamaan tätä eläkettä 65:een asti ja saa sen aikaa sopeutumisrahaa, joka on hänen eläkettään pienempi. Minun mielestäni tämä on jotenkin käsittämätöntä, että me olemme tällaisessa asemassa, että meillä on pöydällä keskeneräinen — tai sanotaanko, että huonosti valmisteltu — lainsäädäntö, joka olisi voitu valmistella hyvin ja nimenomaan niin, että amatöörit eivät itse hoitele omia palkkioitaan. Kyllä minä uskon, että jokainen meistä varmaan osaa hoitaa omat raha-asiansa, toiset hyvin ja toiset huonosti. — Kiitoksia. [Pertti Salolainen: Hyvä puheenvuoro!]

15.08 Ilkka Kanerva kok: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin edustaja Salolainen perusteli tämän asian, ja olisi kohtuullista tietysti kuulla, miksi näitä hänen puheenvuorossaan esittämiään näkökantoja täällä ei kukaan asetu vastustamaan. Minusta se on hiukan erikoinen tilanne, että silloin ei voi välttyä vaikutelmalta, että hänen argumentaationsa onkin sataprosenttisesti oikea. Minun mielestäni se on oikea. Mutta mihin voi perustua sellainen ikään kuin haamupäätöksenteko — erityisesti nyt katson sosiaali- ja terveysvaliokunnan suuntaan — että siitä huolimatta, että nämä argumentit ovat olleet siellä käytettävissä, mitään ei tapahdu? Ja kun täällä nyt jokaisesta risun räjähdyksestä käydään keskustelua, niin näin selkeästä epäoikeudenmukaisuudesta, josta tässä edustaja Salolainen avasi keskustelua, ei kukaan täällä suostu nousemaan ylös ja kertomaan, että tämä onkin oikea ratkaisu, jonka sosiaali- ja terveysvaliokunta on tässä tehnyt.

Minä haastan nyt kyllä niitä, jotka ovat sosiaali- ja terveysvaliokunnan jäseniä, täällä perustelemaan sen, mikä tuossa Salolaisen argumentaatiossa on vialla. Mikä siinä on sellaista, jota eduskunta ei voisi allekirjoittaa? Me olemme tästä käyneet paljon keskustelua, ja se on eduskunnan johdon tiedossa, se on ryhmänjohtajien tiedossa, se on sosiaali- ja terveys-

Pöytäkirja PTK 170/2018 vp

valiokunnan tiedossa, ja se on myöskin palkkiotoimikunnan tiedossa, jonka mandaattiin tämä ei valitettavasti kuulunut — olisi voinut kuulua, jos se olisi haluttu hoitaa. Mutta ennen muuta minä nousin ylös kysyäkseni: mikä siinä on, että Salolaisen esittämää linjausta täällä ei voida pitää oikeana? Kertokaa se nyt ihmeessä tässä tilanteessa jo vihdoin viimein.

15.10 Jari Myllykoski vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Täytyy sanoa, että me olemme tässä tilanteessa sen takia, että tämä ulkoinen paine, joka kohdistuu eduskuntaan, pakotti tekemään ratkaisun, joka ei kestä oikeudenmukaista tulkintaa, ja ryhmät hyväksyivät sen, jotta saatiin joku ratkaisu aikaan. Olen siis yksi niistä, jotka ovat omassa eduskuntaryhmässään hyväksyneet tämän sen takia, että en saanut omia näkemyksiäni läpi, joilla olisin halunnut tämän asiallisen, perusteellisen valmistelun, jotta nämä asiat, joita edustaja Salolainen toi esille, ja monta muuta siinä sisällä olisivat olleet järkevästi toteutettavissa, kun me olisimme tehneet ensin ratkaisun, että pääomatuloja ei saa nostaa silloin, kun olet kansanedustajaeläkkeellä, ja sitten rauha valmistelulle.

15.11 Leena Meri ps: Arvoisa puhemies! Voi kun vasemmistoliitto olisi sitten alun perin tukenut esimerkiksi meitä näissä keskusteluissa. Puhuimme usein siinä alkumetreillä — minä puhuin ja moni muukin, en nyt muista, ketkä kaikki sen totesivat — että meidän piti lähteä korjaamaan tämä virhe tässä sopeutuseläkkeessä ja poistaa se pääomatulokertymä siinä, ettei ole mahdollista esimerkiksi saada pääomatuloja, kun se sopeutuseläke voi kestää siis vuosikausia, kymmeniä vuosia. Tätä piti lähteä korjaamaan, mutta siellä pöydällä haluttiin pitää näitä. Voi olla niin kuin edustaja Myllykoski sanoi, että haluttiin sitten sopia. No, en tiedä, alkää nyt antako periksi, jos ette halua sopia.

Ja sanoitte äsken tuossa, ette te ette suostuisi tämmöiseen ansiosidonnaiseen päivärahaan, jossa on pääomatulot mukana. Siis tavalliset ihmiset ja kaikki, jotka ovat nyt ansiosidonnaisella päivärahalla, muut ihmiset, voivat tienata pääomatuloja. Täällä valiokunnan lausunnossa todetaan, jos olette lukenut tämän, että ”edustaja voi tehtävän päätyttyä valita, hakeeko hän sopeutumisrahaa vai työttömyysetuutta” eli ansiosidonnaista päivärahaa. Teillä on se mukana täällä. Täällä ei ole rajausta vasemmistoliiton eriävänä mielipiteenä näin kuin te kerroitte, eli kertokaa sitten ihan avoimesti se, mitä olette ajaneet, ja tämä piti tehdä...

Mutta siitä täytyy sanoa, että vasemmistoliitto kyllä näissä neuvotteluissa esitti samoin kuin mekin, että tämä pitäisi jonkun muun ratkaista, että oltaisiin korjattu vain tämä ongelmakohta ja annettu laajempaan valmisteluun tämä koko järjestelmä, jossa olisi voitu huomioida näitä erilaisia näkökohtia. Siinä kun ryhmänjohtajat lähtivät myllertämään sitä asiaa, niin sen nyt näki, kun siellä ei ollut kunnollista virkamiesvalmistelua takana.

Mutta sitten minä haluaisin kysyä nyt, kun ihmiset kuuntelevat tuolla, edustajat Anttila ja Salolainen: te esititte, että tämä on tosi ikävä tilanne, kun ei tienaa, ja moni kansalainen kyselee eläkekattojen perään. Voitteko tässä kertoa nyt, mikä se eläke on, millä te joudutte tulemaan toimeen, koska minä luulen, että aika moni kansalainen ajattelee, että kun siellä pienellä työeläkkeellä on vedetty koko ikä, 40 vuotta, niin miksi me olisimme nyt sitten siinä tilanteessa. Olettaisinkin, että te tullette teidän eläkkeillänne toimeen. Jos te haluatte nyt avata tätä keskustelua tässä, niin kertokaa, mikä se on se pieni eläke, jolla te joudutte tulemaan toimeen.

Pöytäkirja PTK 170/2018 vp

15.13 Pertti Salolainen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Me tulemme toimeen sillä kansanedustajan peruseläkkeellä, joka meille nyt annetaan, mutta onko teidän mielestänne oikein, että meillä on täällä kahdenlaisia kansanedustajia ja entisiä ministereitä, joista jotkut saavat myöskin ministerieläkettä ja jotkut eivät? [Leena Meri: Ker tokaa se summa!] Onko se teidän mielestänne oikein? [Leena Meri: Minä kysyin nyt, paljonko te saatte, koska te sanoitte, että se on niin pieni!] — Ettekö ole tietoinen, mikä on kansanedustajan eläke? [Leena Meri: En minä ole miettinyt eläkettä, työtä teen!] — No niin.

15.14 Ville Tavio ps: Arvoisa puhemies! Se pihvi tässä asiassa on mielestäni yhä se, että perussuomalaiset vastustivat ja vastustavat kansanedustajan sopeutumisrahan määrän nostoa. Se on tässä keskustelussa tullut ilmi, että ainakin vasemmistoliittoa tämä asia ilmeisesti jollain tapaa vaivaa, koska he käyvät niin voimakkaasti nyt hyökkäykseen perussuomalaisia kohtaan. Mielestäni nämä teidän argumenttinne ovat hyvin puutteelliseen ja harhaanjohtavaan tietoon perustuvia, ja se, että te esitätte niitä toistuvasti, on vain teidän tapanne yrittää nyt mustamaalata perussuomalaisten linjaa tässä.

Kun edustaja Myllykoski ryhtyi puhumaan näistä tuolloin käydyistä eduskuntaryhmien välisistä neuvotteluista ja vetoamaan myös niihin, niin sen koen itse vähän ikäväksi, kun ei niistä ole pidetty pöytäkirjaa ja en itse ole ollut siellä paikalla ja on vaikea jollain tapaa hahmottaa, miksi koette tämän perussuomalaisten näkemyksen siellä olleen tämä, jonka esitätte tässä. Kun perussuomalainen eduskuntaryhmä päätti tästä silloin keskenään, ennen noita neuvotteluja, niin silloin todettiin, että voidaan hyväksyä se, että kansanedustajat ovat samalla viivalla palkansaajan kanssa. Se on mielestäni yhä aika hyvä lähtökohta, ja tuo samalle viivalle palkansaajan kanssa asettaminenhan merkitsee näiden etuisuuksien lisäksi myös velvollisuuksia, kuten työttömyysvakuutusmaksuja tai aktiivimallia.

Oikeastaan oleelliset kysymykset tässä ovatkin nyt, että sen sijaan, että vasemmistoliitostakin keskitytään vain moittimaan perussuomalaisia näillä harhaanjohtavilla ja puutteelliseen tietoon perustuvilla syytöksillä, niin voisiko vasemmistoliittokin sitten vastata, miksi te haluatte kansanedustajan sopeutumisrahan määrän nostoa. SDP:ltäkin olisi kiva kuul la vastaus tähän samaan kysymykseen, samoin siihen, miksi SDP, tai edes vasemmistoliitto, te ette tahdo, että kansanedustajat kuuluvat aktiivimallin piiriin. Vastatkaa tähän. [Jari Myllykoski: Heti kun tulee puheenvuoro!]

15.16 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Eräs näkökohta, josta en ole varma, onko se tässä keskustelussa tullut esille, on tietysti myös se, että kansanedustajahan ei ole työsuhteessa ja tämä ei ole sellainen työpaikka, mihin voisi oikeastaan millään aktiivisuudella hakea muuten kuin neljän vuoden välein. Se ajankohta on itse asiassa kohta lähestymässä, kun tänne voi hakea, ja sitten se ajankohta taas ei pian olekaan lähellä.

Tuohon edustaja Kanervan puheenvuoroon voinevat vastata myös tämän aloitteen allekirjoittaneet ryhmien puheenjohtajat, koska hehän varmaan tietävät, minkä ovat allekirjoittaneet. Ja siitä olen myös samaa mieltä, että jonkinlainen palkkiotoimikunnan järjestely tässä asiassa olisi kenties ollut parempi, koska on kohtuullisen irvokas näytelmä, että kansanedustajat itse keskustelevat ja päättävät omista palkkioistaan ja myöhemmistä sopeutumisrahoistaan.

Mutta noin suuressa kuvassa, kun unohdetaan nämä kauneusvirheet, on kuitenkin hyvä, että tämä vanhan maailman jäännös ja epäkohta näistä sopeutumiseläkkeistä sinänsä tässä

Pöytäkirja PTK 170/2018 vp

korjaantuu ja poistuu. Ikävää tietysti on se, että tähän samaan uitettiin mukaan parannuksia nykyisille edustajille, mutta niiden suhteenhan on edelleen mahdollista noudattaa aktiivista katumista sillä, että kannatatte ja äänestätte perussuomalaisten pykälämuutoksen puolesta.

15.18 Sirkka-Liisa Anttila kesk: Arvoisa puhemies! Täällä käydyn keskustelun perusteella ehdotan, että asia jätetään pöydälle sitä varten, että puhemiesneuvosto harkitsisi nyt vielä, onko tähän syytä pyytää perustuslakivaliokunnan lausunto, kun ilmiselvästi täällä käydyssä keskustelussakin [Leena Meri: Täällä on perustuslakivaliokunnan lausunto!] on käynyt ilmi se, että tämä ei ole yhdenmukainen, yhdenvertainen edustajien kesken. [Pertti Salolaisen välihuuto]

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Täällä on puhujalista. Pyydän edustajaa varamaan puheenvuoron. — Edustaja Myllykoski.

15.18 Jari Myllykoski vas: Arvoisa rouva puhemies! Jos pala kerrallaan niitä vastauksia perussuomalaisille:

Kun edustaja Meri kertoo tässä, että kansanedustajan on mahdollista valita, niin toivoin, että tekin osaltanne lukisitte sen mietinnön pohjan. Mitä sillä on tarkoitettu? Sillä on tarkoitettu, että vain lyhyen ajan kansanedustajana toimineelle annetaan mahdollisuus pitää ansiosidonnainen turva edellisen työsuhteensa ansion perusteella. Ei siis kansanedustajan tuloista makseta ansiosidonnaista päivärahaa. Siinä on aivan vinha ero.

Minun täytyy sanoa sosiaalisen oikeudentajuni mukaan, että jos henkilö, joka olisi täällä vaikka vajaan vuoden palkkiotyössä eikä saisi sopeutumisrahaa, putoaisi vieläpä työttömyysturvan osalta, niin en minä voi koskaan hyväksyä semmoista epäoikeudenmukaisuutta, että henkilö, joka on täällä hetken kansanedustajana, hylättäisiin vallan yhteiskunnan tukiverkostosta. [Leena Meri: Samalle viivalle muiden kanssa!]

Ja tämä on juuri se kohta, mihinkä te nyt vetoatte, että kun vasemmistoliitto haluaa sitä ja vasemmistoliitto tätä. Me esitimme siinä vaiheessa, kun täällä ei ollut tämän lakialoitteen osalta — te ette tuoneet koskaan sitä siinä omassa esityksessänne — [Leena Meri: Ai aktiivimalliako? Monta kertaa!] silloin tätä aktiivimallia. Minulle sopii kyllä aktiivimalli, mutta ei se, mitä te tässä koetatte sanoa, että hyväksymällä teidän aktiivimallilausekkeenne minä kannattaisin sellaista mietintöä, [Leena Meri: Selittelyä!] joka epäasiallisesti poistaisi ihmiset työttömyysturvan piiristä, jos he olisivat täällä esimerkiksi puoli vuotta. Minä en voi hyväksyä semmoista järjestelmää. [Leena Meri: Eihän me semmoista esitetä!]

15.20 Krista Mikkonen vihr: Arvoisa puhemies! Ehkä toisin kuin tästä keskustelusta nyt saa kuvan, ymmärtääkseni tämä on kuitenkin kaikkien kannalta erittäin hyvä asia, että me saamme muutettua tätä sopeutumiseläkejärjestelmää, joka on ollut kohtuuton, ja me pääsemme semmoiseen tilanteeseen, joka on kuitenkin lähempänä niin sanotusti normaalia palkkityössä käyvän tilannetta. Meillä kansanedustajilla on tietysti se erikoisuus, että emme saa palkkaa vaan palkkiota, ja senkin takia tähän lakiin piti sitten tehdä sellaisia muutoksia, joissa katsotaan, että tässä kuitenkin puhutaan enemmänkin palkan tyyppisestä kuin palkkiosta. Siksi esimerkiksi jossain vaiheessa, kun tätä uudistusta yhdessä ryhmät veivät eteenpäin, tulivat ne huolet ja kysymys siitä, voiko tämä johtaa nyt siihen, että eläke-etuuksiin takautuvasti voidaan muidenkin kansalaisten osalta puuttua. Mutta näinhän ei

Pöytäkirja PTK 170/2018 vp

ole, koska todellakaan tämä kansanedustajien sopeutumiseläke ei ole saman tyyppinen eläke kuin se, mitä palkansaajat tai yrittäjät omasta työstään maksavat.

Kaiken kaikkiaan pidän kyllä hyvänä, että me saamme tähän selkeästi muutoksen. On totta, että tietysti se on vähän hölmöä, että me itse joudumme tekemään tämän lakimuutoksen kautta eikä tätä ehdotusta pystynyt tekemään vaikka se palkkiotoimikunta. Mutta koska tämä vaatii lainmuutoksia, se menee nyt tätä reittiä. Tietysti on hyvä, että me teemme tämän nyt tulevaa eduskuntaa varten, eikä niin, että uusi eduskunta olisi päättämässä itse sitten niistä asioista. Siinä mielessä on hyvä, että me saisimme tämän nyt maaliin.

Tässä sitten myös samalla, kun tätä mietittiin, tarkasteltiin muita sosiaaliturvaan liittyviä kohtia, jotka olivat tulleet esille jo silloin, kun edellisen kerran kansanedustajan sopeutumisjärjestelmää muutettiin ja sopeutumisrahan piiriin osa edustajista siirrettiin, ja silloinhan siinä lausunnossa valiokunnat totesivat, että nämä muutkin epäkohdat olisi syytä käydä läpi ja katsoa, miten niitä tulisi muuttaa, jotta ei synny sellaisia kohtuuttomia tilanteita, että kansanedustaja uransa jälkeen sairastuu ja sitten sitä sairausrahaa tai muuta lasketaan ei suinkaan sen kansanedustajan palkkion mukaisesti vaan minimillä, niin että siinäkin ollaan lähempänä normaaleja palkansaajia.

Kaiken kaikkiaan pidän tärkeänä, että me saisimme tämän lain nyt hyväksyttyä. Ymmärsin, että täällä on joitain pieniä kohtia, joihin on yritetty löytää ratkaisuja, mutta suuressa kuvassa tämä on tärkeä eteenpäinmeno, ja toivon, että tämä saadaan hyväksyttyä.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Edustaja Anttila on tehnyt esityksen pöydällepanosta. Pyytäisin edustajaa täydentämään esitystä: mihin täysistuntoon haluatte tämän pantavaksi pöydälle?

15.23 Sirkka-Liisa Anttila kesk: Arvoisa puhemies! Ajatukseni oli se, että olisi keskustelu puhemiesneuvostossa sen selvittämiseksi, tarvitseeko tältä osin, kun puhutaan kansanedustajien yhdenvertaisuudesta, kuulla perustuslakivaliokuntaa. Ja silloin sitten se, mihin istuntoon, määräytyy sen mukaan, kun puhemiesneuvosto on asian käsitellyt. En tiedä voiko tällaista tehdä, mutta tämä oli ajatukseni. [Pertti Salolaisen puheenvuoropyyntö]

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Käydään tämä edustaja Anttilan esitys läpi. — Meillä on oltava nyt tässä istunnossa, jos tätä kannatetaan, tiedossa se, mihin täysistuntoon halutaan tämä siirtää. Eli kalenterista täytyisi katsoa nyt joku täysistunto.

15.24 Sirkka-Liisa Anttila kesk: Arvoisa puhemies! Ensi viikolla vaikka sitten tiistaina. Silloin puhemiesneuvosto ehtii käydä läpi tämän minun kysymykseni.

15.24 Pertti Salolainen kok: Arvoisa puhemies! Kannatan edustaja Anttilan ehdotusta nimenomaan kansanedustajien tasa-arvon kannalta tässä kysymyksessä.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: On tehty kannatettu esitys, että asia laitetaan pöydälle ensi viikon tiistain täysistuntoon, jonka päivämäärä on 12.3. Nyt voidaan keskustella tästä aikataulusta, onko tämä sopiva edustajille. — Edustaja Meri.

15.25 Leena Meri ps: Kiitos, arvoisa puhemies! Itse kun olen perustuslakivaliokunnan jäsen, niin en sinänsä tätä nyt suoranaisesti osaa vastustaakaan, mutta tässä taisi tulla joille-

Pöytäkirja PTK 170/2018 vp

kin vähän yllätyksenä, että tähän on ollut perustuslakivaliokunnan käsittelyssä. [Sirkka-Liisa Anttila: Tiedän sen!] No, en tiedä, mutta on jännää, harmillista, että te ette ole tuonut tätä ryhmänjohtajille tiedoksi. Kun esimerkiksi pääministeripuolueen eduskuntaryhmän puheenjohtaja Kaikkonen oli siellä meillä kuultavana [Puhemies koputtaa] perustuslakivaliokunnassa, tätä ei tuotu esiin.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Edustaja Meri, me keskustelemme nyt tästä ajankohdasta.

Minä keskustelen oikeastaan myös siitä aikataulusta, sillä kun tämä on ollut jo PeVissä, niin vähän ihmettelen tätä esitystä. [Sirkka-Liisa Anttila: Me tiedämme, mutta onko se puoli selvitetty?]

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Sirkka-Liisa Anttila on Pertti Salolaisen kannattamana ehdottanut, että tämä asia pannaan pöydälle ensi tiistaina, 12.3.2019 pidettävään täysistuntoon. Asia jää siis pöydälle. Onko muita ehdotuksia pöydällepanosta?

Keskustelu pöydällepanosta päättyi.

Asia pantiin pöydälle 12.3.2019 pidettävään täysistuntoon.

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi riistavahinkolain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 263/2018 vp

Valiokunnan mietintö MmVM 26/2018 vp

Toinen käsittely

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotus, jonka sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä.

Keskustelu

15.27 **Jani Mäkelä ps:** Arvoisa puhemies! Tällainen esitys on aina pohjimmiltaan periaatteellisesti oikein ja kannatettava, että jos kerran valtiovallan toimin niitä suurpetoja suojellaan ja ne aiheuttavat vahinkoa, niin niistä vahingoista silloin yhteiskunnan, joka sitä suojelua harjoittaa ja lain voimalla siihen pakottaa, on myös maksettava korvaukset. Tietysti täytyy huomioda, että aivan kaikkea ei voida korvata rahalla, kuten esimerkiksi sitä pelkoa, joka tulee siitä, kun koululaiset menevät kouluihin ja suurpetoja saattaa olla reittien varrella, tai sitä, jos lemmikkieläimille tulee kärsimystä ja kuolemaa suurpetojen kynsissä. Sitähän ei voi sinänsä rahalla korvata, mutta kuitenkin rahalla siihen ehkä jotain vastinetta voi saada.

Tämä, että valiokunta pitää tärkeänä, että poliisilla on riittävät toimivaltuudet puuttua susien ihmisille aiheuttaman vaaran tai omaisuusvahingon estämiseen, on tärkeä periaatteellinen linjaus, mutta mielestäni sitä pitäisi myös laajentaa niin, että tietynlainen itsepuolustus oikeus sallittaisiin näissä tilanteissa nykyistä helpommin ja pienemmällä todistustaa-

Pöytäkirja PTK 170/2018 vp

kalla metsästäjän tai puolustautujan kannalta. Tämän tarpeen ehkä parhaiten todistavat nämä vihervasemmiston vastalauseet, joita tähän esitykseen on jätetty. Jollain tavalla tämä susien puolustaminen tuntuu varsin merkilliseltä.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

5. Hallituksen vuosikertomus 2017

Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomus eduskunnalle valtion vuoden 2017 tilinpäätöksen ja hallituksen vuosikertomuksen tarkastuksesta

Kertomus K 11/2018 vp

Kertomus K 17/2018 vp

Valiokunnan mietintö TrVM 11/2018 vp

Ainoa käsittely

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Käsittelyn pohjana on tarkastusvaliokunnan mietintö TrVM 11/2018 vp. Nyt päätetään kannanotosta kertomusten johdosta.

Keskustelu

15.29 Eero Heinäluoma sd (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen vuosikertomusten käsittely on tärkeä osa eduskunnan valvontatyötä ja hallituksen työn valvontaa. Sille on myös vakiintuneet menettelytavat, ja tässä työssä on mukana myös Valtiontalouden tarkastusvirasto erilliskertomuksen muodossa. Tässä yhteydessä käydään lävitse myös se, miten kulloinenkin hallitus on toteuttanut eduskunnan aiempia lausumia, siis eduskunnan hallitusta sitovia kannanottoja — niin tälläkin kertaa. Otan esille muutamaa tässä työssä läpikäydyn asiakokonaisuuden:

Ensinnäkin, viime kaudella tarkastusvaliokunta teki perusteellisen työn Senaatin kiinteistöomistusten hallinnan toimivuuden ja Senaatin toimintaperiaatteiden osalta. Se johti myös eduskunnan kannanottoihin, jotka ovat sitten ohjanneet myöhempien hallitusten toimintaa. Tältä osin voi sanoa, että Senaatti-kiinteistöissä on tehty erittäin merkittävä toiminnan uudelleenjärjestely, kuunneltu paremmin vuokralaisia ja pyritty selkiyttämään vuokrien määräytymisen perusteita niin valtion kokonaisuutena palvelevalla tavalla kuin myös siten ottamalla huomioon vuokralaisten toiminnan vaihtoehdot ja tarpeet.

Tätä eduskunnan Senaatti-kannanoton toteutumista nykyinen tarkastusvaliokunta on myös käynyt lävitse ja toteaa hallituksen pitkälti toimineen sen linjauksen mukaisesti, joka eduskunnassa asiasta on tehty. Erikseen sitten olemme joutuneet toteamaan, että edelleenkin täällä on eräitä pulmia. Ne liittyvät varsinkin puolustusministeriön alaan, siihen, miten puolustushallinnon kiinteistöjä kohdellaan ja minkä periaatteiden mukaisesti Senaatti näistä kiinteistöistä puolustusministeriölle laskut osoittaa. Tässä asiassa tuon kuulemisen perusteella voi sanoa, että valiokunnassa oli paljon ymmärrystä puolustusministeriön näkökohdille. On syytä katsoa, että turvallisuustarpeet ohjaavat ratkaisuja ja että niiden laskut eivät tule kohtuuttomiksi. Tässähän epäillään, että voisi ajan saatossa, lähivuosina, syntyä tilanne, jossa jopa viidesosa puolustusministeriön menoista menisi kiinteistöjen hallintaan. Kun näille kiinteistöille ei kuitenkaan juurikaan ole vaihtoehtoisia käyttötarkeituk-

Pöytäkirja PTK 170/2018 vp

sia, on katsottava yhteiskunnan kokonaisedun nimissä, että nämä kiinteistötarpeet on syytä asiallisesti hoitaa niin, että myös Puolustusvoimilla on käytettävissään toimivia, nykyaikaisia ja hyvin hoidettuja kiinteistöjä.

No, sitten tässä kävi ilmi, että on vähän myös erilaista tulkintaa siinä, minkä mukaan Senaatti voi myydä ulospäin toimintojaan. Kysymys on hankintalain asettamista rajoituksista. Tämä 5 prosentin ulosmyyntiraja on aika ahdas, ja se on johtanut sitten vähän erilaisiin tulkintoihin, joissa valtiovarainministeriön kanta tähän myyntiin on ollut vähän vapaamuotoisempi kuin se, mihin kantaan esimerkiksi tarkastusvirastossa on päädytty. Tämähän koskee tapauksia, joissa valtio myy sataprosenttisesti omistamalleen yhtiölle Senaatin palveluja. Nekin lasketaan tähän 5 prosentin ulosmyyntikiintiöön. Tältä osin tarkastusvaliokunta on päätenyt siihen, että tämä valtiovarainministeriön kanta on valtion kokonaisedun mukainen, eli kun on olemassa joka tapauksessa tiettyjä kiinteistöjä, on perusteltua, että valtiokonsernin sisällä niitä voidaan edelleen käyttää ja vuokrata.

Toinen iso kokonaisuus tässäkin mietinnössä on seutukaupunkien tulevaisuus. Savonlinnan opettajankoulutuslaitoksen lakkauttamista seurasi iso keskustelu, ja siitä tarkastusvaliokunta on aikaisemmin ehdottanut eduskunnan kannanottoja, jotka on tulleet täällä hyväksytyä. Niiden mukaisesti hallitus on tehnyt tällaisen seutukaupunkiselvityksen, jossa on laveammalti käyty seutukaupunkien kehitysnäköaloja lävitse. Huolestuu kohdistuu edelleenkin näihin, voi sanoa, taantuvien paikkakuntien seutukaupunkeihin, jotka ovat suurissa ongelmissa ja joista yhtä aikaa on riskinä poistua niin valtiollista toimintaa kuin sitten myös yksityistä elinkeinoelämää.

Aikaisemmin valiokunta on ottanut sen kannan, että hallituksen tulisi selvittää yliopistolain muutostarvetta niin, että yliopistolaissa yliopistoja kehoitettaisiin, kun sijaintipäätöksiä opetuksen järjestämisestä tehdään, ottamaan myös huomioon nämä alueenäkökohdat eli aluekehityksen tarpeet. Tämä Savonlinnan tapaus on sillä tavalla, voi sanoa, surullinen, että samaan aikaan, kun Savonlinnassa kerrostaloja laajamittaisesti puretaan — ehkä jopa lähemmäs 20 kerrostaloa on purkutuomion kohteena — niitä toisaalla sitten rakennetaan uudelleen, ja pitkälti nämä selittyvät tällä opettajankoulutuksen lakkauttamisella. Valiokunta pyysi erikseen opetusministeriltä selvityksen, mihin toimenpiteisiin tämän kannanoton johdosta on ryhdytty, onko selvitetty yliopistolain muutostarvetta, ja vastaus oli, että sitä ei todellisuudessa ole selvitetty. Niinpä valiokunta toistaa oman kantansa siitä, että pitäisi esimerkkinä tämä yliopistolain muutosasia käydä lävitse, jotta ei käy niin, että valtion yksi käsi tekee jotain ihan muuta kuin mitä valtion muut kädet tekevät.

No, sitten tässä on käyty laajasti lävitse kosteus- ja homeongelmia, ja näistäkin on olemassa erittäin perusteellinen edellisen tarkastusvaliokunnan mietintö viime kaudelta ja siihen liittyvät eduskunnan kannanotot. Tällä alueella on tapahtunut, mutta edelleenkin voi sanoa, että riittämättömästi suhteessa tämän ongelman vakavuuteen. Hallitus on käynnistänyt Terveet tilat -hankkeen, joka on käynnistynyt vaalikauden lopulla ja jonka tuloksia ei vielä ole käytettävissä. Näin voi sanoa, että tämän vaalikauden osalta tässä Terveet tilat- ja kosteudenhallinta-asiassa ei ole tapahtumassa merkittäviä etenemisiä.

Valiokunta ehdottaa eduskunnalle tämän kosteusongelman ja rakentamisongelmien johdosta erillistä kannanottoa, että näitä vastuukysymyksiä käytäisiin lävitse myös lainsäädäntöä muuttamalla. Näyttää ilmeiseltä, että niin kauan, kun ei ole vastuukysymyksissä tiukennettuja kantoja, syntyy ilmiöitä, joissa uusiakin rakennuksia joudutaan viiden vuoden sisään avaamaan kosteusongelmien takia. Tätä ei voi pitää hyväksyttävänä. Aikaisemmasta työstä tiedämme, että tämä on iso taloudellinen asia. On arvioitu, että kosteusongel-

Pöytäkirja PTK 170/2018 vp

mien vuosivaikutukset terveyteen ovat puolen miljardin, noin 500 miljoonan, euron luokkaa — taloudellisesti merkittävä asia ja inhimillisinä kärsimyksinä vielä suurempi. Valiokunta ehdottaa, että seuraava eduskunta saa selvityksen Terveet tilat -hankkeen osalta, ja sitten lisäksi ehdotetaan uutta kannanottoa näiden vastuukysymysten selkiinnyttämiseksi.

Sitten lopuksi yhteen erityisasiaan, joka tämänkertaisessa työssä tuli erikseen esille. Se koskee ulkoministeriön tietoturvaa. Valiokunta kävi lävitse edustustojen tietoturvaratkaisuja ja joutui toteamaan, että siellä on hämmästyttävän suuria puutteita. Ne tarkoittavat esimerkiksi sitä, että lähetystöissä ei ole mahdollisuutta keskusteluihin, neuvonpitoihin, jotka olisivat kuuntelulta suojassa — tai näin on vaan osassa lähetystöjä. Tietysti nykyaikana on vaikea kuvitella, että näin on, koska tiedetään, että kuuntelua ja erilaista pyrkimystä sekä saada tietää että vaikuttaa meidän asioihimme ulkomailta laveasti esiintyy. Samaten on huomattavia puutteita tietosuojatusta yhteydenpidossa edustustojen ja pääkaupungin välillä. Tätäkään ei voi pitää enää hyväksyttävänä.

Me tiedämme, että ulkoministeriössä on ollut vakava tietovuoto useampi vuosi sitten, ja olisi olettanut, että se olisi johtanut kautta linjan parannuksiin. Valiokunnan kuulemisissa on kuitenkin käynyt ilmi, että näitä määrärahoja ei ole preferoitu ministeriön sisäisessä päätöksenteossa, vaikka osin kysymys on pienistä, eräin osin jopa muutamien kymmenien tuhansien ja eräin osin satojentuhansien, rahoista ja laajanakin ohjelmana puhutaan kuitenkin vain muutamasta miljoonasta.

Valiokunta pitää tätä Suomen turvallisuuden kannalta niin tärkeänä asiana, että se esittää, että eduskunta tekee tästä erillisen kannanoton tai lausuman, joka tarkoittaisi sitä, että tämän vuoden aikana tulee ryhtyä toimenpiteisiin näiden tietoturvaongelmien välittömäksi korjaamiseksi ja että tähän liittyen tulee vielä tämän vuoden lisäbudjettiin sisällyttää tarpeelliset määrärahat. Tämä siis edellyttää välittömiä parannuksia.

Valiokunnan mietintö on tarkastusvaliokunnan hyvää perinnettä noudattaen yksimielinen.

15.39 Krista Mikkonen vihr: Arvoisa puhemies! Kiitos paljon tarkastusvaliokunnalle tästä mietinnöstä. Siinä tuli selväksi, että on tiettyjä asioita, jotka tuntuvat olevan hyvinkin pitkäkestoisia ja siirtyvän yhdeltä eduskunnalta toiselle, niin kuin on tämä Senaatti-kiinteistöt-kysymys, johon jo aiemmin on kiinnitetty huomiota, ja on hyvä, että se on edelleen ollut tarkastusvaliokunnan listalla.

Tässä edustaja Heinäluoma nosti esiin esimerkiksi tämän puolustusministeriön tilanteen. Onhan se aika kestävä, jos puolustusbudjetista yli 10 prosenttia menee nyt kiinteistöihin ja se uhkaa nousta jopa 20 prosenttiin. Silloinhan se menee vähän niin kuin väärään tarkoitukseen kuin mitä on ajateltu, etenkin, kun me tiedämme, että nämä kiinteistöt sijaitsevat alueilla eli niitä on oikeastaan mahdotonta luovuttaa kenellekään muulle. Siinä mielessä on hyvä, että myös seuraava eduskunta jatkaa tämän asian esillä pitoa ja miettii, löytyisikö siitä semmoista ratkaisua, että esimerkiksi jonkunlaiset turvallisuuskiinteistöt voitaisiin erottaa omaksi kokonaisuudeksi ja valtion suoraan omistukseen. Se voisi olla ehkä järkevintä siinä tapauksessa.

Sitten olen todella iloinen, että näitä sisäilmaongelmia ei ole haudattu mihinkään vaan edelleen ollaan aktiivisia siinä, että löydetäisiin niihin ratkaisuja, sillä niin kuin tässä tuli esiin, niin ne ovat aivan kestävätkin terveysriski ja ongelma. Näistä julkisista rakennuksista, joissa on sisäilmaongelmia, joutuvat monet meidän lapsista ja nuorista, monet koululaiset, kärsimään. Terveystieteiden henkilökunta on yksi ryhmä, joka joutuu näissä tiloissa

Pöytäkirja PTK 170/2018 vp

toimimaan, ja varuskunnat itse asiassa myös on yksi, missä on paljon sisäilmaongelmia. On selvää, että meidän pitäisi pystyä tähän puuttumaan niin, ettei enää yhtään semmoista rakennusta tähän maahan rakennettaisi, jossa näitä ongelmia syntyy, ja sitten toisaalta huolehtimaan, että näitä kiinteistöjä, jotka ovat huonossa kunnossa ja aiheuttavat terveysongelmia, pystyttäisiin joko korvaamaan uusilla tai tekemään sellaisia korjauksia, jotka todellakin poistavat myös ongelman.

Tämä ulkoministeriön tietoturva-asia, joka tässä myös nousi esille, on äärimmäisen tärkeä. Toivon todella, että siihen pystyttäisiin pikaisesti puuttumaan, sillä onhan se kestävä tontti, jos on niin, että meidän ulkoministeriön tilojen tietoturva ei ole kunnossa. Tämä on kyllä asia, joka on syytä korjata.

Sitten vielä tämä seutukaupunkiasia, joka tässä nostettiin esiin: yliopistojen rahoituskriteereissä on tietysti se ongelma, jos ajattelee Savonlinnaa, missä valmistuu nimenomaan lastentarhanopettajia ja opettajia, missä valmistutaan selkeästi suoraan ammattiin, jolloin se tutkimuksellinen työ ei ole niin merkittävässä roolissa, että kun kriteeristöä sitä tutkimuksellista työtä kuitenkin paljon painotetaan, niin se rahoitus on väkisin erityyppinen.

15.42 Eero Lehti kok: Arvoisa rouva puhemies! Tarkastusvaliokunnassa jouduttiin käsittelemään tätä Savonlinnan tapausta vähän laajemminkin. Tämä opettajakoulutuksen lopettaminen siellä on tietysti yliopistolain autonomian mukaan mahdollinen mutta välttämättä ei kokonaisuuden kannalta paras mahdollinen ratkaisu. Tarkastusvaliokunnassa todettiin, että näistä paristakymmenestä kerrostalosta ollaan purkamassa ainakin puolet, koska niille ei ole markkinoita, ja sen johdosta sitten tätä asiaa käsiteltiin myös Senaatin tarkastuksen yhteydessä, koska Savonlinna kuitenkin tunnetaan merkittävänä kesäisen oopperajuhlan järjestäjänä ja pitkäaikaisena, menestyksellisenä toimijana.

Kuitenkin Savonlinna on paikkakunta, joka elää virkeästi kesällä. Siellä on paljon kesämökkiasutusta, minkä johdosta kysyntääkin kesäaikana on, mutta talvikausi on sitten toisenlaista. Olen pitkään pohtinut tätä: Olavinlinna on kansallisesti merkittävä aikansa muinaisjäänne — ikävä kyllä se on muinaisjäänne. Siellä kesäaikana voidaan järjestää oopperajuhlia. Aikanaan sitä ei saanut edes kattaa millään sadetta estävällä ratkaisulla, nyt se on ollut varmaan parikymmentä vuotta sellainen, että kate estää sateen sattuessa yleisöä kastumasta. Kuitenkin, jos siitä kehitettäisiin edelleen ympärivuotinen kongressikeskus, niin kun Finlandia-talon kapasiteetti on käytännössä täysi, myös Finlandia-talon markkinointi voisi ottaa vastuun sen työstämisestä, että sinne tulisi riittävästi kongresseja. Se olisi ympärivuotista toimintaa, joka toisi myös sinne paikkakunnalle lisäyöpyjiä, jolloin näitä rakennuksia, joita nyt ollaan purkamassa, voitaisiin käyttää majoitukseen. Niihin voitaisiin löytää myös ulkopuolisia sijoittajia, tai niistä parhaimmillaan voitaisiin tehdä osuuspohjalta toimivia asuntoja, jolloin sinne saataisiin ihmisiä käymään kesäaikana ja talviaikana riippuen siitä, mitä siellä milloinkin on.

Tämä ratkaisu, joka nyt tehtiin, on Museoviraston kannalta ollut kaiketi vastenmielinen, mutta yleisön kannalta tätä turvallisuutta ei ole kyllä välttämättä loppuun asti mietitty. Jos siellä syntyy häiriötilanne, siellä on 2 200 istumapaikkaa plus sitten henkilökuntaa, jotka toteuttavat näytäntöä tai tukevat sitä, useita satoja, jolloin yhteen laskettu määrä pienellä alueella on noin 3 000 ihmistä — Senaatin kuulemisen yhteydessä puhuttiin jonkin verran tästä turvallisuusriskistä. Asianosainen toimitusjohtaja totesi, että aina kun hänen tuttavansa sinne menee, niin hän toteaa heille, että jos jotain hässäkkää siellä syntyy, niin menkää ylöspäin, älkää pyrkikö ulospäin. Ne käytävät, jotka sieltä johtavat raikkaaseen ulkoil-

Pöytäkirja PTK 170/2018 vp

maan ja saarelta pois, ovat ahtaita, mukulakivillä katettuja pääosin, jolloin häiriötilanteessa siellä on erilaisia riskejä yllin kyllin.

Tämä asia on myös Museoviraston sormien alla ja päätösvallan alla, mutta valtion kokonaisedun ja ennen kaikkea Savonlinnan kokonaisedun kannalta tätä Savonlinnan tilannetta tulisi tarkastella laajemmin kuin niin, miten puretaan 10 rakennusta. Pitäisi pohtia, miten Savonlinna saadaan jälleen kasvu-uralle ja myös Suomen kannalta saataisiin yksi kansainvälisiä vientituloja tuottava kongressitila lisää. Suomi on arvostettu paikka kansainvälisten kongressien toteuttajana, ja suomalainen talvi- ja järvimaisema, joka Savonlinnassa on parhaimmillaan, on merkittävä kilpailutekijä.

Mutta eniten pelkään sitä, että jossain häiriötilanteessa, kun paniikki ahtaassa tilassa syntyy, jälki voi olla todella haitallista koko Suomen maineelle. Tämän tapaiset tilanteet kyllä sitten ylittävät maailmanlaajuisesti uutiskynnyksen. Toki tässä on pohdittu sitä, että tätä lainsäädäntöä pitäisi muuttaa, mutta luulen, että tämä asia on syytä ottaa jollain lailla esille, että tämä Savonlinnan tilanne ei heikkenisi entisestään. Jos tämä ostovoima sieltä opettajankoulutuksen loppuessa pysyvästi alenee, niin kyllä ne palveluntuottajat, kaupat ja erilaiset yritykset ovat siellä sitten ahtaalla, jotka kotitalouksille, yksittäisille henkilöille yrittävät supistuvissa markkinoissa myydä kannattavasti liiketoimintaansa. — Kiitos.

15.47 Sirkka-Liisa Anttila kesk: Arvoisa puhemies! Tarkastusvaliokunnan puheenjohtaja, edustaja Heinäluoma ihan oikein viittasi viime vaalikauden työhön, joka tehtiin Senaatti-kiinteistöjen osalta, ja kiitos siitä, että nyt tarkastusvaliokunta on tämän vaalikauden sitä työtä jatkanut. Ja olen aivan samaa mieltä siitä, että vielä on ongelmia. Puolustusvoimat on yksi, museot ovat toinen, tutkimuslaitokset ovat kolmas.

Kerron vain esimerkkinä, että Sarka-museolta Senaatti otti yhdessä vaiheessa niin kovan vuokran, että yli puolet meni vuokriin. Se on täysin kohtuutonta. Nyt se tilanne on muuttunut, sitä on saatu hoidettua, mutta tätä pitää tarkkaan seurata ja hakea keinot, joilla esimerkiksi puolustushallinnon kiinteistötarpeet voitaisiin jatkossa hoitaa, koska nykyinen järjestelmä johtaa sitten siihen, niin kuin täällä todettiin, että viidesosa, 20 prosenttia, menee vuokriin. Se on täysin kohtuutonta. Siinä on nyt sitten hallitukselle ja seuraavan vaalikauden tarkastusvaliokunnalle tehtävää löytää tähän ratkaisu, koska jos me jatkamme näin, niin silloin tulee se tilanne, että Senaattia ei voida käyttää vaan täytyy hakea joku muu ratkaisu. Esimerkiksi just tutkimuslaitokset ja museot, kun eivät ne voi kiinteistöistään lähteä, ovat silloin vankina. Ne ovat siinä monopolin vankina, jos sanotaan näin suoraan.

Tämä oli viime vaalikaudella perusteellinen avaus, ja siinä selvisi muun muassa se — otan vain yhden esimerkin — että Jokioisten kunnassa silloisen Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen, se oli sen niminen silloin, vuokrissa oli siis erittäin suuri gäppi: perittiin pääkaupunkiseudun tasoisia vuokria tilanteessa, jossa Jokioisissa vuokrataso oli aivan toinen, eli ei pystyttykään käymään niitä vuokraneuvotteluja sen paikkakunnan olemassa olevan tason mukaisesti. Siellä maksettiin muistaakseni 60 prosenttia ylivuokraa sen tutkimuslaitoksen tiloista.

15.49 Hanna Kosonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Myös Savonlinnan kaupunginhalituksen puheenjohtajana ja Savonlinnan oopperajuhlien valtuuskunnan varapuheenjohtajana on ilman muuta pidettävä puheenvuoro edustaja Lehden puheenvuoron jälkeen.

On todella sääli ja todella valitettavaa, että Savonlinnasta OKL siirtyi tuonne Joensuuhun. Nythän on nähty hyvin näistä hakijatilastoista, että Joensuu ei todellakaan ole yhtä ve-

Pöytäkirja PTK 170/2018 vp

tovoinainen kuin Savonlinna ja Joensuu olivat yhteensä. Jopa nämä hakijamäärät ovat romahtaneet täydellisesti, ja itse asiassa koko Itä-Suomi on tässä nyt haasteessa, kuinka opettajia, lastentarhanopettajia sitten saadaan Itä-Suomeen jatkossa, koska on vain yksi koulutuspaikka Joensuussa. Tämän asian eteen kyllä todella tehtiin töitä, mutta jostain syystä yliopiston rehtori ja dekaani olivat sitä mieltä, että kyllä Joensuu on hyvin vetovoimainen verrattuna näihin kahteen vaihtoehtoon.

Mutta tämä nyt on sitten johtanut siihen, että tuolla Savonlinnassa vuokrataloja joudutaan purkamaan. Se pyritään tekemään tietysti mahdollisimman hallitusti, jotta meidän asuntomarkkinamme siellä jotenkin elpysisivät ja sitten siellä olisi järkevästi tarjolla asuntoja eri tarpeisiin.

Mitä tulee Olavinlinnaan, niin tällä hetkellä siellä on aivan hyväksytty ja hyvä pelastussuunnitelma olemassa luontaisesti. Sillä tavalla oopperajuhlat voidaan järjestää turvallisesti siellä. Mikäli kattamiseen lähdettäisiin, niin se tulisi tehdä niin, että Savonlinnan oopperajuhlat saisivat sen jälkeen kyllä julkista rahoitusta aivan eri määrät kuin tällä hetkellä saavat. Eli tällä hetkellä Savonlinnan oopperajuhlilla omarahoitusosuus on rahoituksesta 80 prosenttia, kun julkinen rahoitus on 20 prosenttia. Mikäli valtio sitten lähtisi reilulla yli 4 miljoonalla vuosittain rahoittamaan oopperajuhlia, niin varmasti se myös oopperajuhlille sopisi, että vähän pienennetään sitä paikkalukua, katsomomäärää. Sitten pystytään pitämään kyllä oopperajuhlat kuitenkin korkealaatuisina.

15.51 Eero Lehti kok: Arvoisa puhemies! Siellä todella paikallinen pelastusviranomainen on myöntänyt tilapäisen luvan 2 200 katsojalle, mutta se on tilapäinen lupa, joka on myönnetty nyt ymmärtääkseni 40 kertaa peräkkäin. Asiallisesti minun mielestäni tällaisessa tapauksessa on mietittävä, minkälainen pysyvä riski syntyy, kun tämä tilanne toistuu vuodesta toiseen, ja voidaanko tilapäisellä luvalla katsoa, että se turvallisuus on ratkaistu. Nyt laivaliikenne on siirtynyt vähän toisella tavalla, jonka johdosta siltä saarelta voitaisiin tehdä myös toinen silta toiselle puolelle ja se parantaisi jonkin verran turvallisuutta, puhumattakaan sitten siitä, että sinne voitaisiin laittaa sprinklausjärjestelmä, joka tulipalon mahdollisesti syttyessä estäisi sen leviämisen.

Kyllä tässä turvallisuudessa — kaikki, jotka sen asian ovat katsoneet — on tehty sellaisia päätöksiä, jotka eivät turvallisuuden kannalta ole riittäviä. Ymmärrän, että Museovirasto vastustaa omista periaatteistaan tämän linnan edelleen kehittämistä, mutta kyllä Suomen maassa erilaisia julkisia rakennuksia on kehitetty vuosisatojen mittaan tarpeen mukaan. Turun tuomiokirkosta sen näkee, missä vaiheessa on siirrytty mihinkin materiaaliin, ja niin se voitaisiin kyllä Olavinlinnassakin tehdä. Valtio ilmeisesti on velvollinen huolehtimaan tämän tapaisesta asiasta ja siinä yhteydessä myös rahoittamaan oopperajuhlia niin, että tilanne pysyy hallinnassa.

15.53 Eero Heinäluoma sd: Arvoisa puhemies! Muutama kommentti käytettyjen puheenvuorojen johdosta.

Ensinnäkin täytyy kiittää keskusteluun osallistuneita. Tämä on ollut hyvin yksituumainen keskustelu ja antaa tietysti vahvan tuen sille, mitä eduskunnan eri valiokunnissa ja tarkastusvaliokunnassa on vuosikertomuksen johdosta tehty.

Sitten näihin muutama asiaan.

Pöytäkirja PTK 170/2018 vp

Yhdyn edustaja Lehden huoleen Savonlinnan oopperajuhlien turvallisuustilanteesta. Se antaisi kyllä aiheen erilliseen läpikäyntiin, ja toivon, että tämä keskustelu tulee asianmukaisella viranomaistaholla niin Savonlinnassa kuin täällä Helsingissäkin kuulluksi.

Sitten Senaattiin vielä. Tässä on ollut pitkäaikainen eduskunnan sitoumus Senaatti-kiinteistöjen vuokrausjärjestelmän uusimisesta. Se on siis mennyt oikeaan suuntaan, ja se on vuokralaisille parempi ja läpinäkyvämpi. Viime kaudellahan kävi ilmi, että saattoi jopa sanoa, että Senaatin vuokria oli käytetty ylimääräisinä leikkauksina toimintamenoihin, koska siinä oli alhaisempi kontrolli. Nyt tämä on kyetty pitkälti välttämään, ja tyytyväisyys on selvästi kasvanut. Nämä eduskunnan viime kauden huomiot on tehty, mutta työtä on edelleenkin.

Palaan vielä tähän Savonlinnan esimerkkiin seutukaupunkien osalta. Kyllä täytyy sanoa, että ei ole kovin toivottavaa, että kun eduskunnassa otetaan erilaisia kantoja, niin sitten ministeriössä ei oikein korvaakaan lotkauteta. Tässä Savonlinnan tapauksessahan kävi ilmi, että periaatteessa varmaankin opettajakoulutuksen jatkumista Savonlinnassa olisi voinut hoitaa tulosohjausjärjestelmän kautta, ja se olisi ollut yksi vaihtoehto. Sitäkin vastaan voi kuitenkin protestoida, mutta järkevämpi vaihtoehto olisi se, että valtion konsernin osien, vaikkapa yliopistojen, jotka kuitenkin kuuluvat valtion isoon konserniin itsenäisinä julkisoikeudellisina yhteisöinä, kyllä pitäisi vapaaehtoisesti katsoa yhteiskunnan kokonaisuutta. Sen takia jään edelleenkin peräämään sitä, että kyllä se yliopistolain muutoksen valmistelu tarvittaisiin, jotta yliopistot, jotka ovat tosi isoja alueellisen kehityksen tekijöitä, ottaisivat vapaaehtoisesti huomioon omassa työssään sen, mitkä ovat aluevaikutukset, että se on yksi näkökohta, kun päätöksiä tehdään.

Meillä on aika kehittynyt kulttuuri- ja ohjausjärjestelmä, mitä tulee valtioneuvoston esityksiin, lakiesityksiin eduskunnalle. Pitää huomioida tosi monia näkökohtia alkaen yhdenvertaisuudesta ja sukupuolten tasa-arvosta myös aluekehitykseen, ja nyt kun yliopistoille on annettu lisääntyvää päätöksenteko-oikeutta, niin kyllä siinä semmoinen eduskunnan ja koko maan tahto täytyisi nähdä, että se yliopistonkaan päätöksenteko ei voi tapahtua vain ahtaasta oman tulostulorivijattelun yhtälöstä, vaan laajempaa näkökulmaa tarvitaan. Olettaisin, että itse yliopiston koko toiminta-ajatus lähtee siitä, [Puhemies koputtaa] että otetaan lavealti huomioon yhteiskunnallisia ilmiöitä.

15.57 Hanna Kosonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! On helppo yhtyä edustaja Heinäluoman näkemykseen yliopiston yhteiskunnallisesta roolista ja sen vaikutuksesta ympäristöönsä ja myös vastuusta siinä kohtaa. Olen samaa mieltä siitä, että yliopistolaki ei tässä toiminut siinä, että siihen voidaan turvautua OKL:n siirron suhteen Savonlinnasta. Olisi hyvä turvata se, että eduskunta pystyisi vaikuttamaan nimenomaan näihin sijaintipaikkoihin, koska me täällä eduskunnassa katsomme asiaa vähän eri näkökulmasta kuin tuolla yliopistoissa katsotaan, eli meillä on kuitenkin kokonaisnäkemys Suomen aluekehittämisestä täällä hallussa, ja kuten nyt on nähty niin Kajaanin kuin Savonlinnankin kohdalla, se ei välttämättä kyllä yliopistoissa sillä tavalla ole — vaikkakin yliopistolaissa ihan siellä ensimmäisissä pykälissä lukee yliopistojen tehtävistä, että yhteiskunnallinen vuorovaikutus on tärkeimpiä tehtäviä yliopistolla. Täytyy sanoa, että kun juuri Savonlinnan kysymyksessä suunnilleen kaikki osapuolet olivat sitä mieltä, että sitä ei tule siirtää, mutta yliopisto oli eri mieltä ja silti he tähän siirtopäätökseen päätyivät, niin voidaan kysyä tässä kohtaa, mikä se yhteiskunnallinen vuorovaikutus silloin yliopistolla oli.

Pöytäkirja PTK 170/2018 vp

15.58 Eero Lehti kok: Arvoisa puhemies! Muistan, kun yliopistoja alettiin perustamaan ympäri maata, tavoitteena oli nimenomaan tasapainottaa maan kehitystä, ja arvioin — ja aivan oikein — että yliopisto tuo alueelle elinvoimaisuutta ja koulutuksen kautta saadaan aluetta kehitettyä eteenpäin.

Joensuun yliopisto on yksi tällainen, joka tehtiin juuri näillä argumenteilla, ja nyt jos se yliopisto tutkii asiaa näin suppealta näkökannalta ja on tehnyt väärän päätöksen — joita jokainen organisaatio tekee — ja kun tässä asiassa ei ole vielä mitään peruuttamatonta vahinkoa tapahtunut niin kauan kuin ne asunnot ovat siellä pystyssä, niin tekisi mieli todeta, että se, jolla on osaamista ja ymmärrystä ja joka ei ole pelkästään arvovallan perässä juokseva, korjaa päätöksen ennen kuin vahinko on pysyvä. Tekisi mieli tutkia vielä se, voitaisiinko opettajankoulutus palauttaa niin kauan kuin ne asunnot ovat pystyssä ja luokkatilat ynnä muut opetustilat ovat vielä saatavissa, jolloin tämä kierre saataisiin tässä vaiheessa katkaistua.

16.00 Pia Viitanen sd: Arvoisa puhemies! Itselläni ei ollut mahdollista osallistua tähän keskusteluun aiemmin, kun olin toisessa kokouksessa miettimässä Sitran tulevaisuutta, mutta, puhemies, kuulin kyllä tässä tuon aiemman keskustelun loppuvaiheen, missä edustaja Lehti mielestäni käytti kyllä äsken ihan tärkeän puheenvuoron.

Täällä on ollut varmasti valiokuntamme mietinnöstä esillä nyt tämä seutukunta-asia, ja tähän on tullut esiin paitsi tässä niin myös aiemmin siinä asuntopoliittisessa mietinnössämme, jossa puhuimme siitä, kuinka pitäisi tasapainoisemmalla aluepolitiikalla huolehtia myös siitä, että ratkaisu jossain ei aiheuta jotain katastrofia tietyn politiikan lohkon osalta. Tässäkin esimerkiksi Savonlinnassahan tilanne kävi hankalaksi, koska se oli koko seudulle valtava menetys ja juuri samaan aikaan vaikkapa asuntopoliittinen katastrofi. Tämä on aika vakavasti otettava sanoma, ja siksi on tärkeää, että myös eduskunta on siihen useasti puuttunut.

Mietinnössämme käsitellään myös muun muassa näitä kärkihankkeita, ja niistä jonkin verran pohdintaa.

Itse näkisin niin, että monessa voi olla hyvä niinkin, että enemmänkin pyrimme siihen, että joku hyväksi havaittu toiminta olisi pysyvää, eikä niin, että sitten tulisi niitä tietynlaisia ongelmia, että kun joku hyvä on saatu aikaan, miten se pystytään vakinaistamaan. Itse nyt otin tämän puheeksi vain siksi, että minulle tällainen tärkeä aihekokonaisuus on ollut muun muassa kulttuuri ja sen edistäminen, ja tiedän, että esimerkiksi meillä Pirkanmaalla on ollut aivan loistavaa toimintaa kärkihankkeen nimissä siinä, että ollaan kulttuuria ja sen hyvinvointivaikutuksia ja kaikkea tätä mietitty, miten niitä voi edistää ja nähdä. Jotta se toiminta voisi tulevaisuudessa jatkua, niin se vaatii jatkossakin panostuksia ja lisärahaa, ja meidän täytyisi kyetä sellaisiin käytänteisiin, että nämä hyvät asiat jäisivät muutenkin kuin vain hetkellisiksi.

Puhemies! Uskoisin, että täällä on saattanut olla keskustelua mielestäni aika vakavasta asiasta eli siitä, että valiokuntahan teki havaintoja myös omiin kirjauksiinsa, että olisi pian saatava kuntoon nämä tietoturvallisuusasiat. Tämän päivän yhteiskunta on sellainen, että on aika hurja juttu, jos kuitenkin selkeästi tiedämme, että tietoturvassa on ongelmia esimerkiksi siellä ulkoministeriössä, ja vähän hämmentää se, miksi asialle ei ole jo tehty jotakin. On hyvin tärkeätä, ja oletankin, että nyt kun tämä nousee keskusteluun ja kun suhteellisesti pienin panostuksin, pienin resurssein asia olisi hoidettavissa, niin tästä koppi otetaan ja

Pöytäkirja PTK 170/2018 vp

tämä asia pikaisesti korjataan. Meillä on jatkuvasti eduskunnassa lisätalousarvioita ja muita, joissa tarvittava resurssi voitaisiin turvata.

16.02 Eero Heinäluoma sd: Arvoisa puheenjohtaja! Tämä Savonlinna-asia kyllä ansaitsee isomman keskustelun tämänkin eduskunnan päätöksien jälkeen, ja niin kuin täällä edustaja Lehti viittasi, joka päivä voidaan tehdä päätöksiä, joissa palautetaan kehitystä järkevämpään suuntaan yhteiskunnan kokonaisintressin ja myös savonlinnalaisten kannalta. Puhun tästä senkin takia, kun itse en satu olemaan Etelä-Savosta valittu kansanedustaja, että koen, että on syytä ottaa kantaa epäkohtaan, joka ei koske omaa vaalipiiriä mutta joka koskee koko Suomea ja sitä kautta myös sitten oman vaalipiirin asukkaita.

Savonlinnassahan nämä vaikeudet, jotka jo nyt ovat tiedossa, eivät tule päättymään tähän opettajankoulutusasiaan, vaan me tiedämme, että nyt sitten parhaillaan käydään keskustelua siitä, mikä on sairaanhoitokoulutuksen tulevaisuus, mitä sairaalapalveluja on saatavilla, ja jos näitä sairaalapalveluja rajataan, niin onko sen seurauksena se, että hetken päästä loppuu terveydenhoitoalan koulutus tässä tapauksessa Savonlinnassa. Ja ne ovat aika kovia iskuja sille seutukunnalle, joka on joutunut jo ennestään ottamaan kovia iskuja vastaan, ja kaikki nämä päätökset ovat luonteeltaan yhteiskunnallisia, ne eivät tule siis markkinavoimien pakosta, joten kyllä tähän asiaan tarvitaan sekä henkistä heräämistä, koko Suomen kehityksestä välittämistä että myös käytännön päätöksentekoa.

Kun sanoin, että eduskunnan aiemmista päätöksistä on huomioitu tämä seutukaupunkien kehitys -kannanotto ja se johti selvitysmiehen asettamiseen, niin kuin eduskunta edellytti, niin sitten joudun sanomaan, että se niukempi puoli on se, mitä sen jälkeen on tapahtunut, kun selvitysmies on jättänyt esityksensä, eli näitä käytännön toimia on kovin vähän, jotka tukisivat nimenomaan näiden vaikeuksissa olevien seutukaupunkien tulevaa pärjäämistä. Sitten meillä on vielä erikseen ne seutukaupungit, joilla menee erittäin hyvin, joissa on elinkeinoelämä laajentunut, erityisesti länsirannikolla, ja joissa viennin vetäessä on työpaikkoja, joissa saattaa olla jopa työvoimapulaa. Niihinkin täytyy vastata, mutta meillä on suuria ongelmia alueellisesti, erityisesti Itä-Suomen puolella, ja ne ongelmat ovat olleet jo jonkin aikaa näköpiirissä, joten todellisia toimia kaivattaisiin monella eri alueella, jotta tämän kehityksen suunta voidaan kääntää.

Sitten sanon lopuksi vielä tästä kosteusvaurioasiasta: Ensimmäinen tarkastusvaliokunta Matti Ahteen johdolla teki kaudella 2007 erittäin ison työn harmaan talouden torjumisessa ja teki pitkän toimenpidelistan, yli 20 toimenpidettä. Muistaakseni 19 niistä päätyi sitten vuoden 2011 Kataisen hallituksen ohjelmaan. Se oli tärkeä käänne harmaan talouden vastaisessa työssä. Nyt me tarvitsisimme tätä samaa käännettä — vaikka vähän myöhässä, niin kuitenkin. Kun seuraava hallitus aloittaa, niin tästä mietinnöstä ja eduskunnan aikaisemmista rakentamiseen, kosteuden hallintaan liittyvistä kannoista on iso joukko sellaisia, [Puhemies koputtaa] jotka voitaisiin ottaa mukaan tulevan hallituksen ohjelmaan. Jos näin ei tehdä, niin riski on, että me menetämme vieläkin yhden vaalikauden — kun nykyään näistä hallitusohjelmista on tullut niin vaalikausipainotteisia, että sitten mitään muuta ei oikein tehdä kuin se, mikä hallitusohjelmaan on kirjattu.

16.06 Eero Lehti kok: Arvoisa puhemies! En minäkään ole Savonlinnasta kotoisin mutta mielelläni käyn siellä. Kävisin varmasti enemmän, jos olisin oopperan lämminhenkinen kannattaja, mutta maisemat ovat niin mukavat, että kyllä jo pelkästään niidenkin takia.

Pöytäkirja PTK 170/2018 vp

Nyt kun tämä tilanne on kehkeytynyt tällaiseksi, niin veikkaan, että täällä eduskunnassa sosiaali- ja terveystieteiden hoitonormi hoidettavaa kohtaan on 0,7 tai enemmän. Se tarkoittaa käytännössä usean tuhannen alan ihmisen uudelleen kouluttamista tai sille alalle kouluttamista ylipäätään. Sen koulutuksen kesto on varmaan useita vuosia, ennen kuin se määrä saadaan tämän normaalikoulutuksen lisäksi koulutettua, jotta tämä 0,7 toteutuisi. Silloin tekisi mieli sanoa, että valtion kannalta olisi järkevää pohtia sitäkin vaihtoehtoa, voisiko Savonlinna käyttää hoitoalan koulutuksessa, kun siellä kuitenkin on asuntoja ja koulutus-tiloja, jotta ne eivät jäisi ihan tyhjän pantiksi ja purku-uhan alle.

16.07 Pia Viitanen sd: Arvoisa puhemies! Tuossa oli tärkeä puheenvuoro, ja pidin hyvänä sitä, että jo nyt vähän ennakoitiin niin, että tämä mitoitus tulisi lakiin ja se olisi 0,7. Se on tietenkin sanomattakin selvää, että näin tulisi inhimillisyyden nimissä toimia. Toivoisin myös, että todella kaikilta eduskuntapuolueilta löytyisi tähän tahtoa. Mielestäni tuo puheenvuoro, minkä edustaja Lehti käytti, oli oikein hyvä.

En malttanut olla vielä pyytämättä yhtä puheenvuoroa kehuakseni juuri tarkastusvaliokunnan historiaa tässä kosteudenhallinta- ja homeongelmassa. Nimittäin olen seurannut sitä myös läheltä, ja tässä on vuosien systemaattinen työ, mitä tarkastusvaliokunta on tämän eteen tehnyt, kirjannut. Joitakin näistä kirjauksista on voitu viedä eteenkinpäin, mutta kuten edustaja Heinäluoma viittasi, niin paljon on myös sellaista, mikä ihan ehdottomasti tulee säilyttää myös tulevalle hallitukselle ja hallituskaudelle meidän tehtävälillemme, sillä jokainenhan ymmärtää, minkälainen suuri inhimillinen tragedia on myös se, jos joutuu kotona homeloukkuihin. Sitä ei voi oikeastaan käsittää, miten meillä tämän päivän Suomessa voi vielä olla niin paljon homeongelmaisia tai sisäilmaongelmaisia kouluja tai päiväkotia tai ylipäätään julkisia rakennuksia. Joskus tuntuu, että tämän päivän osaamisemme pitäisi riittää siihen, että kun sitten korjataan näitä ongelmia, niin korjaamme hyvin, mutta liian usein käy niin, että korjaamme huonosti ja ongelmat sen kun pahennevat ja jatkuvat. Siksi tätä ongelmaa ei voi pitää pienenä. Tämä on erittäin iso asia, ja mielestäni on erittäin tärkeää, että arvovaltainen valiokunta, kuten tarkastusvaliokunta, systemaattisesti pitää myös tätä asiaa esillä.

Muistan, miten minulla oli aikanaan mahdollisuus toimia myös ministerinä, joka koordinoi eri ministeriöiden home-esityksiä. Silloinkin pidin hyvin tärkeänä, että jatkuvasti pysyn kärryillä siitä, mitä eri ministeriöissä mahdollisesti yritetään näiden kirjausten pohjalta tehdä, mitä jo silloin oli tehty. Se on erittäin arvokasta.

Mehän aiemmin siinä mielestäni aivan erinomaisessa, historiallisessa, eduskunnan yksimielisesti hyväksymässä asuntopoliittisessa ohjelmassa tuleville kausille määritimme myös, että rakentamisen laadun tulee olla jatkossakin merkittävä tekijä. Se, mikä sieltä nousi, oli esimerkiksi tämä vastuu, että vastuiden pitää olla selkeämpiä ja on oltava tiedotettavissa, missä kohtaa virheitä on tapahtunut, ja sitten niillä, jotka ovat ikään kuin virheen tekijöitä, on myös se vastuukysymys, ja se, että tämä tulee todennettua, on erittäin tärkeää.

16.10 Hanna Kosonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Vielä minunkin oli otettava puheenvuoro ihan sen takia, että välittyy tähänkin saliin myös toisenlaista kuvaa Savonlinnasta.

Meillä on siellä erinomainen tilanne yksityisellä puolella. Siellä on paljon investointeja, kymmenillä miljoonilla eurolla on investoitu viime aikoina Metsä Woodin tehta-

Pöytäkirja PTK 170/2018 vp

seen, UPM:n vaneritehtaisiin, Puutaito, Sahakuutio muun muassa, ja eilen viimeksi julkistettiin tällainen mahdollisesti 100 työpaikan tehdashanke, jossa valmistetaan paloturvallisuusteknologiaa. Lisäksi meillä on siellä erittäin edistysellinen kuitulaboratorio, johon myös valtiolta on saatu merkittävää panostusta, ja Luonnonvarakeskuksen strateginen keskus, johon siihenkin on tällä kaudella satsattu 2,7 miljoonaa euroa. Näkymät tavallaan täällä yksityisellä puolella ovat erinomaiset.

Mutta sitten juurikin tämä koulutustyhjiö, joka tällä hetkellä siellä on, Xamkin hyvää koulutustarjontaa lukuun ottamatta, on tietenkin selvä, ja se tulisi korjata. Kun tuossa viime vuonna keväällä teimme täällä uuden varhaiskasvatuslain ja senkin johdosta tarvitsemme esimerkiksi varhaiskasvatusammattilaisia aivan uudenlaisen määrän lisää vuoteen 2030 mennessä, niin se ei vain riitä se määrä, jota Joensuussa tai Jyväskylässä ja muualla koulutetaan. Savonlinna voisi hyvin olla esimerkiksi se paikka, jossa näitä varhaiskasvatuksen opettajia koulutetaan. Näkisin kyllä mielelläni myös sen, että vähintään siellä voisi olla sitten opettajien täydennyskoulutusta ja muuntokoulutusta. Siellä on edelleen erinomaista osaamista muun muassa tämän digioppimisen suhteen. Siellähän oli hyvin edistysellinen normaalikoulu, ja nämä opettajat ovat siellä edelleen, eivät he minnekään sieltä meidän hienosta, kauniista Savonlinnastamme halunneet muuttaa.

Toivon mukaan saamme lisää tällaisia koulutuspaikkoja. Sinne voidaan rakentaa uudelleen keskittymä. En usko, että kaupunki ainakaan sitä vastustaa.

16.13 Eero Heinäluoma sd: Arvoisa puhemies! Ehkä vielä yksi huoli tähän keskustelun lopuksi, ja se koskee sitä, miten johdonmukaisesti kukin hallitus aina toteuttaa eduskunnan ilmaisemaa tahtoa. Tässähän puutteita tahtoo olla aika ajoin pienemmässä tai suuremmassa määrin kaikkien hallitusten kohdalla. Silloin on kyllä erityistä merkitystä sillä, että eduskunta itse yli hallitus—oppositio-rajojen puolustaa sitä, mitä eduskunta on yhtenäisesti lausunut ja mitä eduskunta on edellyttänyt.

Ajattelen tässä nyt tätä asuntokannanottoa, joka oli kyllä todella merkittävä, niin kuin edustaja Viitanen viittasi — tärkeä yksimielisyys asuntopolitiikan suuntaviivoiksi niin tämän hallituksen loppuun kuin tulevallekin hallitukselle. Siinä oli nimittäin yksi kohta, joka nyt ei ole ihan täysin kristallinkirkkaasti mennyt perille ja joka koski tätä Asuntorahaston asemaa. Eduskunta selkeästi sanoi, että Asuntorahastoa tarvitaan jatkossakin ja sen pääomia pitää käyttää asunnontarvitsijoiden hyväksi ja asuntorakentamisen hyväksi. Olemme saaneet kuitenkin tänne eduskuntaan lisäbudjetin yhteydessä esityksen, jossa ehdotetaan, että Asuntorahaston pääomasta irrotetaan, sieltä viedään, osa, joka siirretään liikennepuolen tarpeisiin. Ei niin, etteivätkö ne liikennepuolen tarpeet, vaikkapa nämä erillisyhtiöt ja niihin liittyvät hankkeet, ole tarpeellisia, varmasti ovat tarpeellisia, mutta kun eduskunta on tuoreeltaan katsonut, että asuntorakentamisessa on paljon tekemätöntä — viitaan nyt vaikkapa näihin kosteus- ja homeongelmiin ja sitten erityisryhmien tarpeisiin ja myös kasvukeskusten kohtuuhintaisen vuokra-asuntotuotannon tarpeisiin — niin on kyllä sietämätöntä, että niitä vähiä rahoja imetään muualle.

Tämän saman näkökannan pitäisi koskea jokaista puoluetta, silloinkin kun ollaan hallituksessa, niin että täällä eduskunnassa olevat ihmiset ja nimenomaan hallituspuolueiden ihmiset ymmärtävät eduskunnan tahdon vaalimisen tärkeyden ja edellyttävät tätä siitä riippumatta, millä housuilla kulloinkin sitten istutaan. Meidän järjestelmässämme hyvä puoli on se, että täällä kuitenkin tässä hallitusvallassa on kiertoa, että tämä ei ole pysyvä etuoikeus tai taakka olla hallituksessa, ei myöskään oppositiossa. Mutta tärkeätä on, että ne mie-

Pöytäkirja PTK 170/2018 vp

lipiteet olisivat samoja, joita täällä eduskunnassa yksimielisesti on otettu. Jos eduskunta ei itse vahdi omien kantojensa toteutumista, niin ei sen puolesta sitten kukaan kyllä puhu. Tämä kannanotto on mielestäni voimassa ohi kulloisenkin hallitus—oppositio-ajan.

16.16 Pia Viitanen sd: Arvoisa puhemies! Edustaja Heinäluoma tuossa edellä otti todella tärkeän, merkittävän asian esille, nimittäin juurin tämän parlamentarismien idean ja sen, että hallitus nauttii eduskunnan luottamusta eikä päinvastoin. Siksikin oli todella surullista nähdä, että lisätalousarviossa tämä 73 miljoonaa täysin vastoin eduskunnan varsin tuoretta yksimielistä linjausta ja kannanottoa oli vedetty ARasta tai VAR-rahastosta pois ikään kuin kattamaan näitä raideinvestointeja. Kuten sanottu, näitä ei missään nimessä pidä pistää sillä tavalla vastakkain.

Mutta siinä kyllä eduskunnan pitää olla oman arvon tunteva, että jos olemme linjanneet täällä yksimielisesti tehdyn taikka merkittävän kannanoton sen puolesta, että ihan oikeasti niitä ARAn rahoja tarvitaan siihen, että ihmisille rakennetaan kohtuuhintaisempia koteja, tehdään näitä homekorjauksia, perusparannetaan koteja, rakennetaan hissejä, tehdään kaikkea tätä, mitä tänä päivänä se maailma tarvitsee, niin ei voi olla niin, että me teimme juuri ennen joulua täällä yksimieliset linjaukset ja sitten yhtäkkiä toimitaankin täysin toisinpäin. Siksi, kun tämän esityksen näin, itse ajattelin ja rohkenin kyllä sanoa, että tuskinpa eduskunta edes välttämättä hyväksyy tätä, koska itse tämän kokonaisuuden, raidehankkeen, kannalta ei millään tavalla ole olennaista, otetaanko sieltä ARasta se 73 miljoonaa vai ei, mutta taas toisinpäin katsottuna se on hyvinkin olennaista. Jos nyt otamme uuden periaatteen, että ensimmäistä kertaa historiassa tehdään ylimääräinen tuloutus ARAn rahastosta aivan eri tarkoitukseen kuin mihin se on tarkoitettu, niin kylläpä on varmasti, kun rahaakin niukalti on, myös seuraavalla kerralla helppo sitten tehdä ja toimia vastaavalla tavalla, ja siksi pidän tätä periaatteessa merkityksellisenä paitsi asian kannalta myös eduskunnan arvovalan kannalta. Se on hyvä todeta, ja on hyvä, että se tuli tässä puheeksi, koska me puhumme nyt nimenomaan tarkastusvaliokunnan mietinnöstä, ja tarkastusvaliokunta kuitenkin on siinä mielessä minun mielestäni hieno ja arvovaltainen valiokunta, että se pyrkii omissa kannanotoissaan yksimielisyyteen, ja olemme erittäin hyvässä hengessä saaneet monta, monta tärkeää asiaa yli vaalikausien edistettyä. Olkoon tämäkin sellainen, sen toivomuksen teen.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi kertomusten K 11/2018 vp ja K 17/2018 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.

6. Tasa-arvovaltuutetun kertomus eduskunnalle 2018

Kertomus K 22/2018 vp

Valiokunnan mietintö TyVM 16/2018 vp

Ainoa käsittely

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Käsittelyn pohjana on työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietintö TyVM 16/2018 vp. Nyt päätetään kannanotosta kertomuksen johdosta.

Pöytäkirja PTK 170/2018 vp

Keskustelu

16.19 Rami Lehto ps: Arvoisa rouva puhemies! Tasa-arvovaltuutettu on luovuttanut ensimmäisen kertomuksensa eduskunnalle viime vuoden joulukuussa. Kertomuksessaan tasa-arvovaltuutettu haluaa nostaa esiin useita tasa-arvon edistämistä koskevia sekä kertomuksessa esitettyjä havaintoja ja niiden toimenpidesuosituksia.

Perussuomalaiset katsovat, että yhteiskunnallista keskustelua ja sananvapauden käyttöä ja siten demokratian toteutumista ei pidä kaventaa siten kuin tasa-arvovaltuutetun kertomus antaa ymmärtää. Tällä voi olla seuraamuksia siten, että kynnys poliittiseen ja muuhun yhteiskunnalliseen toimintaan osallistumiselle saattaa nousta liian korkeaksi ja jopa ylityspääsemättömäksi niin sanotun vihapuhepelon takia. Tasa-arvovaltuutetun kertomuksessa vihapuhetta vielä erikseen korostetaan yhteiskunnallisesti merkittävänä asiana. Meillä on nyt jo monia ryhmittymiä, jotka väittävät vihapuheeksi asioita, joita he eivät itse kannata, ja haluavat vaimentaa heille epämieluisan puheen vaikka poliittisista tarkoituksista.

Samaten perussuomalaiset nostavat esiin huolen siitä, että tasa-arvovaltuutettu nostaa kertomuksessaan voimallisesti esiin sukupuolten moninaisuuden koululaitoksissamme. Suhtaudumme kriittisesti myös moniin ideologisiin kasvatuksen ja feminismin ajatuksiin, joita nyt on päässyt pesiytymään koululaitoksiimme. Pidämme tärkeänä, että myös tulevaisuudessa tytöt ovat tyttöjä ja pojat poikia.

Perussuomalaiset haluavat kiinnittää huomiota myös siihen asiaan, että myös jatkossa perhevapaiden valinnanvapaus tulee säilyä. Kannatamme perheen vastuuta ja vastuunkantoa. Haluamme tukea perheen omaa vastuunkantoa ja omia ratkaisuja ja siinä samalla ajatella, mikä on Suomelle hyväksi laajemmin.

Kertomuksessa sukupuolten moninaisuus kytketään lisäksi monikulttuurisuuteen. Tässä yhteydessä painotetaan työnantajan velvollisuutta ennaltaehkäistä syrjintää tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti. Kertomuksessa tuodaan nimenomaisesti esiin, että työpaikoilla tulisi järjestää koulutusta monikulttuurisuudesta. Perussuomalaisten mielestä tämä rapauttaa niitä arvoja, joita haluamme pitää yllä, sekä lisäksi tämä voi johtaa työpaikoilla halpatyömarkkinoiden syntyyn.

Perussuomalaiset katsovat, että kertomuksessa olisi pitänyt olla erillinen osio miesten ja poikien tasa-arvo-ongelmista sekä niihin liittyvästä ongelmatiikasta. Nyt sitä ei ole riittävässä määrin. Pidämme huolestuttavana yleensä sitä kehitystä, jossa monessakin suhteessa miesten oikeuksia poljetaan nyky-yhteiskunnassa jopa maahanmuuttajien kustannuksella niin sanotun positiivisen syrjinnän verukkeella.

Perussuomalaiset haluavat kiinnittää huomiota kertomuksessa sanottuun translain muuttamiseen seuraavan vaalikauden aikana. Perussuomalaiset vastustavat translain muuttamista. Meidän mielestämme isä ei voi synnyttää.

Lopuksi tuomme tässä yhteydessä esille työelämän muotisuuntauksena olevan niin sanotun nimettömän työhaun, jota ollaan kokeiltu Länsi-Euroopassa [Puhemies koputtaa] useassa paikassa ja jota ollaan [Puhemies koputtaa] tuomassa nyt voimakkaammin pääkaupunkiseudulle. — Arvoisa puhemies, tulen... [Puhuja siirtyy puhujakorokkeelle]

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Voitte jatkaa täältä puhujapöytästä, kun aika ylitti sen 3 minuuttia, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 170/2018 vp

Arvoisa puhemies! Lopuksi siis tuomme tässä yhteydessä esille työelämän muutisuutauksena olevan niin sanotun nimettömän työnhaun, jota ollaan kokeiltu Länsi-Euroopassa useassa paikassa ja jota ollaan tuomassa nyt voimakkaammin pääkaupunkiseudullemme. Perussuomalaiset eivät näe kyseisessä toiminnassa tarkoituksenmukaisuutta, koska viime kädessä se ei auta juuri ketään ja pahimmassa tapauksessa vie kantaväestön työpaikkoja.

Teenkin perussuomalaisten vastalauseen mukaisen kannanottoehdotuksen, joka kuuluu seuraavasti:

”Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ei ryhdy toimenpiteisiin kertomuksen perhevapaauudistusta, translain asemaa ja säätämistä, sukupuolten moninaisuutta ja monikulttuurisuutta sekä vihapuhetta koskevien suositusten johdosta.”

16.23 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Kannatan edustaja Lehdon tekemää esitystä ja tuen hänen esittämiään näkemyksiä yleisemminkin.

Kuten jo lähetekeskustelussa tästä aiheesta totesin, tämä tasa-arvovaltuutetun kertomus on läpeensä poliittinen ja ideologinen. Siihen on hyvin taitavasti sisällytetty keskeiset vihervasemmistolaiset uskonkappaleet ja Setan lupaukset: ideologisviritteinen varhaiskasvatusasia, sananvapauden rajoittaminen määrittelemättömän ja abstraktin vihapuheen käsitteen varjolla. Tasa-arvovaltuutettu myös lähes suoraan sanoo esityksessään, ettei häntä juuri kiinnosta miesten tasa-arvo.

Odotin mielenkiinnolla, reagoiko valiokunta näihin epäkohtiin ja miten se niihin reagoi. Vastauksena on se, että reagoi aivan samalla tavalla kuin yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomuksen vastaavin ideologisuuskiin ja ongelmiin eli allekirjoittamalla ja purematta nielemällä kyseisen propagandan sellaisenaan omissa perusteluissaan. Toisin kuin yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomuksessa, valiokunta sentään ei ole laittanut ponsitasolle hallituspuolueiden edustajien hyväksyttäväksi aivan näitä kaikkia asioita, eli ponnet eivät suoraan riko hallitusohjelmaa, kuten tässä yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomuksessa aiemmin kävi. Mutta joka tapauksessa ne sieltä perusteluista löytyvät, ja tämän vuoksi en näitä perusteluja missään tapauksessa voi allekirjoittaa ja todellakin kannatan edustaja Lehdon tekemää esitystä.

16.25 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin tasa-arvovaltuutettu ansaitsee lämpimät kiitokset hyvin tehdystä työstä. Tasa-arvoasiat ovat paljon laajempia kokonaisuuksia kuin mitä tässä kertomuksessa on tuotu esille, mutta minusta on oikein viisas valinta se, että tasa-arvovaltuutettu valitsi tietyt aiheet tarkempaan käsittelyyn, ja valittujen aihealueiden osalta hän on tehnyt perusteellista ja hyvää työtä.

Haluan nostaa tasa-arvovaltuutetun kertomuksesta neljä asiaa lyhyesti tässä puheenvuorossani esille:

Ensinnäkin suurin osa tasa-arvovaltuutetulle tulevista syrjintäepäilyistä liittyy edelleenkin raskaus- ja perhevapaasyrjintään. Käytännössä se ilmenee muun muassa määräaikaisten työsuhteiden keston rajoittamisena raskauden ja perhevapaiden vuoksi, hankaluuksina työhön paluussa perhevapaiden jälkeen sekä asiattomina kysymyksinä työhaastatteluissa. Raskaus syrjintää esiintyy kaikilla toimialoilla. Perhevapaasyrjintä koskee myöskin miehiä. Jotta asiantila saadaan korjatuksi, perhevapaauudistus on välttämätön toteuttaa pikaisella aikataululla, sillä perhevapaiden ja vastuiden tasaisempi jakautuminen vanhempien kesken on avainasemassa naisten ja miesten tasa-arvoisen työmarkkina-aseman parantami-

Pöytäkirja PTK 170/2018 vp

sessä. Uudistuksen yhteydessä on perhevapaajärjestelmän joustavuutta myös lisättävä ja otettava paremmin huomioon perheiden moninaisuus.

Tasa-arvovaltuutettu on myös huomauttanut, että määräaikaisten työsuhteiden, nollatuntisopimusten ja vuokratyön osalta raskaus- ja perhevapaasyrjintää koskevien kieltojen toteutumiseen liittyy erityisiä huolia. Määräaikaisia työsuhteita ja vuokratyötä koskevassa lainsäädännössä onkin paljon täsmennys- ja kehittämistarpeita. Asia vaatii perusteellista selvitystä, ja samassa yhteydessä tulisi selvittää myös niin sanottujen alustojen kautta teettävään työhön liittyvät mahdolliset lainsäädännön muutostarpeet raskauteen ja vanhemmuuteen perustuvan syrjinnän torjumiseksi.

Toinen tärkeä teema kertomuksessa on Istanbulin sopimuksen toteuttaminen. Sopimuksen 8 artikla edellyttää riittäviä rahoitus- ja henkilöstöresursseja sopimuksen velvoitteiden toteuttamiseksi. Suomessa ei ole osoitettu erillistä määrärahaa sopimuksen toimeenpanemiseksi, vaan toimeenpanon rahoitus vahvistetaan ministeriöiden omassa määrärahasuunnitelmassa vuosittain. Sopimuksen toimeenpanoon on varattava riittävä rahoitus ja sopimuksen toteuttamista on myös seurattava, ja siksi työelämä- ja tasa-arvovaliokunta esittää, että eduskunnan tulee saada säännöllisesti tietoa Istanbulin sopimuksen velvoitteiden kansallisen toimeenpanon etenemisestä ja toimenpiteiden vaikuttavuudesta. Valiokunnan näkemyksen mukaan on syytä selvittää, olisiko mahdollista nimetä riippumaton toimielin, jonka tehtävänä olisi seurata ja arvioida toimenpiteitä naisiin kohdistuvan väkivallan ja lähisuhdeväkivallan ehkäisemiseksi sekä antaa suosituksia toimenpiteiden kehittämiseksi ja väkivallan uhrien aseman ja oikeuksien parantamiseksi.

Kolmantena asiana nostan esille tasa-arvovaltuutetun resurssit. Valtuutetun tehtävät ovat lisääntyneet, mutta resurssit ovat siitä huolimatta pysyneet samana. Valtuutetun tehtävien ja käytettävissä olevien resurssien välillä on kuilu. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta onkin toistuvasti, lähes vuosittain, ilmaissut huolensa tasa-arvovaltuutetun resurssien riittävydestä. Nykyiset resurssit eivät esimerkiksi riitä tasa-arvoa edistävään ja syrjintää ennalta ehkäisevään toimintaan, eli tasa-arvovaltuutettu ei pysty tekemään ennalta ehkäisevää työtä, niin kuin hän itsekkin kokisi sen tarpeelliseksi. Tämä tarkoittaisi muun muassa yleisen tietoisuuden lisäämistä tasa-arvoasioista ja tasa-arvolainsäädännöstä sekä tasa-arvosuunnittelun valvontaa.

Arvoisa puhemies! Ihan viimeiseksi haluan muistuttaa, että oppilaitoksissa tehtävällä tasa-arvotyöllä on suuri merkitys erilaisten stereotyyppien purkamisessa. Jotta tämä toteutuisi optimaalisella tavalla, tasa-arvoon liittyvät kysymykset tulee sisällyttää nykyistään vahvemmin opettajakoulutukseen ja myös opettajien täydennyskoulutukseen. Ja kuten työelämä- ja tasa-arvovaliokunta toteaa kannanotossaan, käytännön tasa-arvotyötä tulee kehittää kaikilla koulutustasoilla varhaiskasvatuksesta lähtien siten, että sukupuoli-, oppimis- ja muista eroista johtuviin koulu- ja opiskelijatyön haasteisiin kaikilla koulutustasoilla löydetään ratkaisuja.

Arvoisa puhemies! Lopuksi totean, että työtä on tehty paljon tasa-arvoasioissa, mutta kyllä sitä on vielä paljon tekemättäkin. — Kiitos.

16.30 Jani Toivola vihr: Arvoisa rouva puhemies! Haluan yhtyä edustaja Mäkisalo-Roposen aloitukseen omassa puheenvuorossaan eli kiitoksiin ensinnäkin tasa-arvovaltuutetun koko toimistolle ja nimenomaan tästä ensimmäisestä koonnista, että saadaan nyt lukea koko tämä selvitys. Se on todella arvokas ja nostaa esiin kaiken sen tiedon ja osaamisen, mitä toimistolla on, ja nostaa myös esiin tasa-arvovaltuutetun tärkeyden ja merkityksen

Pöytäkirja PTK 170/2018 vp

suomalaisessa yhteiskunnassa siinä, että asiat nousevat keskusteluun, asioista puhutaan, syntyy muutosta, on taho, johon olla yhteydessä, jolta saada tietoa, jonka puoleen myöskin kääntyä silloin, kun on kokenut epätasa-arvoista kohtelua.

Yksi merkittävä osa, jos katsoo sekä tuota kertomusta että myöskin työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan omaa mietintöä sekä myöskin sivistysvaliokunnan lausuntoa työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle, kaikissa näissä yksi merkittävä asia, mikä peilautuu, on, että sukupuolten moninaisuus on nyt nostettu merkittävällä tavalla esiin, kun puhutaan ihmisten yhdenvertaisuudesta ja tasa-arvosta. Nostetaan esiin translain kokonaisuudistuksen merkitys ja puhutaan, että uudistus tarvitaan välittömästi, että se on olennainen osa ihmisen suojaa suhteessa omaan identiteettiin ja sukupuoleen ja tasa-arvoon suomalaisessa yhteiskunnassa, oli se sitten työelämässä tai sitten koulutuksen puolella.

Itse ajattelen edustajana, että tämä on merkittävä muutos, ja ainakin itselleni näitä lausuntoja lukiessa tuli semmoinen olo, että asiat menevät eteenpäin. Itse ajattelen, että vielä noin viisi vuotta sitten tässä talossa hyvin paljon vähemmän uskallettiin puhua transsukupuolisuudesta, transihmisistä tai translapsista, heidän arjestaan ja elämästään ja oikeuksistaan. Oli monta huonetta ja tilannetta, missä vaiettiin, koska pelättiin sitä, että me olemme vielä liian hajallaan näissä kysymyksissä, eikä meillä ollut tietoa eikä ymmärrystä. Minusta tämä on ehdoton osoitus siitä, että nyt me tiedämme, nyt me ymmärrämme, ja joka kerta, kun näistä asioista puhutaan, ihmisten arki ja elämä ja todellisuus ja identiteetti tulevat koko ajan näkyvämmiksi.

Toki nyt seuraava tärkeä askel on se, että kun muodostetaan seuraava hallitus, mitkä tahansa puolueet tuohon hallitukseen menevätkään, niin se olisi tiukasti sitoutunut tuohon translain kokonaisuudistukseen ja nimenomaan myös siihen osaan ja sen pohtimiseen, mitä se tarkoittaa nimenomaan translasten ja -nuorten näkökulmasta, millä tavalla me myöskin heille turvaamme sen turvallisen ja hyvän arjen, missä kukaan heistä ei kokisi syrjintää tai kiusaamista vaan tulisi kohdatuksi sen oman identiteetin kautta.

Tasa-arvosuunnitelma on tärkeä elementti niin työelämässä kuin kaikilla koulutusasteilla, perhevapaaudistus, ja tärkeätä on myöskin nostaa esiin miehet ja pojat ja myöskin heidän asemansa yhteiskunnassa, nostaa esiin poikana, miehenä olemiseen mahdollisesti liittyviä erilaisia tabuja tai esteitä, jotka myös estävät poikia ja miehiä olemasta näkyvä osa yhteiskuntaa toteuttamassa itseään itsellensä luontaisella tavalla.

16.33 Hanna Kosonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Oikeastaan kahteen kohtaan haluaisin tässä tasa-arvovaltuutetun kertomuksessa puuttua tai nostaa niitä esiin.

Toinen on tasa-arvoinen palkkaus. On tiedossa, että nämä naisten ja miesten väliset palkkaerot ovat edelleen kaventuneet hitaasti ja edelleen Suomessa ero on noin 16 prosenttia, mutta sitten on huomioitava kyllä, että ala- ja tehtäväkohtaisessa vertailussa ollaan tullu lähelle toisiamme, se ero on hyvin kapea nykyään tai jopa nolla. Tässä tärkeimpiä asioita ovat sen sijaan nämä alojen väliset erot, jotka sitten juontuvat pitkälle tuonne historiaan, 60—50-luvulle ja siihen, millä tavalla eri työmarkkinoiden voimakas ammatillinen eriytyminen on lähtenyt kehittymään. Ja toisaalta myös meidän naistenkin on siinä kohtaa katsottava peiliin: mitkä ovat meidän palkkatoiveemme, ovatko ne yhtä kovat kuin miehillä vastaavat, ja myös minkälaisia uravaihtoehtoja meillä on. Vaikka Suomi onkin naisten koulutuksen ja myös päättämisen suhteen hyvinkin tasa-arvoinen maa, ollaan pitkällä moneen muuhun maahan verrattuna, niin silti meillä on vielä matkaa aivan täydelliseen tasa-arvoon, ja ensi kaudella tehtävä perhevapaaudistus on kyllä yksi tie tähän tasa-arvoon.

Pöytäkirja PTK 170/2018 vp

Sitten toinen asia ovat liikunta-asiat. Myös siellä palkka-, palkintokysymykset ovat vielä vähän epätasa-arvoisessa suhteessa, mutta nostaisin esiin myös sen, että liikunta-alan johtotehtävissä naisia on edelleen hyvin vähän, ja niihin kannustan kyllä kaikkia naisia pyrkimään — me tarvitsemme monipuolisesti miehiä ja naisia myös liikunta-alan johtotehtäviin.

Sitten ehkä haluaisin vielä nostaa naisen kuvan mediassa, sen, minkälainen se on tuolla liikunta-, urheilupuolella. Vieläkin nähdään sellaista hyvin perinteistä kuvastoa, jossa nainen ehkä nähdään tämmöisenä kauniina liikkujana, ja sitten mies on se voittaja tai tekijä, kova urheilija siellä. Toivoisin, että media ottaisi sen vahvan roolinsa tässä kuvaston näyttämisessä ja ottaisi vastuuta myös siitä, että se naisen kuva muuttuisi tuolla lehtien palstoilla ja muualla mediassa.

16.36 Hanna Halmeenpää vihr: Arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä nyt oleva tasa-arvovaltuutetun kertomus eduskunnalle on sellainen, jossa työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietintöön sisältyy perussuomalaisten vastalause. Siinä mielestäni esiin nostetaan kielteisyyttä muun muassa kouluissa tehtävää tasa-arvotyötä kohtaan ja ylipäänsä kaikkien ihmisten ja erityisesti koulujen kyseessä olleen kaikkien lasten ja nuorten yhdenvertaisuutta kohtaan, ja katson tarpeelliseksi kommentoida tätä hieman opetusmaailman, koulujen näkökulmasta.

On nimittäin niin, että uusissa perusopetuksen opetussuunnitelmissa, jotka otettiin käyttöön alkaen 2016 kaikissa kouluissamme vuosiluokilla 1—6 ja perusopetuksen ylemmillä vuosiluokilla 7—9 porrastetusti tähän kuluvaan vuoteen 2019 mennessä, myös otetaan vahva tasa-arvomyönteinen ja yhdenvertaisuutta tukeva näkökulma. Opetushallitus antoi nämä kansalliset opetussuunnitelman perusteet vuonna 2014, ja opetuksen järjestäjät eli kunnat ovat laatineet paikalliset opetussuunnitelmansa niiden pohjalta. Opetussuunnitelmien uudistuksella pyritään varmistamaan, että suomalaisten lasten ja nuorten osaaminen ja taidot pysyvät tulevaisuudessakin hyvällä tasolla sekä kansallisesti että kansainvälisesti tarkasteltuna. Lisäksi perusteissa määritellään pedagogisia linjauksia, joiden avulla koulut voivat kehittää toimintatapojaan niin, että oppilaiden mielenkiinto ja motivaatio oppimiseen säilyy.

Tuosta koulujen toimintatapojen uudistuksesta haluan muutaman asian ottaa esille.

Kansallisissa opetussuunnitelman perusteissa on määritelty linjaukset koulujen toimintakulttuurin kehittämiseksi tavoitteena rakentaa toimintakulttuuria, joka edistää oppimista, osallisuutta, hyvinvointia ja kestävästä elämäntapaa. Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet korostavat koulua oppivana yhteisönä, joka luo edellytykset yhdessä oppimiseen, ja pyrkimyksenä on jokaisen oppilaan hyvinvoinnin ja turvallisen arjen varmistaminen — jokaisen oppilaan. Koulujen toimintakulttuurin kehittämistä ohjaa myös osallisuuden ja demokraattisen toiminnan edistämisen tavoite kaikissa kouluissamme. Oppilaille annetaan mahdollisuuksia osallistua koulun toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen. Osallisuudelle luodaan rakenteita ja tilaa koulun arjessa.

Lisäksi, arvoisa puhemies, toimintakulttuurin kehittämistä valtakunnallisten opetussuunnitelmien mukaan ohjaavat yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon periaatteet. Tämä tarkoittaa, että kouluyhteisön jäsenet tulevat kohdatuiksi ja kohdelluiksi samanarvoisina riippumatta mistään henkilöön liittyvästä tekijästä. Yhdenvertainen kohtelu edellyttää osallistumisen mahdollisuuksien turvaamista jokaiselle oppilaalle ja yksilöllisten tarpeiden huomiointia.

Pöytäkirja PTK 170/2018 vp

mioon ottamista, ja tämän, arvoisa puhemies, haluan nostaa esille, kun keskustelemme tasa-arvovaltuutetun kertomuksesta, johon on eriäviäkin kantoja esitetty.

16.39 Antero Laukkanen kd: Arvoisa rouva puhemies! Täällä hiljattain käsiteltiin yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomusta ja nyt sitten melkein heti perään tämä tasa-arvovaltuutetun kertomus ja hänen raporttinsa. Tasa-arvotyö on tärkeitä. Kuuluu sivistyneen yhteiskunnan yhteen tehtäväkenttään varmistaa ja huolehtia, että tasa-arvo toteutuu. Tämä tarkoittaa ihan kaikkea: koko kansaa, kaikenlaisia käsityksiä, näkemyksiä, sukupuolia ja ammattiryhmiä. Tasa-arvo tulee ymmärtää hyvin laajasti.

Kertomuksessa ei ole erillistä osiota miesten ja poikien kokemista tasa-arvo-ongelmista. Pidän tätä kyllä hieman ikävänä asiana ja olisin toivonut, että myös tämä olisi saanut arvoisensa kohtelun tässä raportissa. Se tulee varmaan nyt sitten myöhemmin. Uskon että siellä tasa-arvovaltuutetun toimistossa herkillä korvalla kuunnellaan näitä puheenvuoroja ja näihin asioihin sitten myös paneudutaan. Näyttää tämän kertomuksen pohjalta siltä — jo ihan, jos katsoo työ- ja tasa-arvovaliokunnan asiantuntijakuulemista — että valtaosa keskittyy naisten asemaan yhteiskunnassa tavalla tai toisella. Jotta tasapuolisuus säilyy, niin täytyy keskustella myös miesten ja poikien näkökulmasta näistä asioista. Näin.

Tänään haluan kiinnittää huomiota erääseen käsitteeseen, jota tämä kertomus on täynnä, ja se on ”seksuaalinen häirintä”. Se tulee monessa muodossa, monella eri tavalla täällä esiin. Nyt muutama ajatus siitä, mitä on lapsen seksuaalinen häirintä ja kuka katsotaan lapsiksi. Ainakin me kristillisdemokraateissa olemme saaneet valtaisesti yhteydenottoja kouluista koskien sitä, että seksuaalikasvatuksessa on alettu puhua muunsukupuolisuudesta, sukupuoli-identiteetistä, ja sitten siellä on ollut saatavana jo alle 12-vuotiaille erilaista aineistoa, jota ei aikaisemmin ole ollut saatavilla. Ei ole kauaa siitä, kun sain kuulla eräältä kansalaiselta, että 11-vuotiaalle oli koulussa opetettu ehkäisyä ja kondomin asentamista paikalleen. Tämä herättää sen kysymyksen, missä menee raja seksuaalisen häirinnän kohdalla, kun meillä kuitenkin on merkittävä yhteinen ymmärrys siitä, että lapselle tulee taata kasvu- ja kehitysrauha. Siis toistan: tulee taata kasvu- ja kehitysrauha.

Hieman ihmettelen, mikä on tämä uusi lähestymistapa, että lapsi ei saisi olla lapsi aivan niin kauan kuin haluaa olla lapsi. Miksi hänen ajatusmaailmaansa tuodaan sellaista ajattelutapaa ja -mallia, joka on vanhemmallekin väestölle vaikea hahmottaa — tai sanotaan vaikka, että ei ole ei-täysi-ikäiselle 17—18-vuotiaallekaan niin helppo hahmottaa? Aikaisemmin meillä oli sellainen ymmärrys, että lapsien seksuaalista heräämistä suojeltiin, suojattiin ja ajateltiin, että on tärkeää ymmärtää, että lapselle kuuluu kasvu- ja kehitysrauha.

Eräs äiti otti yhteyttä. Hän kertoi tyttärestään — tämäkin oli hyvin nuori, alle 12-vuotias — joka oli tullut koulusta kotiin itkien äitinsä luo ja kysynyt, että äiti, mikä minä olen, jos minä en ole tyttö. Äiti kysyi, että no, mistäs sinulle tällaisia ajatuksia on tullut päähän. Opettaja oli koulussa sanonut uuden tasa-arvo-oppaan myötä, että se ei ole niin varmaa, kuka sinä olet. Tässä kun saa tällaisia yhteydenottoja, niin nyt ilman minkäänlaista uskonollista kiihkoa tai jotain muuta tähän liittyvää haluaisin, että yhteiskunta keskustelisi enemmän siitä, mitkä ovat nämä ikärajat, kun tuodaan tällaista keskustelua meillä kouluun. Ymmärrän, että tämän tasa-arvo-oppaan tavoite on ollut se, että tämä tasa-arvo-opas tehdään kaikkiin kouluihin ja että siellä sitten tuodaan tätä uutta gender-ideologiaa näkyviin. Tietyllä tavalla ymmärrän, että se on sinne sisään kirjoitettu, mutta kyllä peräänkuuluttaisin vastuuta siitä, kuinka nuorille tällaista opetusta tuodaan.

Pöytäkirja PTK 170/2018 vp

Perspektiiviksi otan sen, että kun meillä tällä hetkellä on käsittelyssä esimerkiksi seksuaalirikosten rangaistusten kiristäminen, niin siellä lapsi määritellään alle 18-vuotiaaksi. Siis puhutaan koko ajan alle 18-vuotiaista. Sitten kun meillä niin sanotussa rikosoikeudessa määritellään seksuaalista häirintää, meillä puhutaan 13—15-vuotiaista. Ja nyt kun pohditaan rangaistusasteikkoa, niin erityisesti siellä puhutaan tällä hetkellä siitä — keskiöön nousee nimenomaan se — kuinka tämä teko on vaikuttanut lapsen seksuaaliseen kehitykseen. No, nyt me tuomme kouluissa alle 12-vuotiaille sellaisia määritteitä ja käsitteitä ilman, että kukaan pohtii, miten ne vaikuttavat lapsen seksuaaliseen kehitykseen. Minä toivoisin hyvää ja rakentavaa keskustelua yhteiskunnassa ylipäätään tästä, mitkä ovat ne ikäraajat ja -vaiheet, kun me tulemme ja — joskus tuntuu jopa siltä — sekoitamme lasten päät siinä vaiheessa, kun heille on vielä täysin avoin kirja heidän oma seksuaalisuutensa, heidän oman ruumiinsa tunteminen, heidän kehonsa analysointi. He pohtivat erilaista omaa kehitystään, ja sitten aikuiset tuovat siihen mukaan elementtejä, joita aikuiset itsekään eivät aina pysty täysin hahmottamaan itselleen.

Arvoisa puhemies! Tässä näin aluksi.

16.47 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Edustaja Laukkanen toi tuossa mielestäni tärkeän asian esille näkökohtana tuosta lasten oikeudesta olla lapsi, ja omastakin mielestäni on täysin väärin, että tuollaisilla asioilla lähdetään sotkemaan selkeästi lapsuusikäisten lasten päitä koulussa yhteiskunnan toimesta. Se ei ole oikein, siihen täytyy saada korjaus.

Varsinaisesti kuitenkin halusin käyttää vielä puheenvuoron noista palkkaeroista, mistä aiemmissa puheenvuoroissa mainittiin, eli omasta mielestäni asia on niin, että samasta työstä täytyy saada sama palkka sukupuolesta ynnä muista seikoista riippumatta. Tämä on selvä ja yksinkertainen asia, se kuuluu yhteiskunnalliseen tasapuolisuuteen, jota meidän täytyy harjoittaa. Tuohan, että todetaan, että ala- ja tehtäväkohtainen palkkaero on joko pieni tai nolla ja ylipäänsäkin selittämätön palkkaero on 3—4 prosentin luokkaa, oikeastaan osoittaa, että meillä tällä hetkellä Suomessa nämä tasa-arvoasiat palkkauksessa ovat varsin hyvin, ja ihmettelenkin tätä ideologisesti värittyä keskustelua naisten eurosta, kun todellisuudessa se ero on noinkin pieni, kun sitä asiaa käydään hieman tarkemmin ruotimaan. Eli mihin tällä keskustelulla suoraanaisesti pyritään?

Itsekin, kun olen työelämässä — työskentelin järjestelmäasiantuntijana — sain vähemmän palkkaa kuin naispuolinen lääkäri. Onko tämä nyt sitten väärin, että nainen saa parempaa palkkaa, koska hänen tehtävänsä on erilainen kuin minun? Pitäisikö minun palkkaani nostaa vai tämän kyseisen naisen palkkaa laskea? Nämä ovat mielenkiintoisia kysymyksiä, joihin saisin mielelläni vastauksen niiltä, joiden mielestä tässä asiassa on joku suuri ongelma tänä päivänä.

Mutta raha on kuitenkin vain rahaa, ja se asia, mitä me emme tule koskaan saamaan takaisin, on aika. Sellainen asia, johon tässä kertomuksessa ei oteta juuri ollenkaan kantaa, on miesten ja naisten välinen eliniänodotteen ero. Eli jos puhutaan naisen eurosta, niin käydäänkö puhumaan sitten miehen tunnista? Laskennallisesti miehen tunti on vähän reilu 55 minuuttia, ja tähän nyt ei oteta minkäänlaista kantaa, mistä tämä voisi johtua tai millaisia toimenpiteitä tämän korjaamiseksi pitäisi käydä tekemään.

16.49 Krista Mikkonen vihr: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin kiitos tasa-arvovaltuutetulle tästä hyvästä kertomuksesta, johon on nostettu esiin näitä tasa-arvo-ongelmia, joiden eteen meidän on syytä täällä yhdessä tehdä töitä. Tasa-arvohan ei etene, jollei aktiivisesti

Pöytäkirja PTK 170/2018 vp

tehdä töitä ja toimenpiteitä sen edistämiseksi. Se ei ole mikään sellainen asia, niin kuin me ehkä kuvittelemme, että me menemme aina eteenpäin — näin se ei ole, vaan se todella vaatii määrätietoista tahtoa asioiden edistämiseksi, ja esimerkiksi tällä hetkellä tasa-arvo on ottanut takapakkia. Suomi on tippunut Maailman talousfoorumin tasa-arvoindeksissä neljänneksi ja on yksi harvoista EU-maista, joissa taloudellisen ja yhteiskunnallisen vallan tasa-arvo on taantunut nyt viimeisen neljän vuoden aikana. Yhtä lailla Euroopan tasa-arvoindeksin mukaan Suomi on ottanut takapakkia myös ajankäytön tasa-arvossa, eli naisille edelleen kasautuvat entistä enemmän kotityöt, ja nämä ovat tällaisia asioita, joissa nyt tämän neljän vuoden aikana olemme menneet taaksepäin.

Tässä on nyt puhuttu myös naisten ja miesten palkkaerosta, joka on todellinen ongelma — naisen euro on edelleen 84 senttiä ja maahanmuuttajanaisten on vain 60 senttiä. Ja mistä se sitten johtuu? Se johtuu siitä, että Suomessa työmarkkinat ovat erittäin sukupuolittuneet. Ne ovat pohjoismaisittain verrattuna kaikkein sukupuolittuneimmat, eli sellaisilla aloilla kuin vaikka hoiva-alalla, jossa on paljon naisia, palkkataso on matala. Tätä hoivatyötä ei arvosteta. Tämä hoivatyö on tietysti tässä meillä eduskuntakeskustelussa ollut muutenkin esillä esimerkiksi siinä, miten vanhustenhoidossa varmistamme toisaalta sen, että palkkataso on hyvä, ja toisaalta sen, että työn kuormittavuus ei ole kohtuuton, niin kuin se nyt tuntuu olevan, kun ihmisillä ei ole riittävästi aikaa tehdä työtään hyvin.

Tässä tuli esille, että tässä kertomuksessa ei ollut erillistä osiota miesten ja poikien kokemista tasa-arvo-ongelmista, mutta ne oli kuitenkin siellä omassa kappaleessaan mainittu, ja pidän tätä erittäin hyvänä. Siellä oli otettu esille näitä tällaisia tasa-arvo-ongelmia, jotka kohdistuvat nimenomaan miehiin ja poikiin, ja olen varma, että tasa-arvovaltuutettu jatkossa työstää myös tätä eteenpäin. Siinä mielessä mielestäni tämä oli tässä jo jossain määrin nostettu esille.

Kaiken kaikkiaan tämä sukupuolen moninaisuus ja se, miten esimerkiksi oppilaitoksissa tämä huomioidaan, ovat tärkeitä asioita. Meillä on tämä valitettava häpeäpisteemme, lähisuhdeväkivalta ja sukupuolittunut väkivalta, missä meidän pitäisi ehdottomasti Suomessa tehdä enemmän töitä. Toivon, että näissä pääsemme eteenpäin. Ja tämä kertomus sisältää hyviä, konkreettisia suosituksia siitä, miten pystyisimme edelleen edistämään tasa-arvoa, ja toivon todella, että seuraava hallitus vie näitä eteenpäin, sillä ne eivät mene itsestään eteenpäin, ne tarvitsevat poliittista tahtoa ja voimaa.

16.52 Lauri Ihalainen sd: Arvoisa puhemies! Tämän keskustelun innoittamana halusin muutaman ajatuksen tulla tänne kertomaan.

Tasa-arvon edistämisessä on meillä vielä paljon tekemätöntä työtä koskien miesten ja naisten välistä tasa-arvoa mutta myös laajemminkin yhteiskunnallista tasa-arvoa. Suurin tuloeroja ja syrjäytymistä aiheuttava tasa-arvo-ongelma on työttömyys. Arjen työelämässä me tarvitsemme laadukkaita tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmia, ja sanon tämän sen takia, että lain edellyttämällä tavalla näitä ei kaikilla työpaikoilla ole niin kuin niitä pitäisi olla. Se on hyvä työväline edistää arjen tasa-arvoa.

Muutama sana työn murroksesta ja sen vaikutuksista tasa-arvoon yhteiskunnassa.

Paljon puhutaan digitalisaation, automatisaation, tekoälyn, robotisaation vaikutuksista niin, että työmarkkinat polarisoituvat. Syntyy korkeamman osaamisen ja korkeamman tulotason ammatteja, ja toisaalta syntyy matalamman palkkatason usein naisvaltaisia palveluammattajeja, joita ei voi karrata ulkomaille. Keskipalkkaisten ja keskituloisten osuus voi tämän muutoksen myötä työelämässä vähentyä, ja tämä on tietysti haaste sen vuoksi, että

Pöytäkirja PTK 170/2018 vp

keskituloiset maksavat merkittävän osan meidän veroista, ja sen vuoksi tämä voi repiä uudella tavalla palkkaeroja hajalle. Tässä mielessä haasteet ovat myös aika suuret.

Meillä Suomessa on kahtia jakautuneet työmarkkinat. Meillä on erittäin vähän sellaisia aloja ja ammatteja, missä on miehiä ja naisia yhtä paljon, ja osin se tietysti liittyy siihen, mistä täällä on puhuttu, että meillä on aika iso julkinen sektori, naisvaltaisia sektoreita, mutta kyllä nämä syntyjuuret ovat tosi syvällä murtaaksemme näitä kahtia jakautuneita työmarkkinoita. Mutta jos sitten ajattelee positiivisesti, niin digitalisaatio, tekoäly, uuden teknologian tuleminen työelämään synnyttävät paljon sellaisia töitä ja ammatteja, joista me emme vielä tiedä ollenkaan, mitä ne ovat. Täytyykö se olla luonnonlaki, että nekin ammatit jakautuvat jyrkästi miesten ja naisten ammatteihin? Naisten koulutustaso on korkeampi kuin miesten. Miksi me emme voi tehdä isoa tasa-arvomurrosta ja muutosta, niin että nämä uudet ammatit olisivat miesten ja naisten välillä tasa-arvoisempia tulevaisuudessa tai olisi jonkinasteinen mahdollisuus murtaa näitä kahtia jakautuneita työmarkkinoita, jota tietysti tässä kaikki toivomme? — Kiitoksia.

16.55 Markus Lohi kesk: Arvoisa puhemies! Tässä on käytetty minusta monta hyvää puheenvuoroa edellä ja kiinnitetty oikeisiin asioihin huomiota.

Kun puhutaan palkkatasa-arvosta, niin minusta edustaja Mäkelän puheenvuorokin oli aika hyvä siinä, ja muissakin puheenvuoroissa tuli esille, että ehkä suurin syy on siellä se, että meillä on liian paljon miesten ja naisten aloja, ovat liian sukupuolittuneet nämä toimialat ja ammatit, ja tämä ehkä selittää sen suurimman osan. On pakko tunnustaa, että kun me katsomme vaikkapa saman koulutustason eri ammatteja, vaikkapa teollisuuden miesvaltaisia aloja, niin samalla koulutustasolla palkkataso on selvästi parempi kuin vastaavalla koulutustasolla naisvaltaisilla aloilla. Tämä on historian tuote, ja se ei hetkessä muutu, mutta on varmasti ehkä suurin yksittäinen tekijä.

Kun puhutaan sitten laajemmin tasa-arvosta, joka monesti myös tulee esille puhuttaessa perhevapaista ja niitten jakaantumisesta, niin on tärkeää, että me pystyisimme muuttamaan työelämässä myös asenteita niin, että ne rohkaisisivat — sanon tässä ehkä suoraan, että työnantajien asenteita — siihen, että miehet voisivat jäädä nykyistä helpommin perhevapaille. Tämä ongelmahan ei ratkea kiintiöittämillä niitä tietyllä tavalla, koska meillä on tällä hetkellä se tilanne, että se pieni isän kiintiö jää käyttämättä valtaosalla kokonaan, eli meillä käytetään vain hyvin pieni osa siitä, ja sen takia se suurin kysymys on minusta asennekysymys.

Kun puhutaan sitten perhevapaitten jakaantumisesta, niin itse edustan sitä kantaa, että tasa-arvo ei välttämättä toteudu, vaikka se näennäisesti toteutuu, silloin, jos ne tasan puoleksi jakaantuvat, vaan se toteutuu silloin parhaiten, kun ei sukupuolella sinänsä ole merkitystä, kumpi jää sinne kotiin, vaan voidaan näistä lähtökohdista vapaasti miettiä, mikä se perheen oma tilanne on. Tiedän monta tilannetta, että on esimerkiksi naisyrittäjä, jonka on hirveän hankala panna lappua luukulle ja jäädä pitkäksi aikaa työstä pois, ja silloin on saatettu päätyä siihen, että heille on hyvä, että puoliso jää kotiin. Itse edustankin sitä näkökulmaa, että tasa-arvo todella toteutuu parhaiten silloin, kun molemmilla on yhtä isot kiintiöt ja sitten on mahdollisimman suuri se osa, joka pystytään perheen aitojen tilanteiden mukaan vapaasti valitsemaan. Tällöin ei ole merkitystä sillä, kumpaa sukupuolta tämä henkilö on. Sama koskee myös näistä täällä esillä olleista asioista vaikkapa kotitöiden jakaantumista. Tärkeintä on se, että perheessä eri perheenjäsenet ovat itse tyytyväisiä siihen jakoon, mikä tapahtuu.

Pöytäkirja PTK 170/2018 vp

Haluan lopuksi, arvoisa puhemies, ottaa vielä esille yhden asian, joka liittyy päättäjien määrään, naisten määrään päätöksenteossa. Tämä on hankalampi kysymys, koska esimerkiksi kansanedustajaksi ja valtuutetuksi kansalaiset äänestävät vapaasti, ja silloin ei pystytä välttämättä ohjaamaan kovinkaan helposti näitä.

16.58 Satu Hassi vihr: Arvoisa puhemies! Pari kommenttia:

Ensinnäkin edustaja Laukkaselle haluaisin todeta, että muistan ajan, jolloin ajateltiin, että on parempi, ettei lapsille ja nuorille puhuta sukupuoliasioista ollenkaan, mutta Suomen käytännön kokemus on osoittanut, että jos halutaan vähentää teiniraskauksia, abortteja, sukupuolitauteja ynnä muita, niin tämä on ihan tasan väärä linja. Kannattaa puhua avoimesti, mutta pitää puhua lapsen ikäkauden mukaisella tavalla. Esimerkiksi varmaan nykyisin jokaisessa lastenkasvatusoppaassa annetaan neuvoja siitä, mitä vastataan, kun pikkulapsi rupeaa kyselemään, että mistä lapset tulevat.

Aivan sama mielestäni koskee myöskin sitä, millä tavalla minkäkin ikäisille puhutaan sukupuolen moninaisuudesta. Ei sinänsä ole mielestäni mahdotonta, etteikö nyt jossain koulussa ole tehty tätä asiaa jotenkin kömpelösti, sellaisella tavalla, että se on voinut lapsissa herättää huolta, mutta on kuitenkin muistettava se perusasia, että on lapsia ja nuoria, jotka eivät koe mahtuvansa tällaiseen kaksijakoiseen tyttö—poika-malliin, ja myös heidän hämmennystään tässä asiassa on ajateltava ja heidän kehitystään on tuettava, ja kouluopetusta on kehitettävä tämä asia huomioon ottaen.

No, sitten edustaja Mäkelälle, kun hän heitti tämän ajatuksen miehen tunnista verrattuna naisen euroon. Tämä on hyvä havainnollistus, onneksi olkoon siitä. En tiedä, onko se edustaja Mäkelän keksimä vai jostain muualta, mutta kiinnittää kuitenkin huomiota se, että perussuomalaiset varsin usein vastustavat sellaisia asioita, joilla ihmisten elinikää voitaisiin pidentää, esimerkiksi ilmansaasterajojen tiukentamista tai lihan osuuden vähentämistä ruokavaliossa tai julkisen liikenteen ja pyöräilyn suosimista liikenteessä, jotta terveydellemme välttämätön arkiliikunta voisi olla päivittäinen osa yhä useamman elämää.

17.01 Antero Laukkanen kd: Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Hassi erittäin hyvin ja mielestäni maltillisesti ja kunnioittavasti tätä aika vaikeaa asiaa tässä lähestyi. Oikeastaan painopisteeni onkin juuri siinä, miten tämä kasvu- ja kehitysrauha turvataan, ja se vaatii tietysti yksilöllistä havaintokykyä siellä opettavassa päässä. Tietysti meillä rikoslaissa ollaan aika selkeitä siinä, että rangaistusperuste on jo se, että katsotaan, että jokin teko on vaikeuttanut ja haavoittanut lapsen seksuaalista kehitystä, ja pidin sitä tärkeänä löytönä itselleni ikään kuin laajentaakseni sitä, kuinka hyvin me varmistamme sen, että meidän lapsemme saavat kehittyä kukin oman kehityskaarensa ja kykynsä mukaan.

Sitten tästä naisten ja miesten välisestä palkkatasa-arvosta totean sen, että Islantihan eteni tässä aika ripeästi ja sääti lain siitä, että nyt siellä on rangaistavaa, jos maksetaan naiselle samasta työstä eri palkkaa kuin miehelle, ja he näyttivät mallia koko Euroopalle tässä. Kun luen tätä tasa-arvovaltuutetun tekstiä ja valiokunnan tekstiäkin, niin en voi kuin ihmetellä sitä — ehkä edustaja Ihalainen osaa avata tätä — miksi ammattiyhdistysliikkeet, kun ovat niin voimakkaita tässä maassa kuin ovat, eivät pysäytä koko maata ja pakota koko yhteiskuntaa tuottamaan sellaista lainsäädäntöä, että tämä asia tulisi hoidettua. Minä olen kuullut tästä keskusteluja oikeastaan niin kauan kuin olen elänyt ja ymmärtänyt tätä asiaa, ja minusta tämä on meidän yhteiskunnassamme kyllä häpeätahra. Tällaista ei pitäisi olla.

Pöytäkirja PTK 170/2018 vp

Ihmettelin sitä, kun äitini oli yksinhuoltaja, hänellä oli kolme kokoaikaista työtä, sai tosi pientä palkkaa niistä. Sitten taloon tuli isäpuoli, kun olin teini, ja hän teki yhtä työtä ja sai yhdestä työstä enemmän palkkaa kuin äiti kolmesta. Kyllä se silloin jo hämmästytti, mutten osannut sitä nyt ajatella niin analyttisesti kuin tänä päivänä. Ja kyllä minä, jos nais-asialiike lähtee barrikadeille, tulen ensimmäistä kylttiä kantamaan tässä asiassa.

17.04 Hanna Sarkkinen vas: Arvoisa puhemies! Kiitos tasa-arvovaltuutetulle kertomuksesta ja valiokunnalle mietinnöstä.

Palkkatasa-arvon puute on todellakin yksi suomalaisten työmarkkinoiden iso ongelma ja yksi suomalaisen tasa-arvon iso häpeätahra. Tämä on sellainen asia, mikä pitää ottaa vakavammin sekä ammattiyhdistysliikkeessä, työelämäjärjestöissä, työpaikolla että sitten myös täällä poliittisten päättäjien keskuudessa. Sinänsä tässä ei ole mitään yhtä asiaa, millä tämä ratkaistaan. Paljonhan lähtee tästä alojen sukupuolen mukaisesta eriytymisestä ja erilaisesta arvostuksesta, joka heijastuu sitten palkkauksessa. Sen lisäksi, että saataisiin lainsäädäntöedistystä esimerkiksi Islannin mallin mukaan, erityisen tärkeää olisi pystyä purkamaan alojen sukupuolittuneisuutta. Sukupuolittuneisuus lähtee oikeastaan jo sieltä lapsuudesta, niistä malleista, mitä saadaan, niistä esikuvista, mitä lapsille annetaan, mitä lapset ajattelevat, mikä on heille mahdollista, mitkä ovat tytöille ja pojille sopivia ammatteja. Sukupuolisensitiivinen varhaiskasvatus ja kouluopetus ovat tässä tärkeitä. Se ei tarkoita sitä, että häivytetään sukupuoli, ei, vaan se tarkoittaa sitä, että tuetaan lapsen omia vahvuuksia, yksilökohtaisia kiinnostuksia. Minä luulen, että jo sieltä lähtee myös tämä alojen segregaaation ehkäisy.

Lähisuhdeväkivalta ja seksuaalinen väkivalta ovat Suomessa iso ongelma, ja se on sukupuolittunut ongelma, kun suurin osa uhreista on naisia. Uhrien tukipalvelut eivät ole vielä kunnossa. Käsittelyssä olevan lisäbudjetin avulla siihen saadaan vähän parannusta, mutta senkin jälkeen erittäin paljon tarvitaan vielä lisää resursseja tukipalveluihin sekä lähisuhdeväkivallan ja seksuaalisen väkivallan ehkäisemiseen.

Maahanmuuttajanaisten asema on semmoinen juttu, joka vaatii erityishuomiota. Siinä voi taustalla olla moniperustaista syrjintää toisaalta sukupuolen ja toisaalta etnisyyden perusteella. Se vaatii erityishuomiota esimerkiksi työmarkkinanäkökulmasta, mutta myös kotouttaminen pitää räätälöidä tarpeita vastaavaksi, ja tähän todella tarvitaan Suomessa erityishuomiota.

Sitten, kun puhutaan miesten ja poikien tasa-arvoon liittyvistä ongelmista, niin kyllä minä olen erittäin huolissani tästä koulutuskysymyksestä, eli siitä, että koulutusasteessa nuoret miehet jäävät hyvin paljon jälkeen naisia, ja tämä on minun mielestäni iso yhteiskunnallinen ongelma. Toisaalta on myös vanhemmuuden epätasa-arvo, miesten asema vanhemmuudessa ja esimerkiksi erotilanteissa, ja tässä kyllä oikein toteutettu perhevapauudistus voisi vahvistaa isyyttä ja miesten asemaa perheessä samalla, kun se voisi vahvistaa myös naisten työmarkkina-asemaa.

17.07 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Nyt en täysin sataprosenttisesti pysty muistamaan, onko tämä käsite miehen tunnista aivan omaa keksintöäni, mutta näin tasa-arvoasioiden merkeissä eräs asia kuitenkin on omaa keksintöäni. Eli olen kerran leikkisästi sanonut, että sitten uskon jonkun henkilön aidosti kannattavan tasa-arvoa, kun hän esittää naisille kiintiöitä viemärisukeltajiksi. Ihan vakavastikin puhuttuna asia on niin, että monet tällaiset raskaat ja likaiset työt ovat aloina hyvin miesvaltaisia, ja ehkä pitäisi miettiä, mik-

Pöytäkirja PTK 170/2018 vp

si tähän on tultu ja miksi naiset eivät ole valmiita kantamaan vastuuta tällaisista raskaista ja vaativista ammateista.

Mitä tulee palkkasyrjintään, kyllä se tälläkin hetkellä ainakin oman käsitykseni mukaan Suomessa on laitonta. Ei ole laillista maksaa samasta työstä eri palkkaa esimerkiksi sukupuolen perusteella. Jos sanotaan, että se on laillista, niin itse ainakin olen siinä käsityksessä, että se ei ole laillista.

Edustaja Hassille kommenttina tästä hieman oudoksuttavasta ajatuksesta, että perussuomalaiset vastustaisivat asioita, jotka nostaisivat elinikää: se oli mielestäni varsin erikoinen puheenvuoro. Sinänsähän eliniänodote on Suomessa ylipäänsä noussut koko ajan lääketieteen kehityksen myötä. Tässähän itse asiassa oli keskustelu siitä, mikä on sukupuolten välinen eliniänodotteen eroavaisuus. Käsitykseni mukaan ilmansaaste vaikuttaa kyllä aivan samalla tavalla miehiin kuin naisiin, jos puhutaan eliniänodotteesta, ja jos oletettaisiin, että liharuoka sinänsä alentaisi elinikää, tai oletetaan, että liikunta sitä nyt todennäköisesti sinänsä ja faktisesti kasvattaa, niin onko nyt suuria eroja mies- ja naissukupuolen välillä näissä kyseisissä asioissa, jotka selittäisivät tätä eliniänodotteen eroa? Sitten taas jos puhuttaisiin esimerkiksi päihteistä tai niihin liittyvistä elämäntavoista, joissa voisi olla eroa sukupuolten välillä, niin se voisi tehdä tällaisen eliniänodotteen eroavaisuuden, mutta eikö juuri tässä kohtaan pitäisi kysyä sitä, miksi näin on? Mikä ajaisi miehiä aivan sukupuolena enemmän kuin naisia käyttämään alkoholia, ja mitä tälle asialle sitten pitäisi tehdä? Näitä olisin halunnut kuulla tässä kertomuksessa.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

7. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kaivoslain 32 ja 34 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 293/2018 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 40/2018 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Paula Risikko: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö TaVM 40/2018 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä.

Keskustelu

17.10 Markus Lohi kesk: Arvoisa puhemies! Nyt käsittelyssä olevan kaivoslain muuttamien pykälien muutoksen taustallahan on aikoinaan täällä eduskunnassa käsitelty hallituksen esitys kaivoslain muuttamiseksi, siis aiempi esitys 10/2017, jonka yhteydessä oli myös näitä nyt muutettavaksi esitettyjä pykälä esitetty muutettavaksi, mutta samaan aikaan täällä oli vireillä ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain muuttaminen, ja tämän johdosta päädyttiin siihen, että kun tämä prosessi oli kesken, niin tuossa vaiheessa ei muutettu näitä etusijaa koskevia pykälä, vaan eduskunta antoi yksimielisen lausuman, että hallituksen on tuotava ne erikseen sitten tänne eduskuntaan muutettavaksi — haluan korostaa: yksimielisen lausuman.

Nyt tämän mukaan hallitus on toiminut ja on tuonut tämän esityksen, ja tätä on käsitelty talousvaliokunnassa, jolle ympäristövaliokunta on antanut lausunnon. Kun mietitään tä-

Pöytäkirja PTK 170/2018 vp

män esityksen sisältöä, niin sitä ehkä kuvaa parhaiten tuon muutettavaksi esitetyn pykälän otsikko, eli 32 §, jossa otsikko sanoo, että ”etuoikeusjärjestys”. Tässä siis lähdetään tekemään pieni muutos lähinnä siihen, missä vaiheessa malminetsintälupaan, kaivoslupaan tai kullanhuuhdontalupaan saadaan etuoikeus hakijalle, joka sitä lupaa hakee. Eli toimijoitten välisestä etuoikeudesta on nyt kysymys.

Talousvaliokunta on kuullut tässä sen lisäksi, että on saanut ympäristövaliokunnan lausunnon, merkittävää määrää asiantuntijoita ja toteaa mietinnössään ehdotuksen vaikutuksista muun muassa seuraavaa: ”Talousvaliokunta painottaa, että ehdotuksen tavoitteena on ensisijaisesti toteuttaa eduskunnan edellä viitattua lausumaa”, johon äsken viittasin, ”ja siten mahdollistaa etuoikeuden syntyminen ennen täydellisen, ympäristövaikutusten arviointiselostuksen ja yhteysviranomaisen perustellun päätelmän sisältävän hakemuksen jättämistä. Ehdotuksen on arvioitu sujuvoittavan ja nopeuttavan lupaprosesseja ja keventävän toiminnanharjoittajan hallinnollista taakkaa. Hallituksen esityksessä ehdotuksella ei ole arvioitu olevan negatiivisia vaikutuksia malminetsinnän, kaivostoiminnan tai kullanhuuhton ympäristövaikutuksiin. Ehdotuksessa on kuitenkin arvioitu, että ehdotus mahdollistaisi Natura 2000 -arvioinnin ja yva-selostuksen nykyistä joustavammalla aikataululla ja niiden toteuttamisen entistä laadukkaammin.”

Arvoisa puhemies! Tässä oikeastaan tämä keskeinen viesti, mitä haluan tästä todeta. Eli pienillä muutoksilla ja aiheellisilla täsmennyksillä talousvaliokunta esittää tämän esityksen hyväksymistä ja on todella perehtynyt tähän. Vaikka tiedän, kun tästä lähetekeskustelua käytiin, että tämä herättää kovin paljon tunteita ja saattaa olla erilaisiakin käsityksiä siitä, mistä tässä on kysymys, niin tällaisen kuvan tästä talousvaliokunta laajan asiantuntija-kuulemisen jälkeen kyllä sai.

17.14 Hanna Sarkkinen vas: Arvoisa puhemies! Hallituksen esitystä kaivoslain muuttamiseksi ei valmisteltu normaalien hyvien menettelytapojen mukaisesti. Ehdotuksen valmistellut työ- ja elinkeinoministeriö ei pyytänyt asiasta lausuntoja, ja lausuntoa ei pyydetty edes ympäristöministeriöstä, vaikka tämä lakiesitys koskee Natura-lainsäädäntöä ja ympäristövaikutusten arviointia koskevaa lainsäädäntöä ja menettelytapoja. Tässä tarkastellaan hyvin suppeasti tätä kaivoslain muutosta vain kaivosyhtiöiden näkökulmasta. Ei ole juurikaan pohdittu asiaa ympäristön tai osallisuuden näkökulmasta eikä ole tehty vaikutusarviointeja asiallisella tavalla.

Arvoisa puhemies! Esitystä on perusteltu sillä, että yhtiö, joka sijoittaa varoja tiettyyn alueeseen, saa pitää etuoikeutensa malmivaroihin, vaikka se ei ehtisikään määräaikaan mennessä valmistella malminetsintä-, kaivos- ja kullanhuuhdontaluvan edellyttämiä Natura-arvioita ja ympäristövaikutusten arviointeja. Eli luodaan etuoikeus suhteessa kilpaileviin yhtiöihin. Hallituksen esityksen puutteellisen valmistelun vuoksi on jäänyt epäselväksi, olisiko tämä tavoite etuoikeuden varmistamisesta voitu saavuttaa toisella tavalla, esimerkiksi siten, että olisi voinut saada perustellusta syystä pidennyksen määräaikoihin, joiden kuluessa malminetsintälupaa tai varsinaista kaivoslupaa on haettava. Tätä emme valitettavasti tiedä, koska vaihtoehtoisia menetelmiä etuoikeuden varmistamiseksi ei ole kuvattu.

Eli, arvoisa puhemies, jatkossa kaivoslupaa voi siis hakea ennen kuin ympäristövaikutusten arviointi on tehty valmiiksi. Tämä on ongelma, sillä ympäristövaikutusten arviointi on ensimmäinen vaihe, jonka kautta alueen asukkaat saavat kaivoshankkeesta virallisesti tiedon ja voivat ottaa siihen kantaa. Lisäksi ympäristövaikutusten arvioinnin keskeinen piirre ja keskeinen tehtävä on hankkeen eri toteutusvaihtoehtojen tarkastelu ennen kuin

Pöytäkirja PTK 170/2018 vp

lyödään lukkoon se varsinainen toteutumistapa, ja arvioinnin tulee tapahtua ajankohtana, jolloin nämä vaihtoehdot ovat vielä aidosti avoinna.

Yvan ja Natura-selvitysten ja niistä annettujen lausuntojen tuloksia tulisi hyödyntää jo hankesuunnittelun aikana. Nyt tämän lakimuutoksen jälkeen, kun lupahakemus jätetään, on jo valittu yksi toteuttamisvaihtoehto ennen kuin vaihtoehtojen ympäristövaikutuksia on vertailtu ja eri tahoja kuultu. Tämä on se tämän lakimuutoksen keskeinen ongelma. Eli keskeinen ongelma on se, että tämä hallituksen esityksessä esitetty lainmuutos uhkaa heikentää ympäristövaikutusten arvioinnin ohjausvaikutusta ja sen koko lain periaatteellista merkitystä, ja sitä kautta tietenkin uhkana on, että joissain tapauksissa tämä voi sitten heikentää ympäristönsuojelun tasoa ja paikallisten asukkaiden kuulemismahdollisuuksia. Sen takia tätä lakiesitystä ei tulisi hyväksyä, vaan se tulisi hylätä.

Aivan kuten edustaja Lohi totesi, tässä taustalla on eduskunnan aiemmin antama yksimielinen ponsi, mutta siinä yhteydessä ei myöskään selvitetty näitä vaikutuksia eikä ehkä täysin ymmärretty tämän suhdetta yva-menettelyn ohjausvaikutukseen ja sen heikkenemiseen, ja sen lisäksi sen ponnen antamisen jälkeen näitä ympäristövaikutusten arviointiin liittyviä lakeja on myös muutettu. Lausuma siis edellyttää hallitusta valmistelevaan lakimuutoksen, mutta eduskunnan ei tätä tarvitse hyväksyä, jos se ei näe sitä perustelluksi. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä ei näe perustelluksi hyväksyä tätä esitettyä lakimuutosta sen takia, että tämä valmisteluprosessi on ollut ongelmallinen, mutta myös sen takia, että tämä on ongelmallinen periaatteen tasolla ja heikentää ympäristövaikutusten arviointimenettelyä ja on mahdollista, että joissain tapauksissa sillä voi olla sitten negatiivisia ympäristö- ja osallisuusvaikutuksia.

Arvoisa puhemies! Todella tämä nyt käsittelyssä oleva kaivoslain muutos on erittäin suppea. Tämä koskee tätä rajattua kysymystä, ja tätä on tietysti sellaisenaan käsiteltävä. Toki paljon on viime aikoina ollut keskustelua siitä, että tarvittaisiin laajempi kaivoslain uudistus, jolla vahvistettaisiin kaivosten ja kaivosyhtiöiden ympäristövastuuta ja varmistettaisiin yhteiskunnan verohyöty kaivostoiminnasta ja kansallisvarallisuutemme hyväksikäytöstä ja hyödyntämisestä. Siihenhän myös eduskunta ponnessaan käsitellessään CETA-sopimusta hallitusta velvoitti, mutta valitettavasti eduskunnan velvoittamalla tavalla tätä kaivoslain tarkastelua ja esitystä sen uudistamiseksi ei ole eduskuntaan tuotu. Kenties sitten seuraava hallitus sen tekee.

17.20 Satu Hassi vihr: Arvoisa puhemies! Kuten edustaja Sarkkinen tuossa edellä totesi, eduskunta on hyväksynyt kaksi pontta kaivoslaista yksimielisesti. Toiselle ponnelle, joka on ulkoasiainvaliokunnan mietinnön pohjalta hyväksytty ja jossa todetaan, että kaivoslakia on uudistettava ennen kuin EU:n ja Kanadan kauppasopimus eli CETA-sopimus astuu voimaan, työ- ja elinkeinoministeriö on lähinnä viitannut kintaalla. Sen sijaan siihen ponnteen, jolla tätä esitystä on nyt perusteltu, työ- ja elinkeinoministeriö on suhtautunut sillä tavalla, että tästä esityksestä ei todellakaan ole pyydetty lausuntoja, ei miltään taholta, ei edes ympäristöministeriöltä, vaikka se, kuten tässä jo todettiin, koskee mitä suurimmassa määrin myöskin Natura-arviointia ja ympäristövaikutusten arviointia.

Ympäristövaliokunta on antanut tästä lakiesityksestä lausunnon, joka on valiokunnan tällä vaalikaudella hyväksymistä lausunnoista ja mietinnöistä ylivoimaisesti kriittisin. En tiedä, onko ylipäättänsä tällä vuosituhanella ympäristövaliokunnassa hyväksytty yhtä kriittistä lausuntoa kuin tästä hallituksen esityksestä. Eli valiokunta toteaa ensinnäkin, että tässä mennään eri suuntaan kuin uudistettaessa kaivoslakia vuonna 2011, jolloin tavoittees-

Pöytäkirja PTK 170/2018 vp

na oli hakemusten laadun parantaminen ja se, että hakemukset jätettäisiin mahdollisimman täydellisinä. Ympäristövaliokunta toteaa myös, että tämän hallituksen esityksen perustelut ovat ristiriitaiset. Toisaalta se varsinainen pointti, miksi tämä lakiesitys on tehty, on se, että kaivosyhtiöllä, joka on harjoittanut malminetsintää jollain alueella, säilyisi kilpailijoihinsa nähden etuoikeus sen alueen käyttöön, vaikka se ei ehtisi saada ympäristövaikutusarviota nykyisen lain määräajassa valmiiksi, mutta tätä asiaa ei varsinaisesti esityksen perusteluissa ole tarkasteltu, vaan sen sijaan väitetään, että tämä muka parantaisi ympäristövaikutusten arviointia. Ympäristövaliokunta toteaa, että nämä perustelut ovat ristiriitaiset, elleivät suorastaan virheelliset.

Valiokunta toteaa myös, että niiden perustelujen perusteella, mitä hallituksen esityksessä esitetään, on mahdotonta arvioida tämän esityksen tarpeellisuutta. Valiokunta toteaa myös sen, minkä edustaja Sarkkinen totesi edellä, että ympäristövaikutusarvio on ensimmäinen virallinen asia, jonka kautta kaivoshankkeesta tai kullanhuuhtontahankkeesta saavat tietää alueen asukkaat ja ympäristöjärjestöt ynnä muut vastaavat tahot. Ympäristövaikutusarvioinnin keskeinen ajatus on se, että tarkastellaan vaihtoehtoja. No, jos kaivoshakemus jätetään, niin siinä vaiheessa on sitten yksi vaihtoehto jo valittu esimerkiksi siitä, minne pannaan läjitysalueet ja mistäpäin kaivaminen suunnataan ynnä muuta, kaikki nämä tällaiset ratkaisut, mitä kaivosta suunniteltaessa on tehtävä. Eli on vaarana, että ne valitaan, kun vaihtoehtojen ympäristövaikutusten punninta on vielä kesken.

Ympäristövaliokunta toteaa myös, että tavallaan se varsinainen pihvi, jonka perusteella tätä esitetään, eli se, että kaivosyhtiöllä, joka on tehnyt tietyllä alueella töitä, säilyisi kilpailijoihinsa nähden etuoikeus hyödyntää sitä aluetta, voitaisiin kenties toteuttaa jollain muullakin tavalla, mutta näitä vaihtoehtoja sen varsinaisen tavoitteen toteuttamiseen ei ole tarkasteltu.

Kaiken kukkuraksi ympäristövaliokunta toteaa, että lausuntokierroksen puuttumisen johdosta hallituksen esitys on myös jäänyt teknisesti viimeistelemättömäksi. Esitys sisältää runsaasti kirjoitusvirheitä, viittaukset eduskunnan asiakirjoihin ovat teknisesti virheellisiä, rinnakkaisteksti on virheellinen, pykäliin sisältyy sekä asia- että teknisiä virheitä, ja perustelut ovat sisäisesti ristiriitaiset. Esimerkiksi ehdotuksen 34 §:n 2 momentin 2. virkkeestä puuttuu verbi.

Ympäristövaliokunta toteaa myös, että kaivoslain uudistustarpeita pitäisi tarkastella laajemmin.

Ja, arvoisa puhemies, ellei tämä ympäristövaliokunnan lausunnon referaatti sitä riittä perustelemaan, miksi tämä hallituksen esitys tulisi hylätä, niin edustaja Sarkkisen puheenvuorossa ne loputkin perustelut sille tulivat jo esille.

17.26 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Kuten lähetekeskustelussa aikanaan totesin, tämä esitys kyllä jättää siinä mielessä vähän pahan maun, että tämä nyt ei ollut ihan sitä, mitä odotettiin. Odotettiin enemmänkin suurta tiukennusta, mutta nyt tuli pieni löysennys tähän kaivoslakiin ja sitten vielä lisänä nämä edustaja Hassin mainitsemat puutteet ja virheet lakiteknisessä ja kirjoitusasullisessa mielessä, jotka ovat itsellenikin valitettavan tuttuja muun muassa liikenneministeriön valmisteluista. Näköjään niitä ilmenee muuallakin.

Nostan mietinnöstä esiin erään seikan. Eli tässähän talousvaliokunta korostaa, että tässä esitetty säätely koskee kaivoslain uudistamista ainoastaan eduskunnan edellä viitatus lausuman osalta, mutta tässä sanotaan, että siinä ei oteta arviointiin laajemmin kaivoslain uudistamistarpeita. No, kuitenkin oma käsitykseni siitä lausumasta, joka CETA-sopimuksen

Pöytäkirja PTK 170/2018 vp

hyväksymisen yhteydessä hyväksyttiin, on se, että siinä olisi tarkasteltu laajemmin näitä muutostarpeita. Hallituksen ja ministeri Lintilän tulkinnan mukaan näin ei olisi. Valiokunta toteaa nyt, että tällainen tarkastelu kuitenkin olisi tarpeen ylipäänsä, mutta sille ei olla kuitenkaan nyt tekemässä tässä yhtään mitään. Eli valiokunta ei kuitenkaan esitä lausumaa, jossa velvoitettaisiin hallitusta tällainen valmistelu tekemään, eli kyllä tämä minun mielestäni kuulostaa enemmänkin aiheen välttelyltä ja suoranaiselta farssilta kuin miltään muulta.

Siksi tuenkin vastalauseen näkemystä, että kaivoslakia olisi pitänyt tarkastella laajemmin ja tämä esitys tällaisenaan täytyy hylätä. Nyt on erikoista ja pelottavaa, että kansallissomaisuutemme maaperän mineraaleissa ja ympäristömme ei ole paremmin suojattu kansainväliseltä voitontavoittelulta.

17.27 Lauri Ihalainen sd: Arvoisa puhemies! Nyt käsitellään hallituksen esitystä ja talousvaliokunnan siihen antamaa mietintöä kaivoslain osittaisuudistuksesta, ja on totta se, mitä edustaja Lohi sanoi siitä, että eduskuntahan aikoinaan edellytti, että tätä asiaa erikseen käsitellään ikään kuin kapseloidussa mittakaavassa. Se on sinänsä totta, mutta kun talousvaliokunta sai ympäristövaliokunnan lausunnon tästä asian valmistelutavasta ja prosessista, niin minullekin tuli vähän mieleen, että tämä oli huonosti lainsäädännöllisessä mielessä valmisteltu ja vailla sitä, että olisi pyydetty kaikilta tärkeiltä tahoilta lausuntoja. Paras tapahan olisi ollut palauttaa tämä uudelleen valmisteluun, mutta aikataulut — eduskunnan istuntokausi huomioon ottaen — eivät tällaiseen menettelyyn antaneet mahdollisuuksia, joten ne perustelut, joita täällä on nyt esitelty siitä, että tämä ei täytä hyvän lainsäädännön valmistelua ja ei ole pyydetty lausuntoja, ovat jo yksinomaan hyvä syy todeta, että tämä ei olisi nyt esittämiskelpoinen siinä muodossa kuin valiokunta on nyt sen tehnyt.

Kiinnittäisin kuitenkin huomiota siihen, että itse en ajattele niin, etteikö kaivostoiminnalla Suomessa ole tulevaisuutta. Se on yksi elinkeinopolitiikan osa ja osa meidän elinkeinoklusteria. Totta kai kaivostoiminnalla pitää olla vahvat ympäristönsuojeluun liittyvät, sosiaaliseen vastuuseen liittyvät asiat, mutta myös elinkeinopoliittinen näkökulma. Suomen on mahdollista myös kestävästi pystyä hyödyntämään esimerkiksi akkumetallien kasvavaan tarpeeseen ja jalostukseen liittyvää arvoketjua. Kaksi laitostahan Suomeen on nyt nousemassa, mutta Euroopassa on erittäin vähän akkutehtaita, Ruotsiin ollaan ensimmäistä rakentamassa. 80 prosenttia akuista tulee Aasiasta ja raaka-aineet muualta, joten siis tässä on myös liikenteen sähköistämisen kannalta, ympäristöpolitiikan kannalta hyviä mahdollisuuksia, ja kaivostoiminnan jalostusarvoa Suomessa sillä tavalla voidaan tulevaisuudessa nostaa. Haluan tämän nyt tuoda esille, että kun nyt tätä esitystä ei ole järkevää meidänkään mielestämme viedä eteenpäin vaan se pitäisi hylätä, niin suhtautumista vastuulliseen kaivostoimintaan, jossa on tällainen yhteiskunnallinen hyväksyttävyyys ja alueellinen hyväksyttävyyys, me Suomessa vastuullisella tavalla tarvitsemme.

Kiinnitän huomiota myös siihen, että tämän Kanadan ja EU:n vapaakauppasopimuksen yhteydessähän toukokuussa 2018 todella edellytettiin, että hallitus arvioi kaivoslain muutostarpeet, ja niin kuin täällä on käynyt ilmi, tätä esitystähän ei ole nyt tänne tuotu. Näin olen myöskin meidän ryhmämme yhtyy siihen, että tämä esitys olisi tässä muodossaan — huonosta valmistelusta johtuen — hylättävä, ja yhtyy myös siihen ajatukseen, että aikataulusyistäkin mahdolliset muutokset, esitykset tällaiseen kaivoslain kokonaisarvioon ja uudistamiseen siirtyvät varmasti seuraavalle hallitukselle. Siihen liittyen haluaisin vain sanoa, että totta kai tällaisen valmistelun kohdalla kaikki itseänsä kunnioittavat puolueet, jot-

Pöytäkirja PTK 170/2018 vp

ka hallitukseen tähtäävät, ovat miettineet, mitä tässä pitäisi tehdä, ja paljon keskustellaan kaivostoiminnan toimintaedellytyksistä, kaivosverosta, kaivosrahastosta, maankäyttöön liittyvästä kaavoituksesta ja niin poispäin, ja ne ovat varmaan kaikki teemoja, joita tässä yhteydessä tullaan puntaroimaan.

Vielä kiinnittäisin huomiota siihen, että meillä on kaivostoiminta energiaverotuksessa alennetussa verokannassa tämän hallituskauden aikana. Edellisellä hallituskaudella se oli yleisessä energiaverokannassa. Jos se olisi nyt yleisessä energiaverokannassa, niin sen tuotto olisi valtiolle.... Se menetys on nyt on noin 20 miljoonaa euroa. Siis tämäkin vaihtoehto kaivosveroon olisi varmaan semmoinen, mitä pitäisi pohtia, mutta molempia ei varmaan ole järkevää toteuttaa yhtä aikaa.

Mutta tämä on, arvoisa puhemies, jo sitä pohdintaa, mitä varmaan kaikki muutkin puolueet tekevät uuden kaivoslain kehittämiseksi. — Kiitoksia.

17.33 Hanna Halmeenpää vihr: Arvoisa rouva puhemies! Täytyy alkuun todeta, että kun kävimme tästä kaivoslain kahden pykälän muutoksesta lähetekeskustelun viime vuoden loppupuolella ja muistan tuon keskustelun sisällön ja sen hallituksen esityksen esiin nostetut perustelut, niin suorastaan hämmästyin lukiessani ympäristövaliokunnan lausuntoa, jonka kaikki hallituspuolueiden edustajat ovat hyväksyneet sellaisenaan. Ote tuosta lausunnosta nimittäin kuuluu näin: ”Valiokunta pitää ehdotettua muutosta lähtökohtaisesti hyväksyttävänä. Lakiehdotusta on kuitenkin korjattava siten kuin edempänä esitetään.” Ja siten: ”Valiokunta katsoo, että kun hallituksen esityksen tavoitteena on vain etuoikeusjärjestyksen turvaaminen, ei ehdotettu sääntelytapa ole välttämättä paras mahdollinen. Etuoikeuden saamisen merkitystä ja tarvetta ei ole hallituksen esityksessä ylipäänsä käsitelty.” Ja kun muistamme tuon lähetekeskustelun, niin siellä puhuimme aivan muista perusteluista kuin tästä etuoikeudesta, ja niinpä valiokunnan lausunnossa lukeekin: ”Sen sijaan esityksessä on pyritty perustelemaan, että muutoksen tarkoituksena on Natura-arvioinnilla ja yva-menettelyllä tavoiteltujen suojele- ja muiden intressien yhteensovittamismahdollisuuksien huomioiminen entistä paremmin ja laadukkaammin. Valiokunta pitää perusteluja tältä osin harhaanjohtavina ellei suorastaan virheellisinä, koska samalla korostetaan sitä, ettei esitys vaikuta mihinkään muuhun kuin etuoikeuden saamiseen.” Näin tässä lausunnossa lukee, ja tätä mieltä hallituspuolueiden edustajatkin ympäristövaliokunnassa ovat siis olleet, ja niin olen kyllä minäkin.

Arvoisa puhemies! Tästä hallituksen esityksestä ei ole lausuntokierrosta tehty, mutta sentään valiokunnat ovat asiantuntijalausuntoja kuulleet. Kuntaliitto otti esiin tärkeän näkökulman, jonka itsekin haluan tässä esiin ottaa.

Kun kaivoslakia 2011 viimeksi säädettiin, lain keskeisenä tavoitteena oli kaivostoiminnan ja malminetsinnän edellytysten turvaaminen yhteiskunnallisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestäväällä tavalla. Kuten edustaja Ihalainen äskeisessä puheenvuorossaan esiin otti, tämä yhteiskunta tarvitsee kaivostoimintaa, mutta näillä reunaehdoilla, taloudellisesti, ekologisesti ja yhteiskunnallisesti kestäväällä tavalla kaivostoiminnan tulee toteutua. 2011 tavoitteena oli myös turvata kuntien vaikutusmahdollisuudet, varmistaa oikeusturvan toteutuminen sekä ottaa huomioon kansalaisvaikuttamista ja osallistumista koskevat vaatimukset. No, nyt on kuitenkin niin, että paikallisyhteisön vaikuttamismahdollisuudet ovat nykyisin puitteissakin osoittautuneet tai osoittautumassa kaivoslain systematiikassa heikoiksi muun muassa kuntien osalta. Tämän 2011 säädetyin lain täytäntöönpanon aikana on esiintynyt ongelmia kuntien vaikuttamismahdollisuuksien turvaamisessa, ja myös kansa-

Pöytäkirja PTK 170/2018 vp

laisvaikuttaminen ja osallistumista koskevat vaatimukset ovat saaneet kansalaisilta voimakasta kritiikkiä.

Nyt tämän hallituksen käsiteltävänä olevan kahden pykälän muutosesityksen mukaan kaivoslupahakemusta jätettäessä ei jatkossa tarvitsisi liitteenä olla seuraavia asiakirjoja ja tietoja, mikäli ne aiotaan myöhemmin sisällyttää ympäristövaikutusten arviointiselostukseen tai Natura-arviointiin. Seuraavia ei siis tarvitsisi olla: alueen kiinteistötiedot virallisina koordinaatteina ja digitaalisessa muodossa oleva kartta, johon on merkitty alueen sijainti ja rajat; toimintojen sijoittumistiedot kaivoslupa-alueella; kaivoksen vaikutusalueen kiinteistötiedot; selvitys luonnonsuojelulain, erämaalain ja muinaismuistolain nojalla aluetta koskevista rajoituksista; selvitys saamelaisten kotiseutualuetta ja erityistä poronhoitoaluetta koskevien erityisehtojen huomioonottamisesta; Suomen talousvyöhykettä tai rajavyöhykettä koskevat erityisehdot; selvitys siitä, miten toiminnan lopettaminen ja jälki-toimenpiteet aiotaan toteuttaa.

Arvoisa puhemies! Näitä tietoja siis jatkossa tämän hallituksen esityksen toteutuessa ei tarvitsisi sisällyttää kaivoslupahakemukseen.

Arvoisa puhemies! Ympäristövaikutusten arviointimenettelyn osalta Kuntaliitto talousvaliokunnan asiantuntijakuulemisessa lausui: ”Hakemuksen laatimisen ja lupaviranomaiselle jättämisen jälkeen suoritettu arviointi ei mahdollista esimerkiksi sen arviointia, tulisi-ko kaivos toteuttaa avolouhoksena vai tunnelina. Ympäristövaikutusten arviointimenettelyn tarkoitus on kuitenkin avoin ja ennakkollinen vuorovaikutusmenettely, jossa on aidosti avoinna mahdolliset vaihtoehdot.” Kuten jo aiemmissa puheenvuoroissa kuulumme, tässä on olennainen ero nykytilaan: tuo ennakoitavuus, ennakkollisuus, häipyisi.

Talousvaliokunta kuuli myös kaivoslakiin ja kaivoskysymyksiin perehtynyttä ympäristöoikeuden professori Ismo Pölstä, joka totesi heti alkuunsa ykskantaan: ”Hallituksen esityksessä säännösmuutokset on esitelty lähinnä teknisinä muutoksina ja niiden ilmeiset haitalliset vaikutukset ovat jääneet käsittelemättä. Ehdotettu sääntely heikentäisi olennaisesti Natura-arvioinnin ja ympäristövaikutusten arvioinnin toimivuutta.”

Arvoisa puhemies! Itse jäin ihmettelemään sitä, millä perusteella ja mihin perustuen hallituksen esityksessä todettiin, että tällä ei mitään vaikutuksia, ainakaan haitallisia vaikutuksia, ympäristöasioihin olisikaan, kun ei kerta yhtään lausuntoakaan kuultu, ei edes ympäristöministeriöltä pyydetty lausuntoa.

Arvoisa puhemies! Ympäristövaikutusten kannalta hallituksen esityksen erot kahden eri lakiesityksen osalta voidaan kiteyttää seuraavasti: Tässä talossa käsittelyssä ollut yhden luokun lainsäädäntö lähtee siitä, että hankkeesta vastaava laatii kaikissa tilanteissa ennen lupahakemuksen jättämistä ympäristövaikutusten arviointiselostuksen, jota voi siten hyödyntää hankesuunnittelun viimeistelyssä ja vaihtoehtojen valinnassa ympäristösuojelua edistävästi. Tässä hallituksen esityksessä kaivoslain 32 ja 34 §:n muutoksista tapahtuu juuri päinvastoin. Ehdotettu kaivoslain muutos poikkeaisi tästä lainsäädäntömallista ja mahdollistaisi lupahakemuksen jättämisen jo ennen arviointiselostuksen valmistumista. Tällöin ympäristövaikutukset eivät olisi kaikilta osin tiedossa. Tässä on aikamoinen ristiriita hallituksen kahden lakiesityksen välillä, ja kannatan lämpimästi sitä, että tämä lakiesitys kaivoslain kahden pykälän muutoksesta hylätään. Se on valmisteltu suorastaan ala-arvoisella tavalla.

17.41 Krista Mikkonen vihr: Arvoisa puhemies! Tässä edellä on tullut hyvin esille niitä ongelmia, mitä tässä esityksessä on, niin tässä prosessissa, miten tämä on tehty, kun tämä

Pöytäkirja PTK 170/2018 vp

on käsitelty vain ikään kuin teknisenä muutoksena, jota se ei todellakaan ole, eikä ole pyydetty lausuntoja, kuin toisaalta sitten tässä sisällössä, missä on suuria ongelmia ja ristiriitaisuuksia liittyen esimerkiksi näihin hallituksen muihin hankkeisiin, kuten tähän yhden luukun periaatteeseen ja siihen liittyvään lainsäädäntöön. Ja se isoin ongelma tulee juuri siitä, että ympäristövaikutusten arviointihan on työkalu, jolla voidaan tehdä ja miettiä niitä valintoja, miten hanke toteutetaan, jotta ympäristövaikutukset olisivat mahdollisimman vähäiset. Ympäristövaikutusten arvioinnissahan tehdään erilaisia malleja ja sitten mietitään, mikä niistä valitaan ja lähdetään toteuttamaan niin, että ympäristövaikutukset eivät olisi kohtuuttoman suuret. Ja nyt jos tässä ajatellaan niin, että tämä vaikutusarviointi voidaan tehdä vasta myöhemmin, kun on jo käytännössä tehty se valinta, niin se menettää täysin merkityksensä. Lisäksi ympäristövaikutusten arviointi on myös siinä mielessä tärkeä, että se tehdään jo siinä alkuvaiheessa, niin että niin alueen asukkaat kuin muut osalliset pystyvät vaikuttamaan siihen ja pääsevät mukaan siihen prosessiin. Tämä kaikki nyt kaatoo, jos vaikutusarvioinnin voi tehdä vasta jälkikäteen siinä prosessin loppuvaiheessa.

Toisekseen myös tästä Natura-arvioinnista: myös hakijan näkökulmasta on huono vaihtoehto se, että Natura-arviointi tehdään vasta myöhemmässä vaiheessa, koska se saattaa paljastaa tällaisia ehdottomia esteitä koko hankkeelle, ja tällöin hakija on ihan turhaan laittanut resursseja siihen, jos vasta sitten selviää, että tässä ei voi edetä, että Natura-lainsäädäntö estää koko hankkeen eteenpäinviemisen.

Sikälikin on eriskummallista tuoda nyt nämä kaksi pykälää tänne erikseen, kun me tiedämme, että me tarvitsemme kokonaisarvion kaivoslainsäädännöstä. Itse asiassa työ- ja elinkeinoministeriö on asettanut nyt selvityshenkilön, Pekka Vihervuoren, tekemään tämänlaisen selvityksen, arvioimaan kaivoslain toimivuutta ja muuta kaivostoimintaan liittyvää lainsäädäntöä, ja väliraportin on tarkoitus tulla jo 15.4. ja sitten lopullisen raportin 15. kesäkuuta. Elikkä silloin nämä kaikki asiat, jos on tarpeen — miettien sitä, että tätä kaivosyhtiöiden etujärjestystäkin pitää jollain tavalla pohtia — voidaan sitten tehdä siinä vaiheessa, kun koko lainsäädäntöä mietitään, mitä tarpeita siinä on. Me tiedämme, että kaivokset puhuttavat nyt paljon suomalaisia, siellä on paljon semmoisia kohtia, jotka ihmiset kokevat epäoikeudenmukaisina, ja siksi olisi fiksuinta tehdä ne mahdolliset muutokset sitten yhdellä kertaa pohtien sitä, miten me varmistamme, [Puhemies koputtaa] että kaivostoiminta on mahdollisimman ympäristöystävällistä ja vaikuttaa mahdollisimman vähän meidän luontoomme.

17.44 Markus Lohi kesk: Arvoisa puhemies! On tosi, että tätä hallituksen esitystähän ei ole edeltänyt erillinen lausuntokierros, mutta rehellisyyden nimissä on todettava, kuten tuossa aikaisemmassa puheenvuorossa totesin, että tämä ihan samansisältöinen muutoshan sisältyi siihen aikaisempaan hallituksen esitykseen 10/2017 ja nimenomaan siinä kokonaisuudessa nämäkin pykälät kävivät lausuntokierroksella. Kun niihin ei erityisesti kiinnitetty huomiota silloin ja ne täällä eduskuntakäsittelyssä poistettiin siitä esityksestä ja samalla hyväksyttiin yksimielisesti ponsi, että ne on tuotava erikseen tänne, niin minä en itse lähtisi kyllä hallitusta syyttämään siitä, että se on tuonut nämä esitykset, jos kerta on eduskunnan yksimielinen ponsi ja ne ovat käyneet erillisessä paketissa lausuntokierroksella. Ymmärrän, että tästä voi olla eri mieltä, ja kuulemiset ovat olleet kriittisiä, mutta ehkä tämä olisi pitänyt sitten eduskunnassa ratkaista toisella lailla, koska hallitushan on toiminut vain eduskunnan yksimielisen ponnen mukaisesti.

Pöytäkirja PTK 170/2018 vp

Haluan kyllä todeta senkin, että kun puhutaan kaivostoimintaa koskevasta lainsäädännöstä, niin on täysin selvää, että seuraavalla vaalikaudella ja hallitusohjelmassa on varmasti tarvetta kirjata tähän kirjauksia ja muutostarpeita, mutta usein julkisessa keskustelussa ja kansalaistenkin kanssa osoitetaan ehkä väärin nimenomaan kaivoslakia, koska jos ajatellaan itse kaivostoimintaa, niin sen päälaiksi on itse asiassa muodostunut ympäristönsuojelulaki. Sen takia onkin tärkeää, että kun mietitään tätä kaivostoimialaa koskevia lainsäädäntöuudistuksia, niin ei pelkästään kaivoslakia tarkastella, koska se on aika tuore ja siitä on vähän kokemuksia — yksi kaivos, joka ei vielä ole toiminnassa, on luvitettu tämän nykyisen lain mukaan — vaan katsotaan sitä kokonaisuutta.

Täällä on nostettu esiin myös mahdollinen kaivosvero. Itsekin kannatan sitä, mutta sen pitää kuitenkin tulla perusteellisen valmistelun jälkeen. Minusta edustaja Ihalainen totesi erittäin hyvin, että kun meillä oli tämä erillinen sähkövero kaivoksille — se on nyt poistunut — niin näitä ei päällekkäin kovin monta voi olla, koska meidän on tärkeää pitää huoli siitäkin, että silloin kun täytetään nämä täälläkin hyvin esiin tuodut ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävä reunaehdot, Suomessa kannattaa harjoittaa kaivostoimintaa.

Me tiedämme nämä elektroniikkalaitteet, joita me itse käytämme, ja niihin tarvitaan muun muassa kobolttia. 60 prosenttia siitä louhitaan Kongosta tällä hetkellä maailmassa, ja on arvioitu, että siitä 60 prosentin määrästä jopa 20 prosenttia tulee tämmöisistä käsityökaivoksista, joissa on epäinhimilliset olosuhteet. On siis eettisesti oikein tukea suomalaisia, nimenomaan kestävä kaivostoimintaa, ja sen takia ei ole viisasta panna erillistä sähköveroa sinne, koska se taas hidastaa näitten kaivosten muuttumista yhä enemmän hiilineutraaleiksi, vaan mieluummin pannaan järkevän kokoinen vero, joka ohjataan sijaintikunnalle ja joka perustuu esimerkiksi malmista saatuun nettotuottoon. Siihen on olemassa oma tunnuslukukin kaivosalalla, net smelter return, ja se voisi olla järkevä pohja, johon tämä ohjataan.

17.48 Satu Hassi vihr: Arvoisa puhemies! Kun tämäntyyppinen esitys oli joitakin vuosia sitten valmisteilla ja ministeriöiden välisissä keskusteluissa, niin ympäristöministeriö kirjoitti siitä tyrmäävän kielteisen lausunnon. Minun on vaikea uskoa, että työ- ja elinkeinoministeriössä ei olisi tätä asiaa tiedetty, kun tätä nyt käsillä olevaa lakiesitystä on valmisteltu. Voin myöskin kuvitella — tietysti tämä on ihan silkkaa arvausta — että silloin kun talousvaliokunta kirjoitti sen ponnen, jolla tätä lakiesitystä on perusteltu, valiokunnan tiedossa ei ehkä ollut ympäristöministeriön kirjoittama kielteinen lausunto.

Lisäksi haluaisin kiinnittää huomiota asiaan, jonka toin viime viikolla täysistuntokeskustelussa esille, kun käsitelimme niin sanottua yhden luukun lupamenettelypakettia ympäristövaliokunnan mietinnön pohjalta. Siinä hallituksen esityksessä, joka on valmisteltu laajasti yhteistyössä erinäköisten sidosryhmien kanssa ja josta ei mitään suurempaa erimielisyyttä vallitse, on mahdollista yhdistää ympäristövaikutusarvio ja sitten se varsinainen lupaprosessi sellaisissa tapauksissa, jolloin ympäristövaikutusarviointiin vaihtoehtotarkastelu ei ole vartenotettava, eli tapauksissa, joissa käytännössä on vain yksi vaihtoehto, esimerkiksi kun haetaan jatkolupaa jollekin toiminnalle, joka on jo olemassa. Mutta sen sijaan tämä hallituksen esitys lähtee siitä, että sellaisissakin tapauksissa, joissa toiminnalle on useita eri vaihtoehtoja ja yvan tarkoitus on muun muassa selvittää näiden eri vaihtojen ympäristövaikutukset, jotta voidaan sitten valita se fiksuin, lupahakemus voidaan jättää, mikä tarkoittaa sitä, että yksi toimintavaihtoehto on jo valittu, ennen kuin tämä ympäristövaikutusarviointiin keskeisesti liittyvä vaihtoehtotarkastelu on tehty.

Pöytäkirja PTK 170/2018 vp

Haluaisin vielä korostaa sitä, että sinänsä ympäristövaliokunnassakaan kukaan ei asettanut kyseenalaiseksi sitä, etteikö olisi perusteltua, että kaivosyhtiö voi jollain menettelyllä säilyttää etuoikeuden jonkun alueen hyödyntämiseen, vaikka ei ehtisi saada yvää valmiiksi sen lupahakemuksen määräaikaan mennessä, mutta olisiko muita tapoja, esimerkiksi se, että perustellusta syystä voisi saada määräaikaan pidennyksen? Silloin ympäristöris-
kit tällaisilla menettelyillä olisivat pienemmät.

17.51 Hanna Halmeenpää vihr: Arvoisa rouva puhemies! Ei tarkkaan ottaen aivan pidä paikkaansa, etteikö tämä 32 §:n ja 34 §:n muutosesitys olisi herättänyt keskustelua jo siellä edellisellä kierroksella vuonna 2017. Talousvaliokunta on maaliskuussa 2017, silloin edellisen esityksen aikaan, kuullut muun muassa Lapin ely-keskusta, joka jo silloin otti esille, että ehdotetun 34 §:n perustelut jättävät avoimeksi sen, miten säännös parantaisi lupakäsittelyä tai jouduttaisi lupa-asiaa, millä tätä lakiesitystä perusteltiin. Ja ely-keskus lausui lisäksi, että kun kaivoslain mukainen toiminta kohdistuu Natura 2000 -alueelle ja muille luonnonsuojelualueille, merkitsee se kaivoslain nojalla annettavassa lupaharkinnassa pakottavan luonnonsuojelusäädännön huomioon ottamista. Ja ely-keskus lisäksi huomautti, että luonnonsuojelulain mukainen Natura 2000 -arviointi- ja lausuntomenettely voi päättyä myös johtopäätökseen, jonka mukaan kaivoslain mukainen hanke heikentää merkittävästi Natura-alueen suojeluperusteena olevia luonnonarvoja, jolloin kaivoshanke voisi toteutua vain poikkeuslupamenettelyn turvin. Kyllä nämä asiat nousivat esille jo silloin 2017, sen edellisen lakiesityksen tässä ollessa.

Toteaisin, arvoisa puhemies, että tässä on nyt kyse kaivoslain mukaisten menettelyjen joustavoittamisesta ympäristönsuojelun ja vaikutusalueen asukkaiden, yhteisöjen ja kuntienkin vaikuttamismahdollisuuksien kustannuksella. Tämä lakiesitys on omiaan myös heikentämään yleistä luottamusta kaivostoimintaan ja siihen sovellettaviin ympäristömenettelyihin. Ja luulisi, ettei tällainen ole kenenkään tavoitteena, jos halutaan kestäväää kaivostoimintaa tässä yhteiskunnassa ylläpitää. Siis mikäli kaivoslainsäädäntöön ei haluta tehdä heikennyksiä ympäristönsuojelun, kuntien, maanomistajien ja muiden asianosaisten sekä yhteisöjen aseman kannalta, niin tämä hallituksen esitys tulisi kokonaisuudessaan hylätä.

17.53 Markus Lohi kesk: Arvoisa puhemies! On varmasti tosi, että tämä hallituksen esitys 10/2017, johon nämä pykälämuutokset alun perin sisältyivät, varmaan herätti keskustelua. Mutta se pitää paikkansa, että yksimielisesti se ponsi kuitenkin hyväksyttiin, että tuokaa nämä kaksi pykälää tänne, ja sen takia en soimaisi, niin kuin edellä totesin, hallitusta siitä, että se toimii niin kuin eduskunta on velvoittanut. Päinvastoin, monestihan hallitusta voidaan arvostella siitä, että se ei tuo, vaikka eduskunta on edellyttänyt.

Haluaisin kuitenkin jatkaa tuosta edustaja Hassin puheenvuorosta. Minusta siinä oli ihan hyvää ajatusta siitä, että tätä etuoikeutta voidaan turvata myös muulla tavalla. Nyt on ilmeisen selvää, että seuraavissa hallitusneuvotteluissa näistä kysymyksistä keskustellaan ja varmasti jotain hallitusohjelmaan kirjataan. Jos tehdään muutoksia vaikkapa näihinkin pykäliin, niin yksi vaihtoehto olisi se — kun me tiedämme, että malminetsintä on paitsi erittäin paljon pääomia vaativaa toimintaa myös hyvin paljon aikaa vievää toimintaa ja meillä on tällä hetkellä tilanne, että malminetsintälupa myönnetään tietyissä vuosijaksoissa, 4 vuotta, 3 vuotta, 3 vuotta, 3 vuotta ja 2 vuotta, eli yhteensä siinä tulee 15 vuotta — että voisi harkita sitäkin, onko kaikkien osapuolten kannalta järkevää, että malminetsintälupa oli-

Pöytäkirja PTK 170/2018 vp

sikin jaksotettu vaikkapa 5, 5 ja 5, jolloin ei tarvitsisi asianomistajien jatkuvasti olla varpaillaan.

Toisaalta sitten voitaisiin myöntää tavallaan harkinnan jälkeen perustellusta syystä myös jatkoaikaa, ja se voisi perustua esimerkiksi siihen, että ehditään tehdä valmiiksi nämä yva-prosessit ennen kuin tarvitsee jättää kaivoslupahakemus. Sillä tavalla malminetsijä, joka usein on käyttänyt siihen kenties kymmeniä miljoonia, säilyttäisi sen etuoikeuden muihin toimijoihin verrattuna tätä kautta. Eli minustakin tällainen muutos ihan hyvin voitaisiin tehdä ja saavuttaa sitä kautta myös saman tyyppinen tila, mitä tässä nyt tavoitellaan.

En lähtisi kuitenkaan liioittelemaan tämän esityksen ympäristövaikutuksia tai muita vaikutuksia, vaikka kävisi niin, että hakemuksen yhteydessä jätetään, kuten edustaja Hassi totesi, tietyn mallin mukainen toteutustapa. Silloin kun yva saatetaan loppuun ja tulee eri vaihtoehtoja, niin kuulemisessa tuli hyvin selvästi esiin, myös ympäristöministeriön edustajat sen vahvistivat, että mikään ei tietenkään estä, että sitä hakemusta tältä osin täydennetään tai muutetaan, jotta saadaan ne kaikista tuoreimmat yvaan ja kuulemiseenkin liittyvät tiedot hyödynnettyä siinä hakemuksessa ja lopullisessa hakemuksessa. Ja sekin pitää muistaa, että ennen kuin mitään lupaa myönnetään, niin kaikki yva-prosessit, kuulemisprosessit, kaikki pitää olla aivan asianmukaisesti käyty läpi, eikä tällä ole mitään vaikutusta siinänsä niitten sisältöön.

17.57 Hanna Halmeenpää vihr: Arvoisa puhemies! Tässähän kuulostaa siltä, että jos tämä hallituksen esitys vedettäisiin pois ja hylättäisiin, niin voitaisiin saada yhteistyössä semmoinen kompromissiesitys aikaan pyrkien samoihin tavoitteisiin mutta sellaisella hyväksyttävällä tavalla ja eri tahoja etukäteen kuullen.

Merkittävä ero nyt tämän hallituksen esityksen ja yva-lain tavoitteiden suhteen liittyy tuohon yva-lain 15 §:ään, jossa todetaan, että keskeisenä tavoitteena on, että arviointimenettely on toteutettava ”suunnittelun mahdollisimman varhaisessa vaiheessa” vaihtoehtojen ollessa vielä avoinna. Sehän tässä nyt juuri muuttuisi.

Mitä tulee tähän eduskunnan yksimieliseen lausumaan, on aivan totta, että näin on tapahtunut. Minun mielestäni tässä keskustelussa kukaan ei ole sitä nyt kyseenalaistanut tai soimannut hallitusta siitä, että on toiminut sen eduskunnan lausuman mukaisesti, vaan on kritisoiu sitä, miten näitten kahden pykälän lakimuutosesitys on valmisteltu ja miten niiden vaikutukset on otettu huomioon ja millä tavalla näitä lakimuutoksia on perusteltu, kun niissä kaikissa kohdissa on todettu asiantuntijalausunnoissakin olleen merkittäviä puutteita.

17.58 Markus Lohi kesk: Arvoisa puhemies! Varmasti on niin, että tästä voisi löytyä yhteinenkin malli, mutta me olemme prosessin siinä vaiheessa, että hallitus on noudattanut eduskunnan tahtotilaa, yksimielistä tahtotilaa, tuonut juuri sen sisältöisenä ne pykälät, mitä eduskunta edellytti siinä ponnnessa. Ja jokainen ymmärtää, että tässä vaiheessahan ei tietenkään muutoksia voi tehdä, tämä on mennyt valiokuntaprosessin läpi.

Näen itse niin, että vaikka tämä hyväksyttäisiin — ja kun tämä tullaan hyväksymään tässä eduskunnassa mitä suurimmalla todennäköisyydellä — niin mitään ongelmaa ja vahinkoaan tästä ei aiheudu. Sitten kun tarkastellaan laajemmin muutosta kaivoksia koskevaan lainsäädäntöön — mukaan lukien se, että täsmäkorjauksia varmasti tullaan tekemään kaivoslakiin — niin tässä yhteydessä voi varmasti hyvinkin miettiä tätä, millä erilaisilla väli-

Pöytäkirja PTK 170/2018 vp

neillä pystyttäisiin tämä järkevä tavoite eli nimenomaan tämän etuoikeiden saaminen turvaamaan ehkä paremmin, jos halutaan, että tämä, voi sanoa, luvan saaminen tai lupahakemuksen jättäminen ennen yva-prosessin loppuun saattamista poistetaan tästä.

Se on tunnustettava, että kyllähän tässä on se tietty ristiriita, kun meillä on täällä meneillään prosesseja, jotka tähtäävät tähän yhden luukun periaatteeseen ja näitten lupaprosessien yhdistämiseen siten, että meillä pystyttäisiin tekemään yhdessä prosessissa esimerkiksi kaikkien sitä hanketta koskevien, laista tulevien kuulemisten suorittaminen. Ja tähän olisi järkevää kaikkein kannalta, myös alueen asukkaiden kannalta, että heille tämä prosessi ei olisi liian monitahoinen ja monimutkainen ja että kaikki tietäisivät, että tässä vaiheessa pystyy lausumaan kaikkiin näihin yhtä aikaa, eikä niin, että vaikkapa lähialueen asukkaat joutuvat jatkuvasti olemaan varpaillaan ja eri prosesseihin käyttämään aikaa. Näyttäisi siltä, että voisi olla yhteinen tavoite, että tässäkin on hyvä edetä, ja tämän kanssa tässä kyllä on pieni ristiriita, ja tämä on tunnustettava.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 293/2018 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

8. Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2019 lisätalousarvioesityksen (HE 323/2018 vp) täydentämisestä

Hallituksen esitys HE 324/2018 vp

Lähetekeskustelu

Asia lähetettiin valtiovarainvaliokuntaan.

9. Vammaisten henkilöiden välttämättömän avun ja tuen kilpailuttamisen lopettaminen

Kansalaisaloite KAA 2/2018 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 35/2018 vp

Toinen käsittely

Puhemies Paula Risikko: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Eduskunta on ensimmäisessä käsittelyssä yhtynyt talousvaliokunnan ehdotukseen kansalaisaloitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä. Nyt päätetään eduskunnan lausumista.

Keskustelu

18.01 Hanna Sarkkinen vas: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä oleva Ei myytävänä -kansalaisaloite on erittäin tervetullut ja erittäin tärkeä, ja on hienoa, että aloite on saanut eduskunnassa arvolleen sopivan käsittelyn ja positiivisen vastaanoton. Vaikka aloite teknisesti hylätään, niin sen sisältö etenee lausumien kautta, joista nyt päätetään. Lausumat velvoittavat tulevan hallituksen toimintaan ja tarpeellisiin lakimuutoksiin, jotta aloitteen sisältö etenisi.

Pöytäkirja PTK 170/2018 vp

Arvoisa puhemies! Kukaan ei Suomessa saa olla myytävänä, ja ihmisellä tulee olla oikeus ja mahdollisuus päättää omista elämänmittaisista palveluistaan ja omasta asumisestaan. Vammaisten elämänmittaisten palveluiden kilpailuttaminen pitääkin lopettaa. Kilpailuttamalla hankkiminen jättää ihmisen oikeussuojakeinojen ulkopuolelle, kaupankäynnin kohteeksi, vaille omaa osallisuutta ja vaille riittäviä vaikutusmahdollisuuksia.

Kilpailuttaminen tulisi siis lopettaa, mutta kilpailuttaminen ei ratkea sillä, että vammaisten elinikäisiä palveluita rajattaisiin hankintalain soveltamisalan ulkopuolelle. Se ainoastaan tekisi näistä kilpailuttamisista sitten laittomia. Kilpailutus tulee kieltää muuttamalla sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädäntöä sillä tavalla, että todetaan, että nämä palvelut järjestetään muulla tavalla kuin kilpailuttamalla. Sinänsä EU-sääntelyn puolesta on selvää, että jos näitä palveluita kilpailutetaan, niin silloin se täytyy tehdä hankintalain, joka perustuu hankintadirektiiviin, mukaisesti. Mutta jäsenmailla ei ole mitään pakkoa järjestää näitä palveluita nimenomaan kilpailuttamalla, joten tämän aloitteen tavoite voidaan saavuttaa muuttamalla lakeja, vaikka tämä esitetty hankintalain muutos ei sinänsä olekaan se tapa.

Arvoisa puhemies! Jo nykyinen laki kyllä mahdollistaisi kunnille muita tapoja järjestää näitä elinikäisiä välttämättömiä palveluita kuin kilpailutus, mutta silti erittäin paljon kunnissa tänä päivänä tehdään hintaa korostavia kilpailutuksia, joissa sitten usein laatu kärsii. Ja joka tapauksessa kun kilpailutusmenettelyllä palveluita hankitaan, niin tämä kohteena oleva henkilö jää oikeussuojakeinojen ja osallisuuden ulkopuolelle.

Arvoisa puhemies! Seuraavan eduskunnan on pidettävä huolta siitä, että asia etenee seuraavalla eduskuntakaudella lainsäädäntöön aloitteen hengen ja eduskunnan ponsien mukaisesti. On aika laittaa piste tälle nykypäivän huutolaisuudelle.

18.04 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Vaikka päätösehdotuksena onkin nyt hieman tylyn kuuloisesti teknisesti ottaen hylätä kansalaisaloite, sisältyy silti näihin valiokunnan valmistelemiin ponsilausumiin monta tärkeää asiaa, joilla tässä kansalaisaloitteessa esiin tuotuja ongelmia ja epäkohtia lähdettäisiin korjaamaan.

On sinänsä surullista, että näitä asioita ei ole huomioitu aikaisemmin, vaikka valiokunta itsekin toteaa muun muassa, että Suomi on vammaisten henkilöiden oikeuksien sopimuksen ratifioinut ja tässä sopimuksessa velvoitetaan edistämään henkilöiden täysimääräistä yhdenvertaista osallistumista ja muita asioita. Toisaalta todetaan myös, että perustuslainkin mukaan tällaiset asumiseen liittyvät asiat ovat erityisen suojelunalaisia. Silti tällaiset epäkohdat ovat edelleen olemassa, ja niitä täytyy lähteä kansalaisaloitteen voimalla muuttamaan. Jollain tavalla se on kyllä surullista kertomaa meidän lainsäädäntöprosessistamme. Tässä ei ole kysymys minkään lumilingon kilpailuttamisesta kunnan varikolle vaan ihmisten jokapäiväisessä elämässä välttämättömistä palveluista. Siinä suorastaan perusturvallisuus järkkyy, jos näitä palveluita lähdetään kilpailuttamaan ja tarjoajia vaihtamaan mielivaltaisesti.

Nämä asiat olisi pitänyt hoitaa kuntoon jo aiemmin, ja toivottavasti ne nyt hoidetaan mahdollisimman nopeasti tulevan eduskunnan ja hallituksen toimesta.

18.05 Krista Mikkonen vihr: Arvoisa puhemies! Vammaisilla, kuten meillä kaikilla, on oikeus hyvään elämään. Tällä hetkellä tämä oikeus ei toteudu, sillä vammaisten elämänmittaisten ja välttämättömien palveluiden kilpailutuksessa on vakavia ongelmia. Nämä jatkuvat kilpailutukset rikkovat hoidon jatkuvuuden, ja kun hinta korostuu laadun kustannuksella eikä edes vammaisilla itsellään ole riittäviä vaikutusmahdollisuuksia näiden palvelui-

Pöytäkirja PTK 170/2018 vp

den valinnassa, niin seuraus on se, että palvelut eivät vastaa tarvetta ja vammaisten henkilöiden hyvinvointi ja terveys kärsivät. Siksi on äärimmäisen tärkeää, että kansalaisaloite Ei myytävänä on ollut täällä meillä käsittelyssä.

Vaikka tätä kansalaisaloiteta nyt ei tällaisenaan hyväksytä, niin siinä on erittäin tärkeitä nostoja siitä, miten meidän tulee toimia jatkossa, jotta me voimme korjata tämän ongelman niin, että me pystymme takaamaan myös vammaisille ihmisille sellaiset elämänmittaiset palvelut, jotka ovat pitkäkestoisia, turvallisia eivätkä aiheuta arkeen jatkuvia muutoksia. Tämä on asia, joka seuraavassa eduskunnassa tulee viipymättä korjata, sillä on aivan selvä se, että meidän on varmistettava se, että jokaisella vammaisella on oikeus hyviin palveluihin ja heillä on oikeus myös itse vaikuttaa niihin.

Sen takia olen iloinen, että vaikka tämä kansalaisaloite teknisesti sinänsä hylätään, niin tämä asiasisältö on kuitenkin meille yhteinen ja sen edistämiseen kaikki puolueet ovat sitoutuneet.

18.07 Markus Lohi kesk: Arvoisa puhemies! Kaikki edellä käytetyt puheenvuorot ovat olleet minusta erittäin hyviä. On helppo jakaa se ajatus, että vaikka teknisesti ei voidakaan tätä nyt hyväksyä ja tämä hylätään, täällä on taustalla erittäin tärkeä ja arvokas ajatus siitä, että kilpailutusta ei saa toteuttaa niin, että se vammaisten ihmisten osalta käytännössä tarkoittaisi sitä, että koti vaihtuu jatkuvasti ja itse ei pysty vaikuttamaan niihin kysymyksiin.

Tämä tilannehan on usein aivan erilainen näitten henkilöitten osalta kuin muiden henkilöiden osalta. He ovat monesti paljon herkempiä ympäristössä tapahtuvien muutoksien suhteen, ja silloin kun puhutaan henkilöistä, jotka eivät itse kykene puolustamaan omaa etuaan, niin näissä tilanteissa itse ainakin lähdän siitä, että meidän päättäjien pitää tuntea erityistä vastuuta ja pitää huoli siitä, että paitsi yksittäiset tapaukset myös lainsäädännön luomat rakenteet ovat sellaisia, että heidän näkökulmansa, heidän elämässään tärkeät asiat ja turvallisuus, tulevat riittävästi otetuksi huomioon lainsäädännössä.

Haluan tässä todeta senkin, että vaikka nyt täällä raskaassakin eduskuntaprosessissa parhaillaan käsittelyssä oleva sote- ja maakuntauudistus sisältää paljon moititun valinnanvapauden, niin kyllä siinä on semmoinen erittäin myönteinen piirre, että tällainen kilpailutus poistuisi kyllä sitten, jos tämä uudistus saataisiin toteutettua. Silloin ikääntyvät ihmiset, vammaiset, heidän omaisensa, itse asiassa kaikki, jotka palveluita käyttävät, pystyisivät paljon paremmin itse vaikuttamaan siihen, mikä on se asumisyksikkö ja -paikka. Kaikki pantaisiin samalle viivalle, ja ne joutuisivat kilpailemaan parhaalla asiakaskokemuksella, ja tällöin tässä on kyllä kiistattomia myönteisiä piirteitä. Voi todeta, että tältäkin osin nykyysteemi sisältää ongelmia ja että se, mitä on kaavailtu, kaikkine haasteineenkin olisi kuitenkin iso edistysaskel nykytilanteesta näiden henkilöiden osalta, joita tämä kansalaisaloite koskettaa.

18.09 Kristiina Salonen sd: Arvoisa puhemies! Valitettavasti en päässyt kansalaisaloitteen ensimmäiseen käsittelyyn mukaan, mutta onneksi ehdin vielä saliin, sillä tämä on niin merkittävä asia ja tilanne, jossa nyt sitten pitkällisen rupeaman jälkeen olemme. Olen itse toiminut tämän kansalaisaloitteen suojelijana ja tehnyt, voiko sanoa, oikeastaan koko eduskunnassaoloaikani työtä erilaisten vammaisjärjestöjen kanssa ja erilaisten vammaisten perheiden kanssa ja kohdannut niitä arjen tilanteita, joihin kilpailuttamiset erityisesti asumis- palveluiden osalta ovat vammaisten kohdalla johtaneet. Nämä tilanteet ovat olleet perheil-

Pöytäkirja PTK 170/2018 vp

le isoja tragedioita, ja huolta on kannettu tietenkin pysyvän ympäristön ja kodin vaihtumisesta sekä myöskin turvallisuutta tuovien ihmisten ja hoitajien vaihtumisesta.

Tämä kansalaisaloite on minusta osoitus myöskin kansalaisaloitteitten voimasta. Nimitäin tätä asiaa viime kaudellakin pyrimme hankintalakia uudistettaessa käsittelemään, ikään kuin etsimään ratkaisuja, miten voitaisiin lainsäädäntöä muuttaa niin, että se ei tapahtuisi, mitä käytännössä ympäri Suomen näissä kilpailuttamistilanteissa tapahtui. No, hankintalakia täsmennettiin, mutta siitä huolimatta käytännöt ovat edelleen olleet sellaisia, että vammaiset ja heidän perheensä päätyivät vammaisjärjestöjen kanssa siihen, että tekevät tällaisen kansalaisaloitteen.

Kansalaisaloitteen käsittely otettiin onneksi vakavasti eduskunnassa. Itse sain olla sosi-aali- ja terveystalokunnassa tekemässä lausuntoa talousvaliokunnalle, ja siellä teimme kyllä todella kovasti töitä sen eteen, että saimme yksimielisen lausunnon — ja merkittävän lausunnon siinä mielessä, että vaikka tämä varsinainen kansalaisaloite alun perin tehtiin ikään kuin yhteen lakipykälään, toki myöhemmin myöskin tarkennettiin asiaa, niin halusimme, että nyt tarkastellaan asiaa laajemmin. Ja nyt työryhmä aloittaa työskentelynsä, miettii, mitä erilaisia lainsäädännön muutostarpeita meillä on, jotta voisimme vaikuttaa siihen, että vammaisten ja haavoittuvassa asemassa olevien koti ei olisi kilpailuttamisen alla toistuvasti.

Toivon, että tämä työryhmä saa työnsä päätökseen mahdollisimman nopeasti ja seuraava hallitus aidosti tekee ne toimet, joilla sitten muutamme suuntaa Suomessa tulevaisuudessa. Tämä vaatii myöskin muita toimia kuin henkilökohtaisen budjetoinnin, jota aikaisemmassa puheenvuorossa esille nostettiin.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta pysyi ensimmäisessä käsittelyssä tekemässään päätöksessä kansalaisaloitteeseen KAA 2/2018 vp sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä. Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi. Eduskunta hyväksyi mietintöön sisältyvät lausumaehdotukset. Asian käsittely päättyi.

10. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi puolustusvoimista annetun lain 37 §:n, Maanpuolustuskorkeakoulusta annetun lain 16 §:n ja rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 10 ja 26 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 252/2018 vp

Valiokunnan mietintö PuVM 7/2018 vp

Toinen käsittely

Puhemies Paula Risikko: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä.

Keskustelu

18.13 **Jani Mäkelä ps:** Arvoisa puhemies! Kuten aiemmin tästä asiasta keskusteltaessa, annan kiitoksen, kohtuullisen kiitoksen, hallitukselle tästä esityksestä ja valiokunnalle sen

Pöytäkirja PTK 170/2018 vp

käsittelystä ajallaan. Toki tämä tulee hieman myöhään, kuten nämä muutkin tämän saman sarjan luvut lakiesitykset, ja ehkä hieman loivana ja keskittyneenä vain välittömään sotilaalliseen ja rajaturvallisuuteen, mutta tulee kuitenkin.

Mielestäni on oikein vaatia suomelle lojaalisuutta. Noin laajemmaltikin kaksoiskansalaisuuden merkitystä ja käsitettä pitäisi tarkastella. Mielestäni sen ei pitäisi olla saatavissa noin vain ilman perusteita. Ulkomaalaiselle Suomen kansalaisuus ei ole oikeus vaan etuoikeus.

18.14 Lea Mäkipää sin: Arvoisa puhemies! Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi Puolustusvoimista annettua lakia siten, että Puolustusvoimain sotilasvirkaan voitaisiin nimitää vain henkilö, jolla ei ole sellaista toisen valtion kansalaisuutta tai muuta turvallisuusselvityslain tarkoittamaa ulkomaansidonnaisuutta, joka voi vaarantaa valtion turvallisuutta, yleistä turvallisuutta, maanpuolustusta tai Suomen kansainvälisiä suhteita taikka palvelusturvallisuutta Puolustusvoimissa. Kaksoiskansalaisuuden merkitys voi vaihdella sen mukaan, minkä valtion kansalaisuudesta on kysymys. Vastaavia muutoksia esitetään myös Maanpuolustuskorkeakoulusta annettuun lakiin sekä Rajavartiolaitoksen hallinnosta annettuun lakiin Rajavartiolaitoksen sotilasviran ja rajavartijan peruskurssille valittavien opiskelijoiden osalta.

Suomen sotilaalliseen puolustamiseen kuuluvista tehtävistä johtuu, että Puolustusvoimien sotilasvirkaan nimitettävän henkilön on oltava ehdottomasti lojaali Suomen valtiota kohtaan. Nimitettävälle onkin asetettava erityisen korkeat vaatimukset, sillä Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen sotilasvirkaan nimitettävillä henkilöillä on tehtävissään mahdollisuus päästä kansallisen turvallisuuden kannalta kriittisiin tietoihin.

Turvallisuusselvityslain mukaan ulkomaansidonnaisuuksilla tarkoitetaan henkilön nykyisiä ja aikaisempia kansalaisuuksia, toimimista toisen valtion palveluksessa, osallistumista elinkeinotoimintaan toisessa valtiossa, varallisuutta, läheisiä, jotka ovat toisen valtion kansalaisia, tai muita sidonnaisuuksia. Eli kyse on varsin laajasta kokonaisuudesta, mutta laaja on asiakin.

Kaksoiskansalaisuuden vaikutus voi vaihdella siis sen mukaan, minkä valtion kansalaisuudesta turvallisuussäännöissä on kysymys. Samoin perusteluissa mainitaan, että Euroopan unionin turvallisuussäännöissä edellytetyn ulkomaansidonnaisuuksien selvittämisen ulkopuolelle jätetään EU-kansalaisuus eli tilanteet, joissa henkilöllä on toisen jäsenmaan kansalaisuus. Tämä lähtökohta tulisi pääsääntöisesti ottaa huomioon myös harkittaessa kelpoisuutta sotilasvirkaan.

Perustuslakivaliokunta huomauttaa lausunnossaan, että sääntelyn täsmällisyyden kannalta jää jossain määrin epäselväksi, millaiset ulkomaansidonnaisuudet voivat vaarantaa yleistä turvallisuutta, Suomen kansainvälisiä suhteita tai palvelusturvallisuutta. Mietinnössä on todettu, ettei etukäteen ole mahdollista tyhjentävästi määritellä, millaiset ulkomaansidonnaisuudet vaarantavat suojeltavia etuja. Merkitystä voi olla sillä, tunnustaako toinen valtio kaksoiskansalaisuuden vai ei ja minkälaisia velvoitteita toisen valtion kansalaisuudesta aiheutuu. Ne voivat olla ristiriidassa henkilön tehtävien kanssa Suomessa. Kyse voi olla myös henkilön omasta turvallisuudesta niin, ettei joudu tietämättään painostuksen kohteeksi. Ja lopuksi, arvoisa puhemies, täällä valiokunnan näkemyksen mukaan kyse on lopulta valtioiden välisestä eturistiriidasta eikä yksittäisen henkilön luotettavuuteen liittyvästä asiasta tai sen kyseenalaistamisesta.

Pöytäkirja PTK 170/2018 vp

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 252/2018 vp sisältyvät 1.—3. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

11. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eräistä vakuutusmaksuista suoritettavasta verosta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 317/2018 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 36/2018 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 317/2018 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

12. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi eräiden ympäristöllisten lupamenettelyjen yhteensovittamisesta ja ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain muuttamisesta sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 269/2018 vp

Valiokunnan mietintö YmVM 22/2018 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 269/2018 vp sisältyvät 1.-12. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

13. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Suomessa oleskelunsa rekisteröineiden Yhdistyneen kuningaskunnan kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä oikeudesta oleskella Suomessa vuoden 2020 loppuun

Hallituksen esitys HE 321/2018 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 34/2018 vp

Toinen käsittely

Puhemies Paula Risikko: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 13. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotus, jonka sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä.

Keskustelu

18.19 **Jani Mäkelä ps:** Arvoisa puhemies! Brexit lähestyy, ja eurofederalistien pelko siitä, ettei maa nielekään Britanniaa sen myötä, kasvaa. Nyt jopa Ranskan viime aikoina hil-

Pöytäkirja PTK 170/2018 vp

jainen presidentti Macron on innostanut vähii suomalaisia ihailijoitaan brexitin kauhiste-
lulla. Minkä esimerkin se loisikaan, jos EU:n ulkopuolella voikin pärjätä?

Tämä lakiesitys osaltaan osoittaa, että kyllä ne keinot toimia löytyvät myös ilman EU:ta. On myös paljon muuta valmistautumista tähän niin sanottuun sopimuksettomaan eroon, ja keinot kauppapolitiikan, tullipolitiikan ja rajapolitiikan suhteen kyllä tulevat löytymään käytännössä. Intressit puolustusyhteistyön ja rajan yli käytävän kaupan suhteen ovat liian suuria, että viime kädessä tämä niin sanottu EU-yhteistyö niitä tulisi suurestikaan horjuttamaan. Tämä osoittaa, että pelottelu brexitillä ja myöhemmillä EU-eroilla on täysin turhaa.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 321/2018 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

14. Hallituksen esitys eduskunnalle tavaramerkkilaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi sekä tavaramerkkioikeudesta tehdyn Singaporen sopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi

Hallituksen esitys HE 201/2018 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 38/2018 vp

Osittain ainoa, osittain toinen käsittely

Puhemies Paula Risikko: Osittain ainoaan, osittain toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 14. asia. Ensin päätetään talousvaliokunnan mietinnön TaVM 38/2018 vp pohjalta ainoassa käsittelyssä sopimuksesta ja sitten toisessa käsittelyssä lakiehdotuksista.

Keskustelua ei syntynyt.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esityksessä HE 201/2018 vp tarkoitetun tavaramerkkioikeudesta Singaporessa 16. päivänä maaliskuuta 2006 tehdyn Singaporen sopimuksen sekä sen 22 §:ssä tarkoitetut soveltamissäännöt. Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 201/2018 vp sisältyvät 1.—8. lakiehdotuksen. Sopimuksen ainoa ja lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

15. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 159/2017 vp

Valiokunnan mietintö StVM 37/2018 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 6.3.2019 pidettävään täysistuntoon.

Pöytäkirja PTK 170/2018 vp

16. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi luottolaitostoiminnasta annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 100/2018 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 42/2018 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 6.3.2019 pidettävään täysistuntoon.

17. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 167/2018 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 43/2018 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 6.3.2019 pidettävään täysistuntoon.

18. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi muinaismuistolain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 33/2018 vp

Valiokunnan mietintö SiVM 20/2018 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 6.3.2019 pidettävään täysistuntoon.

19. Hallituksen esitys eduskunnalle osakesäästötilin tuloverotusta ja eräiden vakuutusotteiden tuloverotuksen uudistamista koskevaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys HE 275/2018 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 37/2018 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 6.3.2019 pidettävään täysistuntoon.

20. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on keskiviikkona 6.3.2019 klo 14.00. Täysistunto lopetettiin klo 18.22.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Timo Tuovinen